

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

ΙΩΒΗΛΑΙΟΝ
ΤΡΙΑΚΟΝΤΑΕΤΙΑΣ
1956 – 1985

ΕΤΟΣ 30ον

ΜΑΡΤΙΟΣ – ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1985

ΤΕΥΧΟΣ 165

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

**ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Χαρ. Τρικούπη 26
α' δροφος, Κωδ. 106 79 Τηλέφ. 3620-702**

H.P. Blavatsky	Τό κλειδί της Θεοσοφίας	350
"	Η φωνή της σιγῆς — Τό πρώτα βήματα στόν Αποκρυφισμό	150
Besant - Leadbeater	Η Άτραπός του Αποκρυφισμοῦ	350
N. Sri Ram	Προσεγγίσις πρός τὴν Πραγματικότητα	100
"	Αἱ βαθύτεραι ὁψεῖς τῆς Ζωῆς	100
Irving S. Cooper	Η Μετενσōρκωσίς	150
An. Besant	Η ἀπάκρυφη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου	150
"	Ο Ἑσωτερικὸς Χριστιανισμός	350
Vivekananda	Κόρμα — Γιόγκα	150
Βενετοῦ - Ιλαρίωνος	Φῶς στὴν Άτραπό	100
Krishnamurti	Βλέπε στὴν γειτονία τοῦ ἔξωφύλλου	
"Αντ. Αδριανοπούλου	Ἀρχαῖοι Ἑλληνες φιλόσοφοι	400
"	Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς	200
'Ιω. Βασιλῆ	Τό Σημειώματάριο ἐνός Μύστου	400
"	Τό φυσικό δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου	150
K. Μελισσαροπούλου	Αποκρυφισμός καὶ Μυατικισμός	δδ. 150, δεμ. 250
"	Μελετήματα	δδ. 350, δεμ. 500
"	Εισαγωγὴ στὴ Θεοσοφία	δδ. 350, δεμ. 500
"	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας)	δεμ. 500
"	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας	δδ. 300
"	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας - B	200
"	Ἐκλογαὶ όπό τὸν Κρισαναμούρτι	200
"	Ο Κρισαναμούρτι γιὰ τὸν Διαλογισμό	100
"	Ο Ἰησοῦς	150
"	Ο Καμήπητ (Θέατρο Ιδεῶν)	100
"	«Ἄγνωστῷ Θέᾳ»	30
"	Πέντε Τεκτονικαὶ Όμολοι εἰς Α'	100
"	Μεγάλες πρᾶξεις στὴν Ιστορία τῶν Ἑλλήνων	300
"	Αρχαιοελληνικό	300
Χριστοῦ A. Ριζοπούλου	Οἱ τίτλοι τῶν Ἑλλην. Τεκτ. Στ. τῆς Κύπρου μὲ εισαγωγὴ περὶ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ	200
Περιοδικόν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι 1965, 71, 73, 74, 76 έκαστος	200
	» » 1972, 75, 77, 78, 79 »	300
	» » 1980, 81, 82, 83 »	400
	» » 1984 »	500
«ΙΛΙΣΟΣ» Έπιλογὴ 1956-58, 1959-61, 1962-65 ἐκάστη δεμένη		400
«ΙΛΙΣΟΣ» Έπιλογὴ 1966-1970 χαρτόδετος 400, δεμένη		500

Άποστελατε τὸ ἀντίτιμον διὸ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

Αἱ ἀποστολοὶ ἐπὶ ἀντικαταβολῇ ἐπιβαρύνονται μὲ δραχμάς 200

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 100

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 600. Ἐξωτερ. \$ 10. Αεροπ. \$ 15

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Χαρ. Τρικούπη 26 Κωδ. Ταχ. 106 79, Αθήναι

Τηλ. 36.20.702

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 30ον • Μάρτιος - Απρίλιος 1985 • ΤΕΥΧΟΣ 165

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

**‘Η σιωπή τοῦ Ἰησοῦ
μετουσιωμένη σὲ λόγο**

Χλαιῖναν ἐμπαιγμοῦ
τὸν Κοσμήτορα πάντων ἐνδύεις
δις τὸν σύρανδον ὀστράφιν ἡγλαῖσεν
καὶ ἔκόσμησε τοῖς ἀνθεσι τὴν γῆν.
Ἐπιτάφιος Θρῆνος.

Δέ σᾶς μίλησε, ὁ Μυρόφόρες, ὁ καθισμένος ἄγγελος μέ τὴν
κάτασπρη τὴν ἐσθῆτα μπροστά στὸ ἀδειο λαξευτό μνῆμα πώς πά-
τησα τὸ θάνατο μέ τὸ θάνατο; Νά, βαδίζω μαζί σας σάν δδοιοπό-
ρος κι ἔγώ γιά τούς Ἐμμαούς· μέ φιλοξενήσατε μέ τὰ σκοτωμένα
ψάρια πού εἶχαν ἀφήσει τὸ ὅρθιο τους καλύμπημα νά τό συνεχί-
ζουν τὸ ἀδέρφια τους μέσα στὴ θάλασσα· φτώχυνα φορώντας τὴ
σάρκα σας γιά νά σᾶς πλουτίζω μέ τὸ θάρρος νά ζητάτε πάντοτε
τὴν ιερήν ἀπαίτηση τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ειρήνης, νά διώχνετε
τὸ φόβο, νά κατεδαφίζετε τὸ δόγμα πού φανατίζει καὶ κλείνει σὲ
στενά τὴν ὅραση δρια· γιά νά συντρίβετε τὴ στρατιωτική τρομο-
κρατία τῶν κακῶν πού σᾶς ἔκανε νά κρύβετε τὰ προϊόντα τῶν

άγρων μέσα στά Ιμάτιά σας τά παραπλανητικά τήν ήμέρα καί τή νύχτα ν' ἀνοίγετε λαγούμια γιά νά τά προστατεύετε, νά τά διαφεντεύετε καλά κρυμένα, νά μή σᾶς τά ληστεύουν οι σύγχρονοι κάθε εἰδους ληστές γιά νά φτάσουμε νά εύχόμαστε νά μασταν ἔνα στοιχεῖο παιδικῆς πλαστελίνης μέσα στή σημερινή σκληρότητα καί στούς ἀπαίσιους δλων τῶν Ιδανικῶν τούς τυραννικούς παραμορφωτικούς καθρέφτες. Θυμόμουν τήν ὄμορφιά σου καί τήν πίστη σου, Μαρία Μαγδαληνή, κι είχα τόν ὥχο τῆς φωνῆς σου πάνω στήν καρδιά μου διαμάντι νά κόβει τήν ὁδύνη καί τόν πόνο μου ἀπό τό βάρος τοῦ κρεμασμένου τοῦ κορμιοῦ μου· μ' ἔνα ἀνθισμένο στά χείλη σου χαμόγελο κάποτε, μ' ἔνα πολύτιμο μαργαριτάρι δάκρυο τῆς μετάνοιας κύλισα τό μεγάλο λίθο, συντρίβοντας τό σφραγισμένο τοῦ βράχου μου τόν δύκο γιά νά ῥθω· νά σέ συναντήσω· καί νά χωρίσω τά σκεύη τῆς ὄργης ἀπό τά σκεύη τῆς μεγάλης εύσπλαχνίας, νά χωρίσω τό στάρι ἀπό τό ἀχυρό· ἀκουγα μέσα μου δλες τίς Μαρίες τοῦ ὀλγούς δακρυσμένες καί ἀς μ' ἔκαιγαν τρυπώντας τό κεφάλι μου τῶν ἀγκαθιῶν τό σμῆνος· καί σᾶς φωναζα μοιράζετε μεταξύ σας τή χαρά κι ὅχι τό μίσος καί σπέρνετε ἔκει μόνο τό μαχαίρι δησού φυτρώνει τό διδικό, γιά νά τό καταστρέψετε καθώς τό ζιζάνιο πού πνίγει τόν οὐρανό τοῦ σταχυοῦ γιά νά γίνεται τό στάρι ἀλεύρι καί φωμί στήριγμα στόν ἀνθρώπινο τόν κόπο· δέ χρειάζεται ὅταν δλοι σας δώσετε τά χέρια τόσο βαριά καί τόσον ἀνόητα νά σιδηροφορεῖτε· Νά μαι, Μαρία, σέ σένα πρώτη εἴπα στόν κῆπο τόν ἀνθηρό, μή· μ' ἀγγίζεις· μή κλαίς· γέλασε, ντύσου μέ τήν ἀγάπη μου, ντυθείτε δλοι μέ τήν ἀγάπη μου, δέν είμαι πιά γιά κανένα σας ένας παράξενος ξένος· μήν ἀπομακρύνεστε ἀπό τήν καρδιά μου, δπως ἐγώ δέν ἀπομακρύνομαι καί δέ θ' ἀπομακρυνθῶ ποτέ ἀπό σᾶς γιά νά σᾶς κατοικῶ καί νά μέ κατοικεῖτε· τό γέλιο σου, Μαρία, ἀνθισμένο γεράνι, δστρο ἀναμμένο, τά λόγια σου χαριτωμένα νερά τοῦ Ἀπρίλη καί ἀηδόνια τοῦ Μάη· μ' ἔνα ραβδί χώριζα τή Θάλασσα, τήν τρικυμία τήν περπατούσα μέ τήν ἀειθαλή περπατησιά μου· λουζόταν ἡ μάνα μου κι ἐσύ μέ δάκρυα μά ἐγώ ἡθελα νά σβήσω τό κακό τοῦ Κάιν πάνω σας τό σημειωμένο σημείο, γιά νά μήν κρεμάσετε ποτέ στό στήθος σας καί στό λαιμό σας κανένα πανικό περιδέραιο σιδερένιο· γιά νά πιστέψετε πώς κατατροπώθηκε καί σκυλεύθηκε τοῦ θανάτου τό κράτος· ἀναστήθηκα καί ὁ θάνατος ἔγινε ἔνα καλάθι μ' δλους τούς ἥλιους γεμάτο· κατόρθωσα νά πιῶ τό ποτήριο πλήρης ἀπό ίδρωτα γιά νά φανεῖ ὁ πυθμένας τῆς πίκρας του στό ἀσάλευτο φεγγαρόφωτο τό ξεπλεγμένο ἀπό τίς πυκνές τίς πράσινες λόγχες τῶν κέδρων· μνημονεύετε λοιπόν τήν ἀγάπη καί τήν ἀλήθεια·

μνημονεύετε τήν έλπιδα και τήν άδερφοσύνη γιά νά πετρωθεῖ γιά πάντα και γιά πάντα ή διχόνοια και ό πόλεμος. Πήρα τόν παράλυτο στήν άγάπη μου και τοῦ είπα: Περπάτησε· κι αύτός σηκώθηκε και βρήκε τό χαμένο του περπάτημα· έλαβα λίγο πηλό και γέμισα φώς τά μάτια τοῦ τυφλοῦ, γιά νά κυλίσει άκωλυτος στούς άδρανεῖς βολβούς τῆς ήμέρας δύ κύκλος· έκει όπου στοιβάζονταν οι άναπτροι στήν πηγή τοῦ Σιλωάμ όπου κάποτε δι προφήτης Ἡσαΐας φώναξε τό νερό της τή δίψα του νά σιωπήσει καθώς οι δήμιοι τοῦ Μανασσῆ προσπαθούσαν νά τόν τεμαχίσουν μ' ἔνα πριόνι ξύλινο· ποτέ δέ γύρεψα τοῦ πλήθους τήν ἐπευφημία· ἀγαπούσα μόνο νά βρισκω ἔνα τεμάχιο ἔξοχῆς γεμάτης μέ τις σάλπιγγες τῶν λουλουδιῶν πού τό ποτιστήρι τῆς δροσιᾶς και τῆς βροχῆς τῆς θρεφτικῆς τούς είχε μοιράσει δλα τά χρώματα νά μοῦ μιλοῦν και νά τούς μιλῶ· θυμόμουν πού μεταμόρφωσα τό νερό σέ κρασί γιά νά συμποσιάζουν οι πρασκεκλημένοι θυμόμουν τήν ἔρημο τῆς δύμου και τή συμβουλή τοῦ Ἀντικειμένου νά κάνω τίς πέτρες ψωμί και νά τίς μοιράσω στούς ἀνθρώπους μαζί μέ τό Μυστήριο· κι δταν μέ γιουχάζαν μπορούσα νά φωνάξω και τίς πέτρες νά σηκωθούν μ' δλη τους τήν πέτρινη τήν ὅμοθυμία τους στούς σταυρωτές μου· δέν τό ἔκαμα· παρά σεῖς υιοθετεῖστε τήν ειρήνη και τήν ἀγάπη· γκρεμίστε τοῦ μίσους τούς αίχμηρούς κι ἀφωτολόγητους τοίχους και ἀποφασίστε ἐπί τέλος νά κερδίζετε δλοι σας συνάδερφωμένοι τήν ειρήνη τοῦ νοῦ και τῆς καρδιᾶς. Σάς καλημερίζω, πιστοί μου ἀδερφοί, καλημέρα, καλημέρα σας.

ΑΙΜΙΛΙΑ ΙΒΟΥ

Tá παράθυρα

«...Μά τά παράθυρα
δέν βρίσκονται...»

Καβάφης

Τά παράθυρά ύπάρχουν
είτε τό ύποψιαζόμαστε είτε δχι.

'Η Θέα άπ' έξω άπλωνται
γαλανή, έλπιδοφόρα ή δξενη.

Τό πρόβλημα είναι πῶς νά τ' ἀνοίξουμε
ϋστερά άπό αιῶνες ἀμέτρητους πού μένουν
κλειστά.

Τά φθονερά πουλιά, οι κουρούνες τῆς πλάνης
μέ κοπριές και μέ στάχτες βουβές
Έχουν φράξει
τίς χαραμάδες, τ' ἀνοίγματα, τά τρυφερά
ύπερευαίσθητα τζάμια.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΓΑΛΑΝΑΚΗ-ΒΟΥΡΛΕΚΗ

Κόρινθος

Φύσηξέ με άγέρι...

Πέρασέ μου τά στήθη σά ρομφαία...
Είμαι καὶ πάλι στόν τόπο πού γεννήθηκα,
έδω, στή γῆ πού τήν πάτησα
δεκαεπτά δλόκληρα χρόνια...

Φύσηξέ με άγέρι...

Κοιμησέ μου τή σκέψη πού τινάχτηκε
όρθοστητη, σαν δι αφηνιασμένο,
μέσα στούς δρόμους τούς ίδιους νά τρέχη
καλπάζοντας στ' άξέχαστο παρελθόν...

Τής άνθισμένης γῆς τ' άρώματα,
μέ κείνα πού άδιάκοπα ή θάλασσα στέλνει,
καιγονται λέξ, μέσ' στούς πανάρχαιους
άμφορρείς τοῦ ἥλιου, λιβανωτοί
καὶ θυσίες στή θεά τής άνοιξης...

Άτελειωτη μυστική κουβέντα,
άνοιξε σήμερα στ' άκρογιάλι σου
Κορινθιακέ, μέ τά καθάρια βότσαλα,
μέ τίς θαλάσσιες κοντούλες όγριοβιολέπτες
καὶ μέ τό νήπιο άφρόστεφο κυματάκι...

Τή μουσική κείνης τής νειότης
άκουω άδιάκοπα καθώς βαδίζω στούς δρόμους.
Τά γνώριμ' άχνάρια φειδωλά μοῦ προσφέρονται.
Όμως έδω είν' δι τάπος,
τής αιώνιας τρυφερῆς μνήμης...

ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΡΕΝΑΝ

‘Η προσευχή πού έκαμα στήν ‘Ακρόπολη ‘Όταν κατόρθωσα νά έννοήσω τήν τέ- λεια διμορφιά της

‘Ω Εύγενεια, ώ καλλονή ἀπλῆ καί ἀληθινή!, θεά τῆς ὅποιας ἡ λατρεία σημαίνει Λογική καὶ Σύνεση. Σύ τῆς ὅποιας ὁ ναός εἶναι ἔνα αἰώνιο μάθημα συνειδήσεως καὶ εἰλικρίνειας. Φτάνω ἀργά στήν είσοδο τῶν Μυστηρίων Σου. Ἐρχομαι στόν ξενώνα Σου φορτωμένος μὲ πάμπολες τύψεις. Γιά νά σέ βρω μοῦ στοίχισες ἀτέλειωτες Ἐρευνες. Ή μύηση πού ἔδωκες στοὺς Ἀθηναίους, γεννημένη ἀπό ἔνα σου χαμόγελο, τήν ἔχω κατάχτησει μὲ τήν δύναμη τῶν σκέψεων μου· ἀντάλλαγμα μακρῶν προσπαθειῶν. Είμαι γεννημένος. Θεά μὲ τά μπλε μάτια, ἀπό γονεῖς βαρβάρους. Ἀπό αύτούς τούς Κιμέριους, τούς καλούς καὶ τούς ἐνάρετους, πού κατοικοῦν στά βραχώδη ἄκρα μιᾶς σκοτεινῆς Θάλασσας, πού πάντα τή δέρνουν οι ἀνεμοί.

Ἐκεῖ σπάνια βλέπουν τόν ἥλιο, γιά λουλούδια ἔχουν τά φύκια καὶ τά φυτά τῆς θάλασσας καὶ τά πολύχρωμα κοχύλια πού βρίσκονται στά βάθη τῶν ἡσυχῶν κάλπων. Τά σύγγεφα φαίνονται διχρώμα καὶ ἡ χαρά ἡ ἴδια ἐκεῖ είναι λίγο θλιμένη. Ἄλλα κρυδόβρυσες βγαίνουν ἀπό τούς βράχους καὶ τά μάτια τῶν κοριτσιών μοιάζουν σάν ἐκεῖνες τίς πράσινες βρύσες, στό φόντο τῆς χλόης πού κυματίζει καὶ ὅπου μέσα τους καθρεφτίζεται ὁ ούρανός.

Οι προπάτορές μου, δσο βαθύτερα μποροῦμε νά ἀνατρέξουμε στήν Ιστορία, ἡσαν ἀφοσιωμένοι στή ναυσιπλοΐα, σέ θάλασσες, πού οι Ἀργοναύτες σου δέν γνώρισαν. Ἀκουσα, δταν ἤμουν νέος, τά τραγούδια τῶν πολικῶν ταξιδιών, λικνίστηκα στή θύμηση τῶν πάγων πού ἔπλεαν, τῶν γαλακτόχρωμων καὶ διμιχλωδῶν θαλασσῶν, τῶν νήσων πού κατοικοῦνται ἀπό πουλιά πού τραγουδοῦν στίς ὥρες τους καὶ πού πετώντας δλα μαζί σκιάζουν τόν ούρανό.

Οι ιερεῖς μιᾶς ξένης λατρείας, πού προέρχονταν ἀπό τούς Σύρους τῆς Παλαιστίνης, ἔφρόντισαν νά μέ ἀναθρέψουν. Αύτοί οι ιερεῖς ἡσαν ἄγιοι καὶ σοφοί. Μοῦ ἔμαθαν τίς ἀτέλειωτες Ιστορίες τοῦ Κρόνου, πού δημιούργησε τόν κόσμο, καὶ τοῦ γιοῦ του, πού καθώς λένε ταξίδεψε στή γῆ. Οι ναοί τους εἶναι τρεῖς φορές ψηλότεροι ἀπό τόν δικό Σου, ὡ Εύρυθμια καὶ δμοιοι μέ δάση, μόνο πού

δέν είναι στερεοί. Γίνονται έρειπα σε πέντε ξή αιώνες. Είναι ιδιοτροπίες βαρβάρων γιά δσους φαντάζονται πώς μπορεί νά πραγματοποιήση κανείς κάτι καλό. Ξέω άπο τούς κανόνες πού ύπόδειξες 'Εσύ στούς Μύστες Σου, ὡ Λογική, άλλα αύτοί οι ναοί μοῦ δρεσαν, γιατί δέν είχα μελετήσει τήν Θεία Τέχνη Σου. 'Έκει βρήκα τό Θεό. Τραγουδούσαν υμνους πού θυμάμαι άκόμα. «Χαῖρε δστρο τῆς Θάλασσας! Βασίλισσα έκείνων πού θρηνοῦν στήν πεδιάδα αύτή τών δακρύων! 'Ω ρόδο μυστικό! Πύργε φιλτεσένιε! Οίκε χρυσέ! 'Αστρο τῆς αύγης!...» Κοίτα Θεά, όταν θυμάμαι αύτά τά δσματα, ή καρδιά μου λειώνει. Γίνομαι σχεδόν άποστάτης. Συχώρεσέ με έμένα τόν έπιορκο. Δέν μπορείς νά φαντασθείς τό θέλγητρο πού αύτοί οι βάρβαροι μάγοι έμφύσησαν σε αύτούς τούς στίχους και πόσο μοῦ στοιχίζει νά άκολουθήσω τήν δλόγυμνη λογική. Καί νά ήξερες άκόμα πόσο μοῦ έγινε δύσκολο νά Σέ ύπηρετήσω. Κάθε εύγένεια χάθηκε. Οι Σκύθες κατάχτησαν τόν κόσμο. Δέν ύπάρχουν πιά Δημοκρατίες έλεύθερων άνθρωπων. Δέν ύπάρχουν παρά Βασιλάδες καταγάμενοι άπο βαρύ αίμα. Μεγαλειότητες γιά τίς όποιες θά χαμογελούσες. Βαρυά ύπερβόριοι όνομάζουν έλαφρούς έκείνους πού Σέ ύπηρετούν. Μιά φοβερή σύγχυση. Ένα δθροισμα δλων τών άνοσιών άπλωνει στόν κόσμο ένα μολυβένιο σκέπασμα κάτω άπο τό όποιο πνίγεται κανείς.

'Άλλα καί έκείνοι άκόμα πού Σέ τιμούν, πόσο πρέπει νά πρακτούν τόν οίκτο σου. Θυμάσαι έκείνον τόν Καλλιδόνιο, πού έδω καί πενήντα χρόνια έθραυσε τό ναό Σου γιά νά τόν μεταφέρει στή Θούλη; Θυμάσαι; 'Έται κάνουν δλοι.

'Έγραψα σύμφωνα μέ μερικούς κανόνες πού άγαπας, ὡ! Θεονόηση! Στή ζωή τοῦ νέου Θεοῦ, πού ύπηρέτησα στήν παιδική μου ήλικια, μέ μεταχειρίζονται σάν εύημερο. Μοῦ γράφουν γιά νά μοῦ ζητήσουν τί σκοπό Ξέω βάλει. Δέν έχτιμούν παρά έκείνα πού χρησιμεύουν γιά νά καρποφορήσουν τά χρηματιστηριακά τους τραπέζια. Καί γιατί γράφει κανείς γιά τήν ζωή τών Θεῶν, ὡ! Ούρανέ: έάν δέν είχε σκοπό νά καταστήσει άγαπητό τό Θείον πού ύπλρχε μέσα του; Καί γιά νά δείξη ότι έκείνο τό Θείον ζή καί θά ζή αιώνια στήν καρδιά τῆς άνθρωπότητας. Θυμάσαι έκείνη τήν ήμέρα, δπου ένας δσχημος μικρός 'Έβραϊος, μιλώντας τά 'Ελληνικά τών Σύρων, ήρθε έδω, διάτρεξε τούς προναούς Σου χωρίς νά Σέ καταλάβη: 'Έδιάβασέ τίς έπιγραφές δλες άνάποδα καί φαντάστηκε πώς βρήκε μέσα στό ναό Σου ένα βωμό άφιερωμένο σε κάποιο Θεό, πού θά ήταν δίγνωστος Θεός;

'Ε! λοιπόν, αύτός δ μικρός 'Έβραϊος έπικράτησε. Χίλια χρόνια τώρα δ κόσμος ύπλρχε μιά έρημος, πού δέν δνθίσε κανένα λου-

λούδι. Σέ δλον ἔκεινο τὸν καιρό Ἰησοῦ σιωποῦσες, ὡ! Σάλπιγγα, φωνή τῆς σκέψεως, θεά τῆς τάξεως, Εἰκόνα τῆς Οὐράνιας σταθερότητας. Καί ἦταν κανένας Ἰνοχος γιά τὴν ἀγάπη σου: τῇ μέρᾳ πού μὲ εύσυνείδητη ἐργασία κατόρθωσα νά σέ πλησιάσω, μέ κατηγορούν διτὶ διέπραξα ἔνα ἔγκλημα κατά τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, γιατί ἔσπασα τὰ δεσμά πού καί διος δ Πλάτωνας τά ἀγνοοῦσε.

Σύ μόνο είσαι νέα, ὡ! Κόρη. Σύ μόνο είσαι ύγιειής, ὡ! Υγεία. Σύ μόνο είσαι δυνατή ὡ! Νίκη. Τίς πολιτείες τίς διαφύλαττες ὡ! Πρόμαχε! Ἐχεις διτὶ χρειάζεται ἀπό τὸν Ἀρη ὡ! Ἀρειανή. Η ειρήνη είναι δικοπός Σου, ὡ! Ειρηνικά! Νομοθέτις, πηγή τῶν δικαιων νομοθεσιῶν. Δημοκράτις, Σύ πού τό βασικό σου δόγμα είναι διτὶ κάθε ἀγαθό προέρχεται ἀπό τό Λαό καὶ πού παντοῦ, δην δέν ὑπάρχει Λαός γιά νά ἐμπνεύσῃ καὶ νά θρέψῃ τὴν εύφυΐα, δέν ὑπάρχει τίποτα. Μάθε μας πῶς νά ἔξαγουμε ἀπό τό μολυσμένο πλῆθος τό διαμάντι. Πρόνοια τοῦ Δία, Θεία Ἐργάτρια, Μητέρα πάσης τέχνης, Προστάτρια τῆς Ἐργασίας, ὡ! Ἐργανή! Σύ πού δίνεις τὴν εύγένεια τοῦ πολιτισμένου ἐργάτη καὶ τὸν ἀνεβάζεις τόσο πολὺ ὑπεράνω ἀπό τὸν ὄκνηρό Σκύθη. Σωφροσύνη, Σύ πού δίνεις τὸν ἀφοῦ αὐτοσυγκεντρώθηκε καὶ ἀνάπνευσε βαθειά. Σύ πού κατοικεῖς μέσα στὸν πατέρα Σου ὀλοκληρωτικά ἐνωμένη μέ τὴν οὐσία του. Σύ πού είσαι η σύντροφός του καὶ η συνείδησή του, ἐνέργεια τοῦ Δία! Σπίθα πού ἀνάβεις καὶ διατηρεῖς τὴν φλόγα στούς ἡρωες καὶ στούς εὐφυεῖς ἀνθρώπους. Κάνε μας τέλειους πνευματικά. Τὴν ἡμέρα πού οι Ἀθηναῖοι καὶ οι Ρόδιοι πάλαιψαν γιά τὴ θυσία, διάλεξες νά κατοικήσεις στούς Ἀθηναίους, γιατί ἡσαν περισσότερο σώφρονες. Καὶ δώμας δι πατέρας Σου ἔστειλε τὸν Πλοῦτο, μέ ἔνα χρυσαφένιο σύγνεφο, ἀπάνω ἀπό τὴν Πολιτεία τῶν Ροδίων, γιατί καὶ αὐτοί τίμησαν τὴν κόρη του.-

Οι Ρόδιοι ἡσαν πλούσιοι, ἀλλά οι Ἀθηναῖοι είχαν πνεῦμα, είχαν τὴν πραγματική χαρά, τὴν αἰώνια εύθυμια, τὸ παιδικό τῆς καρδιᾶς.

Ο κόσμος δέν θά σωθῇ παρά δταν ἐπιστρέψῃ σέ Σένα καὶ ἀφοῦ ἀπομακρυνθῇ ἀπό τὰ βάρβαρα δεσμά του. Ἄς τρέξουμε, δις ἔρθουμε δλοι δμαδικά. Τί ώραία θά είναι η μέρα ἔκεινη, πού δλες οι Πολιτείες, πού πήραν λείψανα ἀπό τό ναό Σου, Βενετία, Παρίσι, Λονδίνο, Κοπεγχάγη. Θά ἐπανορθώσουν τὴν ἀρπαγή τους, θά σχηματίσουν πομπές ιερές γιά νά ἐπαναφέρουν τὰ κειμῆλια τὰ δποῖα κατέχουν, λέγοντας. «Συχώρεσέ μας θεά, τό κάναμε γιά νά τὰ σώσουμε ἀπό τό κακό πνεῦμα τῆς νύχτας». Καί θά ξαναχτίσουν τὰ τείχη Σου μέ τούς ήχους τῶν αὐλῶν, γιά νά πληρώσουν ἔται τό

Έγκλημα τοῦ ἀχρείου Λύσανδρου. Καὶ ἐπειτα θά πᾶνε στή Σπάρτη γιά νά καταραστοῦν τό ἔδαφος πού ύπηρχε αὐτή ἡ δρχόντισα τῆς σκοτεινῆς πλάνης καί νά τήν βρίσουν γιατί δέν ύπάρχει πιά.

Σταθερός σε Σένα θά ἀντισταθῶ στούς μοιραίους μου συμβούλους. Στό σκεπτικό μου, πού μέ κάνει νά ἀμφιβάλω γιά τό Λαό, στήν πνευματική μου ἀνησυχία, πού δταν βρῶ τήν ἀλήθεια μέ κάνει νά τήν ἀναζητῶ ἀκόμα καί ἀκόμα δταν τό λογικό μου ἔχει ἀποφανθῆ μέ ἐμποδίζει νά μένω ἡσυχος. *Ω!* Ἀρχηγέτις! Ἰδεαλισμέ, πού δ ὅνθρωπος τῆς εὐφύΐας, ἐνσαρκώνει στά ἀριστουργήματά του, προτιμῶ νά είμαι δ τελευταῖος στό ναδ Σου παρά δ πρώτος ἀλλοῦ. Μάλιστα θά δεθῶ στούς στυλοβάτες τοῦ ναοῦ σου. Θά ξεχάσω κάθε πειθαρχία, ἐκτός ἀπό τή δική Σου. Θά γίνω στυλίτης στίς κολῶνες Σου. Τό κελί μου θά είναι στή μετώπη τοῦ ναοῦ Σου. Πρᾶγμα πιό δύσκολο γιά Σένα, θά γίνω δν χρειασθῆ ἀσυμβίβαστος, ἀδιάλαχτος. Δέν θά ἀγαπήσω παρά Ἐσένα. Θά μάθω τή γλώσσα Σου, θά ξεμάθω τά ύπόλοιπα, θά είμαι ἀδικος γιά δσα δέ Σέ ἀφοραῦν. Θά γίνω ύπηρέτης καί τοῦ τελευταίου τέκνου Σου. Τούς συγχρόνους τῆς γῆς κατοίκους πού ἔδωκες στό Ἐρεχθεῖο, θά τούς παινέψω, θά τούς κολακέψω. Θά προσπαθήσω νά ἀγαπήσω καί τά ἐλαττώματά τους, Θά πειστῶ, ὡ *Ἴππεύτρια!* δτι κατάγομαι ἀπό τούς *Ἴππεῖς*, πού ἔξυμνοῦν καί παρασταίνουν ἀπάνω στό μάρμαρο τοῦ ἀετώματός Σου τίς αιώνιες γιορτές τους. Θά ξεριζώσω ἀπό τήν καρδιά μου κάθε τί πού δέν είναι λογική καί Τέχνη καθαρή. Θά πάψω νά ἀγαπάω τίς ἀρρώστιες μου, νά ἀρέσκομαι στόν πυρετό μου. *Ὕποστήριξε* τή σταθερή μου πρόθεση, ὡ *Σωτήρια!* βοήθησέ με ὡ! *Ἐσύ πού σώζεις.*

Πόσες δυσκολίες πραγματικά προβλέπω, πόσες πνευματικές συνήθειες θά ἔχω νά ἀλλάξω, πόσα χαριτωμένα ἐνθύμια θά πρέπει νά ξεριζώσω ἀπό τήν καρδιά μου. Θά προσπαθήσω. *Ἄλλα δέν είμαι βέβαιος* γιά τόν ἑαυτό μου.

Ἄργα σέ γνώρισα, τέλεια δύμορφιά. Θά ἔχω παρεκκλίσεις, ἀδυναμίες... Μία φιλοσοφία χωρίς νοσηρή ἀμφιβολία.

Μέ έκαμες νά πιστέψω δτι τό καλό καί τό κακό, ἡ εὐχαρίστηση καί δ πόνος, ἡ δύμορφιά καί ἡ ἀσκήμια, τό λογικό καί ἡ τρέλλα, μετασχηματίζονται τά μέν στά δέ, ἀπό ἀποχρώσεις σάν ἐκείνες τοῦ λαιμοῦ τοῦ περιστεριοῦ.

Τό νά μήν ἀγαπήσης καί νά μή μισήσης τίποτα, ἀπόλυτα αύτό γίνεται τότε μιά φιλοσοφία.

Ἐάν μιά φιλοσοφία, ἔάν μιά θρησκεία, ἔάν μιά κοινωνία, κάτεχε τήν ἀπόλυτη ἀλήθεια, αὐτή ἡ κοινωνία, αὐτή ἡ θρησκεία, αὐτή ἡ φιλοσοφία θά είχε νικήσει τίς δλλες καί θά ζοῦσε μόνη τήν ὥρα

αύτή. 'Ολοι δσοι μέχρι σήμερα πίστεψαν ότι είχαν δίκιο απατήθηκαν. Τό βλέπουμε καθαρά. Μπορούμε νά πιστέψουμε, χωρίς αύθαδη έγωισμό, ότι τό μέλλον δέν θά μᾶς κρίνη δπως κρίνουμε έμεις τό παρελθόν. Ιδού οι βλαστημίες που δ νοῦς μου, δ βαθιά διεστραμένος, δημιουργεῖ! Μιά φιλολογία δπως ή δική Σου, που θά είναι ύγειης από δλα τά σημεια, δέν θά έρεθιζε πλέον τώρα παρά τήν άνια! Χαμογελάς μέ τήν άφελειά μου. Μάλιστα, τήν άνια! Είμαστε διεφθαρμένοι. Τι νά κάμουμε; Θά πάω μακρύτερα, Θεά όρθόδοξη. Θά σου πώ τήν ένδομυχη διαφθορά τής καρδιᾶς μου. Νόηση και Λογική δέν άρκουν. Υπάρχει ποίηση μέσα στόν παγωμένο Στρυμώνα και μέσα στή μέση τής Θράκης.

Θά έρθουν αιῶνες που οι μαθητές Σου θά θεωρούνται γιά μαθητές τής άνιας. Ο κόσμος είναι μεγαλύτερος από δ.τι νομίζεις. Έαν είχες δεῖ τά χιόνια τοῦ πόλου και τά μυστήρια τοῦ πολικοῦ ουρανοῦ, τό μέτωπό Σου, ώ! Θεά πάντα γαλήνια, δέν θά ήταν ήρεμο. Ή κεφαλή Σου, πισ ώραια, θά άγκαλιαζε διαφόρων είδων δμορφιές.

Είσαι αληθινή, άγνη, τέλεια. Το μάρμαρο δέν έχει ακιά! Άλλα δ ναός τής Αγιας Σοφίας που είναι στό Βυζάντιο, προσφέρει έπισης μιά Θεία Θεά, μέ τά τούβλα και τό γυψο τής. Είναι εικόνα τοῦ Ούρανιου Θόλου. Θά καταρεύασῃ.

Άλλα έαν δ ναός Σου ήταν νά είναι πολύ πλατύς, γιά νά χωράει ένα πλήθος, θά κατέρεε έπισης.

Ένας απέραντος ποτθόμος λήθης μᾶς παρασέρνει σέ μια άκατανόμαστη άβυσσο. Ω δύσησας, είσαι δ μοναδικός Θεός.

Τά δάκρυα δλων τών λαών είναι πραγματικά δάκρυα. Όλα έδω κάτω δέν είναι παρά σύμβολα και άνειρα. Οι Θεοί πέρνούν, δπως οι άνθρωποι και δέν θα ήταν καλό νά είναι αιώνιοι. Η πιστη που είχαμε δέν είναι άλυσίδα δεσμοῦ. Είναι άπαλλαγμένος κανείς από αύτή, δταν έπιμελημένα τήν έχη τυλίξει σέ πορφυρένιο σάβανο, δπως κοιμούνται οι νεκροί Θεοί.

Μετάφρ. Αθαν. Δ. Τσιμπούκη.

ΛΟΥΛΑ Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

‘Η φωτογραφία

‘Ασάλευτη
κρεμασμένη στόν τοῖχο μέ κοιτάζει
ή πολιά φωτογραφία.
‘Αρχόντισσα χλωμή άλλου αἰώνα
Μοῦ ἀνιστορεῖ
μέ τίς μαυρόσασπρες γραμμές
τήν ιστορία μιᾶς ἀγάπης κι ἐνός θάνατου.
Μιά χαρακιά
ἀνάμεσα στά φρύδια ό πόνος.
στά χείλη ἔνας κρυφός στεναγμός
και στά μάγουλα ή λαμπρή θωπεία τοῦ γάμου.
‘Ομορφο πρόσωπο.
Πρόωρα, ώστοσο, ἀδικα γερασμένο.
Ποιές πίκρες, πόσοι χωρισμοί,
ποιοί θάνατοι λεηλάτησαν τήν ψυχή τους;
‘Ασάλευτη,
ήσυχάζει τώρα στούς ἑρχόμενους καιρούς
‘Ενα δνειρό ἀκριβό στόν ἄνεμο.
‘Εν αόρατο μειδίαμα
στό πανάρχαιο λίκνισμα τοῦ φεγγαριοῦ.
‘Ο ἀπολογισμός τοῦ χρόνου στή βεβαιότητα τοῦ σήμε-
ρα.

ΠΟΠΗ ΑΝΤΩΝΙΟΥ-ΣΦΑΛΑΓΚΑΚΟΥ

Μοναξιά

Εἶναι τόση η μοναξιά
πού ἀφουγκράζομαι
τήν ἡχώ τῆς σιωπῆς μου...

ΧΡΙΣΤΟΣ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

Η άπήχησις τῆς μετανσαρκώσεως εἰς τήν παγκόσμιον Φιλολογίαν

Ἡ τοποθέτησις τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ φαινομένου τοῦ θανάτου ὑπῆρξεν ἀπό ἀναριθμήτων αἰώνων ἀρνητική. Ὁλοὶ οἱ λαοὶ τῆς γῆς -δηπαρτόνται οἱ σύγχρονοι σπουδασταὶ τῆς Ἱστορίας, τῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τῆς Λαογραφίας- εἶχον ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων μίαν ταυτόσημον πίστιν περὶ διφυοῦς συστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ισως, ὑπὸ τῆν ἐπίδρασιν τῶν φαινομένων τοῦ ὄντος, τῆς λιποθύμίας καὶ τῆς ἐκστάσεως, παρέδεχοντο ὅτι ἐκτός ἀπό τὸ ὑλικόν καὶ αἰσθητόν σῶμα, τοῦ ὁποίου μοιρὰ ἦτο ἢ διά τοῦ Θανάτου φθορά, ὑπῆρχε καὶ μία δευτέρᾳ ὑπόστασις, μία ἄλλῃ ὑπαρξίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν ἔδωσαν ὄνόματα σημαινόντα, ταυτοσήμως ἐπίσης, τὸ πνεῦμα, τὴν πνοήν. Αὐτὴ ἡ δευτέρᾳ ὑπόστασις ἦτο μέσσα εἰς τὸ ὑλικόν σῶμα μία ξένη, μία ἄλλοδαπή. Καὶ ἔμενεν ἀνεπηρέαστος ἀπό τὸν θάνατον τοῦ ὑλικοῦ ἔαυτοῦ. Μετά τὴν ἀπώλειαν τοῦ σχήματος, μὲ τὸ ὁποῖον ἐκυκλοφόρει εἰς τὸν θνητὸν κόσμον, ἐπέστρεφεν εἰς τὴν ίδικήν της πατριδα, πού ἐθεωρεῖτο, ίδιας μετά τούς Ὀμηρικούς χρόνους,

ώς ἔνας κόσμος καλύτερος ἀπό τὸν γῆινον. Ἄλλα, ἐξ ἵσου μὲ αὐτὴν τὴν ἀπλῆν ίδεαν τῆς ἐπιβιώσεως ἐνός μέρους τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρχειας, οἰκουμενικὴ ἦτο καὶ ἡ σύνθετος ίδεα τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἀθανάτου τούτου μέρους τοῦ ἀνθρώπου εἰς νέον ὑλικόν βίον, διά τῆς ἐπενδύσεως εἰς ἄλλα σῶμα. Πράγματι, ἡ ίδεα τῆς Μετενσαρκώσεως ἀπαντάται εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ πλανήτου μας καὶ κατά τὴν ροήν πενήντα αἰώνων εἰς τὴν χαάνην τοῦ Χρόνου. Μῦθοι καὶ θρύλοι, θρησκευτικαὶ καὶ μυσταγωγικαὶ παραδόσεις, φιλοσοφικά συστήματα καὶ ἔργα λογοτεχνικά - ὅλα εἴναι διαποτισμένα ἀπό τὴν ίδεαν αὐτῆν, ἡ ὥποια ἦτο, μέσσα εἰς τὸ σκοτάδι τοῦ Θανάτου, ἀλλά καὶ τὸν ζόφον τῶν κοινωνικῶν ἀνισοτήτων, ἔνα παρήγορο ἀστέρι διά τοὺς πάσης φυλῆς καὶ παντός πνευματικοῦ ἐπιπέδου ἀνθρώπους. Ἰνδοί, Αιγύπτιοι καὶ Ἕλληνες, Ἔσκιμοι, Γαλάται καὶ Αύστραλοι, Ἀφρικανοί, Ἀμερικανοί καὶ ἀρχιπελαγῖται τῶν ὥκεανῶν, πρωτόγονοι καὶ λαϊκοί, ιερεῖς καὶ μύσται, συναντῶνται εἰς τὴν ὑπεράνω

Χώρου και Χρόνου κοινωνίαν τῆς Ἰδέας τῆς Μετενσαρκώσεως. Είναι ἀποδεδειγμένως μία οἰκουμενική Ιδέα. 'Υπήρχεν δην ἔγραφοντο αἱ Βέδαι, τὸ Βιβλίον τῶν νεκρῶν, οἱ Διάλογοι τοῦ Πλάτωνος καὶ αἱ Διαθῆκαι. 'Ἄγνωστος καὶ ἀγνώριστος εἶναι, μόνιν, ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος, ἀπό τούς ὅποιους ἔξεπήγασεν.

Κατά τὸν Ἡρόδοτον, «πρῶτοι καὶ τὸν δε τὸν λόγον Αἴγυπτοι είσι οἱ εἰπόντες, ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος ἐστι, τοῦ σώματος δέ καταφθίνοντος ἐξ ἄλλο ζῶν αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται ἐπεάν δέ πάντα περιέλθῃ τὰ χερσαῖα καὶ τὰ Θαλάσσαια καὶ τὰ πετεινά, αὐθὶς ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύειν, τὴν περικύκλησιν δέ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοισι ἔτεσι». «Ξεύρω ἔγω -προσθέτει δὲ Ἡρόδοτος- διτὶ αὐτήν τὴν Ιδέαν μερικοὶ Ἕλληνες, ἄλλοι μὲν παλαιότερα, ἄλλοι δέ μετέπειτα, τὴν παρουσίασαν ὡς Ιδικήν των, ἄλλα δὲν γράφω τὰ ὄνόματά των». 'Υπονοοῦσε, προφανῶς, ἐκ μὲν τῶν παλαιότερων, τὸν Ὀρφέα, διά τὸν δόποιον θά γράψῃ πολὺ ἀργότερα Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, διτὶ δχι μόνον ἐμυήθη εἰς τὰ Αἴγυπτιακά Μυστήρια, ἄλλα καὶ αὐτούσια τὰ μετέφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα -«τῶν ὄνομάτων μόνον ἐνηλλαγμένων»- ὡς Διονυσιακά, διά νά τὰ δεκτὴν προσηνῶς δὲ λαός ἐξ ἑθνικιστικῆς ἀδυνα-

μίας, «διά τὸ βούλεσθαι τὸν Θεόν Ἕλληνα νομίζεσθαι»: ἐκ δέ τῶν νεωτέρων πρός τὴν ἐποχήν του, τὸν Πυθαγόραν -μεμυημένον ὡσαύτως ἐν Αἴγυπτῳ- διά τὸν δόποιον, ὡς ἀναφέρει Διογένης ὁ Λαέρτιος, ἐλέγετο διτὶ «πρῶτόν τε τοῦτον ἀποφῆναι τὴν ψυχὴν κύκλον ἀνάγκης ἀμείβουσαν».

Καὶ οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἡσαν δικαιολογημένοι ν' ἀποδίδουν τὴν πατρότητα τῆς Ιδέας τῆς μετενσαρκώσεως εἰς τοὺς Αἴγυπτίους (οἱ δόποιοι, ἄλλως τε ἐπίστευαν διτὶ ἡσαν καὶ οἱ γονεῖς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, «πρῶτους ἀνθρώπους γενέσθαι κατά τὴν Αἴγυπτον, διά τε τὴν εὔκρασίαν τῆς χώρας καὶ τὴν φύσιν τοῦ Νείλου») ἢ εἰς τούς Ἰνδούς (ἐπίσης διεκδικούντων ὑπέρ τῆς χώρας τῶν τὴν κοιτίδα τῆς ἀνθρωπότητος, παρὰ τὰ Ἰμαλαΐα· ἀλλά ἢ σύγχρονος ἐπιστήμη ἀπεφάνθη διτὶ δέν ἐδανείσθη ἡ Ἑλλάς τὴν Ιδέαν τῆς μετενσαρκώσεως ἀπό τὴν Αἴγυπτον ἢ τὴν Ἰνδίαν, ἀσχέτως πρός τὴν μεγάλην διάδοσιν τῆς Ιδέας εἰς τὴν δευτέραν γεωγραφικήν περιοχήν, καθόσον ἔχει ἀποδειχθῆ, διά τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, διτὶ ἡ Ιδέα τῆς ἀθανάτου ψυχῆς, μεταχειρίζομένης σώματα ὡς ἐνδύματα, περιοδικῶς ἀποβαλλόμενα, ὑπῆρχε καὶ μεταξύ τῶν λεγομένων «ἄγριων» λαῶν, οἱ δόποιοι καὶ «μυστικάς ἐταιρίας» είλον διά τὴν μετάδοσιν τῆς τοιαύτης

«έσωτερικής» γνώσεως. Είδικώς, σήμερον ύποστηρίζεται ότι διό τον Όρφευς διεμόρφωσε τήν θρησκείαν του βάσει δοξασιών τῶν ἡμιβαρβάρων λαῶν τῶν Β.Α. δρίων τῆς Έλλάδος και διό τον Πυθαγόρας μετέφερε τήν Όρφικήν διδασκαλίαν εἰς τήν νότιον Ιταλίαν και ἔκειθεν εἰς τήν δυτικήν Εύρωπην. Τό γεγονός είναι ότι, ἀσχέτως πρός τήν προέλευσιν τῆς Ιδέας τῆς μετενσαρκώσεως, διό τον Όρφευς και διό Πυθαγόρας ύπηρξαν οι μεγάλοι διδάσκαλοι αὐτῆς τῆς Ιδέας διά τὸν πολιτισμένον κόσμον τῆς Δύσεως - ρόλον, τὸν όποιον ἔχει διά τὸν κόσμον τῆς Ἀνατολῆς διό θεός Κρίσα. Ἐπίσης είναι γεγονός ότι ύπάρχουν πολλαὶ καὶ ἐντυπωσιακαὶ ὅμοιότητες μεταξύ Ἑλληνικῆς καὶ Ἰνδικῆς διατυπώσεως τῆς Ιδέας τῆς μετενσαρκώσεως.

«Παλαιός διό λόγος - λέγει διό νεοπλατωνικός φιλόσοφος Πρόκλος - Όρφικός τε καὶ Πυθαγόρειος, διό πάλιν ἄγων τὰς ψυχὰς εἰς τὸ σῶμα καὶ πάλιν ἀπό τοῦ σώματος ἀνάγων, καὶ τοῦτο κύκλῳ». Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐπίδρασις τῆς πίστεως εἰς τήν μετενσάρκωσιν, ὥστε, ὡς ἀναφέρει Διόδωρος διό Σικελιώτης, οἱ Γαλάται ἐσυνήθιζαν νά προκαλοῦν μονομαχίας, ἀνευ ίδιαιτέρου λόγου, κατά τήν διάρκειαν ἐορταστικῶν γευμάτων, ἀπλῶς καὶ μόνον ἐκ περιφρονήσεως πρός τὸν θάνατον. «Ἐνισχύει γάρ παρ' αὐτοῖς διό

Πυθαγόρου λόγος, ότι τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἀθανάτους είναι συμβέβηκε καὶ δι' ἐτῶν ὡρισμένων πάλιν βιοῦν, εἰς ἔτερον σῶμα τῆς ψυχῆς εἰσδυομένης». Καὶ διό Ιάμβλιχος, εἰς τὸν βίον τοῦ Πυθαγόρου, δημιλεῖ περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν Πυθαγορείων Ιδεῶν: «Ἐτι καὶ νῦν οἱ Γαλάται πάντες καὶ οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων τούς υἱούς αὐτῶν πείθουσιν ότι οὐκ ἔστι φθαρῆναι τήν ψυχήν, ἀλλά διαμένειν τῶν ἀποθανόντων, καὶ ότι τὸν θάνατον οὐ φοβητέον, ἀλλά πρός τούς κινδύνους εὑρώστως ἔκτεον». Ἐνθυμίζει διό περικοπὴ αὐτὴ τήν περίφημον καὶ πασίγνωστον περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς νουθεσίαν τοῦ Κρίσα πρός τὸν Ἀρζούνα.

Ὀπως καὶ διό περὶ τῆς μετενσαρκώσεως ἐπιχειρηματολογία τοῦ Κρίσα ἐνθυμίζει τὸν «Φαιδῶνα». Λέγει, κατά τὴν «Μπαγκαβάδ Γκιτά», διό Κρίσα: «Ωδέποτε ἦτο καιρός πού νά μήν ύπηρχα, καθώς καὶ σύ. Οὔτε καὶ σέ κανένα μέλλον θά παύσωμε ἔμειτς νά ύπάρχωμε. Ακριβῶς, δημιούργησε τὸν οὐρανό τῆς παιδικῆς ἡλικίας, τῆς νεανικῆς καὶ τῆς γεροντικῆς. Εἶται καὶ κατά τὸν θάνατον αὐτός περνάει ἀπλῶς σ' ἕνα ἄλλο εἶδος σώματος». Καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸν Πλατωνικὸν διάλογον ότι διό ψυχή, δχι μόνον χωρίζομένη τοῦ σώματος προκαλεῖ τήν φθοράν του, ἀλλά καὶ

κατά τήν διάρκειαν έκάστης ζωῆς «πολλά σώματα κατατρίβειν», διότι δυνάμεθα νά ύποθέσωμεν ότι κατά τήν πορείαν τῶν ἡλικιῶν «ρέει τό σῶμα» καιχάνεται, «ἄλλ' ἡ ψυχὴ ἀεὶ τό κατατριβόμενον ἀνυφαίνει».

Ταυτόσημος, ἐξ ἄλλου, είναι ἀνά τούς λαούς ἡ ἀντίληψις και περὶ μεταβάσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ὅπισθιδρομικῶς εἰς τά ἄλλα κατώτερα βασίλεια τῆς φύσεως, πηγάζουσα ἐκ τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς ότι ἡ τύχη τοῦ ἀνθρώπου είναι «αὐθαίρετος», ἔκλεγομένη δηλ., ἀπό τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του. Βεβαίως δέ είναι ταυτόσημος ὁ βασικός μηχανισμός τῆς μετενσάρκωσεως. Μία σπίθα ἀπό τό αἰώνιον καὶ ἀκατάλυτον θεῖον πῦρ είναι ἡ ψυχὴ. Διά νά κατακτήσῃ συνείδησιν τῆς ύποστάσεως τῆς -τῆς ταυτότητος "Ἄτμαν καὶ Βράχμαν, ὅπως λέγουν οἱ Ἰνδοί- κατῆλθεν εἰς τό σῶμα, περιεβλήθη τήν ὕλην καὶ ύφισταται δλας τάς συνεπείας μιᾶς χονδροειδοῦς ύπάρξεως. Ἐάν ἀνισταθῇ εἰς τάς παρορμήσεις τῆς ὕλης καὶ τήν κατανικήσῃ, θά λήξῃ ἡ ποινή τῆς φυλακίσεως τῆς εἰς ἔνα τόσο σθλίον δεσμωτήριον, θά λήξῃ ὁ κύκλος τῆς «κακότητος», ὅπως ἔλεγαν οἱ Ὀρφικοί, καὶ θά παλινοστήσῃ εἰς τήν ούρανιαν τῆς πατρίδα. Είναι δθεν ἡ ἐπί γῆς ζωῆ μία ἐπαναληπτική δσκησις λυτρώσεως.

Εἰς τό «Βιβλίον τῶν νεκρῶν»

ἀναγράφεται μία ἐπίκλησις πρός τόν «Κυβερνήτην» τοῦ παντος: «὾ Σύ, ὁ ὅποιος ἀνανεώνεις τήν νεότητά σου καὶ κάνεις τούς θνητούς νά γεννῶνται ἐκ νέου, ύπηρξα κροκόδειλος ύπο μορφήν ἀνθρώπου, ύπηρξα ψάρι, ύπηρξα χελιδόνι, πέρασα μέσον ἀπό ἔνα χείμαρρο ύπάρξεων πρός ἔξαγνισμόν τοῦ ἑαυτοῦ μου καὶ συγχώρησιν τῶν ἀμαρτημάτων μου... Ὁ, ἐπίτρεψέ μου νά προσεγγίσω τήν πύλη τοῦ Ἀπαραβιάστου...»

Εἰς τήν «Κάρμα Πουράνα», ἡ ὁποία ἔκφράζει τάς νεωτεριστικάς ἀντίληψεις τοῦ Ἰνδουϊσμοῦ, ἀναφέρεται ἡ ιστορία ἐνός μεγάλου θείου σοφοῦ, πού τόν ἔλεγαν Νάραντα. «Ποῦ πηγαίνεις;», τόν ἔρωτησε, καθώς διέσχιζεν ἔνα δάσος, ἔνας ἀνθρώπος, ὁ ὅποιος είχε παραμείνει τόσο πολὺ εἰς στάσιν διαλογισμοῦ, ώστε τά λευκά μυρμήγκια είχαν χτίσει γύρω στό σῶμα του ἔνα μεγάλο ἀνάχωμα. «Πηγαίνω στόν ούρανό», εἶπε ὁ Νάραντα. «Τότε, σέ παρακαλῶ, ρώτησε τόν θεό, πότε θά εύδοκήσῃ ν' ἀποκτήσω τήν ἐλευθερία ἀπό τόν τροχό τῶν ἐπαναγεννήσεων». «Όταν ὁ Νάραντα ξαναπέρασε ἀπό ἑκείνο τό ἵδιο μέρος, ὁ διαλογιζόμενος, ὁ ἀποκλεισμένος ἀπό τό ἀνάχωμα τῶν μυρμηγκιῶν, ἤταν ἀκόμη ἑκεῖ. Καὶ εἶπε: «὾, Νάραντα, ἔρωτησες τόν θεό γιά μένα;» «Καὶ βέβαια». «Τί σου εἶπε;» «Μοῦ εἶπε ὅτι θά ἐλευθερωθῆς

έπειτα όπό τέσσαρες άκομη γεννήσεις». Τότε έκεινος ξέσπασε σέ Θρήνους». Έμεινα διαλογιζόμενος ώσπου τά μυρμήγκια έχτισαν λόφο γύρω μου και θά πρέπει νά ύποφέρω άκομη τέσσαρες γεννήσεις!». Έκει κοντά ήταν και ένας άλλος δινθρωπος, διόποιος έπηδούσε, τραγουδούσε και χόρευε. «Έρωτησες και γιά μένα»; τοῦ είπε. «Ναι, άπηντησε διά Νάραντα. Βλέπεις τόν θάμνο έκει πέρα; Όσα φύλλα έχει, τόσες φορές θά χρειασθή νά γεννηθῆς, διόποτε θά κερδίσης τήν έλευθερία». Ο δινθρωπος έκεινος άρχισε νά χορεύει άπό τήν χαρά του και είπε: «Θά γίνω έλευθερος, έπειτα όπό ένα τόσο σύντομο διάστημα!». Και άκούσθηκε μιά φωνή: «Τέκνον μου, θά έχης τήν έλευθερία σου τούτη τή στιγμή!».

Η διαφορά είς τήν συμπεριφορά τών δύο άνθρωπων τοῦ δάσους έγκειται είς τόν βαθμό τής έπιθυμίας. Ο διαλογιζόμενος -παρ' δλον διτί έξωτερικῶς ή συμπεριφορά του φαίγεται έξαυλωμένη- έκυριαρχείτο άπό τήν έπιθυμία τής λυτρώσεως και τήν έπεδίωκε μέ μέσα μηχανικά, δρα ύλικά κατά βάθος. Ναι μέν δέν έφαίνετο η ψυχή του προσκολλημένη προς τό «σωματοειδές» -διά νά τό χρησιμοποιή είς τά φαγητά, τά ποτά και τ' άφροδισια, δημος άναφέρει διά Πλάτων είς τόν «Φαιδωνα» διά τήν ψυχήν, πού είναι

καταδίκασμένη νά ξαναγεννηθῇ, διότι είναι άκομη ρυπαρά άλλα ήτο «γεγονητευμένη ύπό έπιθυμιῶν και ήδονῶν», τών δποίων ή φαινομενική άνωτερότης ήτο μία προσωπίδα. Ένω, διάλος, έκεινος που χόρευε άπό τήν χαρά του διάτι είχε μόνον μερικάς χιλιάδας γεννήσεων νά ύποστῃ- έν συγκρίσει με τάς πολλάς χιλιάδας τής παραδόσεως- δέν έβαρύνετο άπό τήν ύλην, έδέχετο χαρωπά τήν έκπλήρωσιν τοῦ χρέους του, και ήτο ήδη έλευθερος,

Είς τήν «Δαμμαπάντα» άναφέρεται διτί κάποτε διά Βούδας έκήρυττε ένωπιον πέντε άνθρωπων, έκ τών δποίων, δημως, μόνον θένας έπρόσεχε τά λόγια του. Ένας είχε άποκοιμηθῇ, άλλος είχε σκαρφαλώσει, α' ένα δένδρο και τό έσειε, διά τρίτος έσκαλίζε τό χώμα μέ τό δάκτυλο του και διά τέταρτος έκυπταζε τόν ούρανό. Ο Άναντα είπε στόν Διδάσκαλο: «Κύριε, είδες πού έχουν αύτοί τό νοῦ τους, ένω. Σύ διδάσκεις τήν Άληθεια μέ φωνή βροντώδη σάν τόν κεράυνό πού πέφτει μέσα στήν καταιγίδα!..». Και τότε είπε διά Βούδας: «Αύτός πού κοιμάται, είχε πολλές φορές γεννηθεῖ καλικάντζαρος. Πήγε νά κοιμηθῇ, διότι κανένας ήχος άπό έμενα δέν είναι δυνατόν νά είσχωρήσῃ στ' αύτιά του. Αύτός πού σκαλίζει τό χώμα είχε γεννηθεῖ πολλές φορές σκουλήκι κι' έζουσε κάτω άπό τό χώμα. Ο

άλλος, πού είναι στό δένδρο άνεβασμένος, πολλές φορές γεννήθηκε πίθηκος κ' έχει άκομη τήν συνήθεια νά σείη τό δένδρο. Έκεινος πού κυπτάζει τόν ούρανό ήταν άλλοτε άστρονόμος και τού ἔμεινε ἐπίσης ή συνήθεια. Κανένας τους δέν είναι εις θέσιν νά προσέξῃ τά λόγια μου. 'Άλλ' αὐτός δ ἔνας πού προσέχει ήταν άλλοτε βραχμάνος και εἶχε ἀποστηθῆσει τά 'Ιερά Κείμενα, γι' αὐτό είναι καθισμένος και ἀκροάται». «'Άλλα, Κύριε, παρετήρησε δ 'Ανάντα, ή διδασκαλία Σου είναι τέτοια πού θά ἐλεγε κανείς δι σχίζει τό δέρμα και φθάνει στά κόκκαλα και στά μεδσύλι. Πώς λοιπόν ζταν 'Εσύ κηρύττεις τόν Νόμο, έκεινοι καμμιά δέν δίνουν σημασία;». Και δ Βούδας ἀπήντησε: «'Ανάντα, αὐτά τά δοντα, δέν ἄκευσαν γιά Βούδδα ή γιά τόν Νόμο ή τό Τάγμα τῶν 'Αδελφῶν, ἀν και πέρασαν ἀπό ἀναρίθμητες ἑκατοντάδες χιλιάδων κύκλων χρόνου. Και ἀδυνατοῦν ν' ἀκούσουν και τώρα γιά τόν Νόμο. Σ' αὐτόν τόν γύρο γεννήσεων και θανάτων, πού είναι ἀλογάριαστο τό ξεκίνημά του, αὐτά τά δοντα γεννήθηκαν μονάχα γιά ν' ἀκούνε τήν δομιλία τῶν διαφόρων ζώων...».

'Ο 'Ερμῆς δ Τρισμέγιστος είς ένα ἀπό τά ἀγνώστου χρονολογίας λεγόμενα 'Ερμητικά βιβλία, τά δοποία ίσως ἀποδίδουν τήν έσωτερικήν διδασκα-

λίαν τού Αιγυπτιακού ιερατείου, λέγει δι τή ψυχή «φυλακισμένη εἰς τά δργανα τοῦ θνητοῦ σώματος, διέπεται ἀπό τόν Πόθον και τήν 'Ανάγκην», ἀλλά έαν κυριαρχήσῃ ἐπ' αὐτών και ἀναπτύξῃ ἀρετάς ύψηλάς, θά έχη ἀνάλογον μέλλον. 'Ένσαρκουμένη εἰς τά πτερωτά, γίνεται ἀετός, διότι οι ἀετοί διακρίνονται διά τό αἴσθημα τής δικαιοσύνης και τής μεγαλοψυχίας· εἰς τά τετράποδα, γίνεται λεοντάρι, διότι οι λέοντες είναι ισχυροί και ἀκούραστοι· ὡς ἐρπετόν, γίνεται δράκων, δ ὅποιος δέν είναι δηλητηριώδης και δέν δαμάζεται· ἔνσαρκουμένη σέ ψάρι, γίνεται δελφίνι, εὔσπλαχνικάς φίλος τοῦ ἀνθρώπου. Και ζταν ψυχαί τοῦ εύγενεστέρου είδους ἔνσαρκούνται εἰς ἀνθρώπινα σώματα, γίνονται δίκαιοι βασιλεῖς, ίδρυται πόλεων, νομοθέται, φιλόσοφοι, μάνται, μουσικοί προνομιούχοι, σοφοί ἀστρονόμοι και μυσταγωγοί.

Εἰς τόν Βούδδα ἀποδίδεται τό λεχθέν δι τή ύπαρχουν πέντε στάδια τοῦ πεπρωμένου: Καθαρτήριον, ζῶον, «πέτα» (ἀνθρωπός ἀσαρκός ὑπό τιμωρίαν εἰς αὐτόν τόν κόσμον), ἀνθρωπίνη υπαρξίας και νιέβα (όχι θεός, δημος άναφέρεται εἰς τάς Βέδας, ἀλλά, κατά τήν Βουδιστικήν δρολογίαν, ἀνθρώπινον δη σέ κάποιον εύτυχη ή ούρανον κόσμο).

Τήν παλινδρόμησιν εἰς τό

ζωϊκόν καὶ τὸ φυτικόν βασιλείον ὑπεστήριζε ὁ Ἐμπεδοκλῆς. Ὁπως ἀναφέρει ὁ Λαέρτιος, ἔλεγεν δὲ «καὶ τὴν ψυχὴν παντοῖα εἰδη ζώων καὶ φυτῶν ἐνδύεσθαι», ὁ ἴδιος δέ εἰς τούς «Καθαρμούς» ἀφηγεῖτο δὲ εἶχε ποτὲ ὑπάρξει γυναικα, θάμνος, κουκουβάγια καὶ ἵχθυς.

Ο Πλάτων εἰς τὸν «Τίμαιον», ὑποστηρίζων δὲ ὑπάρχει «εἴς καὶ μονογενῆς οὐρανός», δηλ. Ἑνας καὶ ἔνισιος κόσμος, περιγράφει ἀναλυτικῶς, τρόπον τίνα, τὴν νομολογίαν τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν διαφόρων ὄντων, ἀπό ἀνδρῶν εἰς γυναικας, εἰς ὅρνεα ἢ ἄκακα πτερωτά καὶ εἰς διάφορα ζῶα. Καὶ λέγει: «Κατὰ ταῦτα δή πάντα τότε καὶ νῦν διαμειβεται τὰ ζῶα εἰς ἄλληλα, νοῦ καὶ ἀνοίας ἀποβολῆ καὶ κτήσει μεταβαλλόμενα». Εἰς τὸν «Φαιδῶνα» τονίζει δὲ τὸ Ιδεῶδες διά τὴν ψυχὴν πεπρωμένον εἶναι νά ἐπιβληθῇ τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, τῶν θλίψεων καὶ φόβων καὶ δλων τῶν ἐκ τῆς ύλικῆς ὑποστάσεως ὑπαγορεύσεων. Διότι κάθε ἡδονή καὶ λύπη εἶναι σάν ἔνα καρφί, πού καρφώνει τὴν ψυχὴν εἰς τὸ σῶμα, τὴν «προσπερνᾶ καὶ ποιεῖ σωματοειδῆ», ὥστε χάνει τὴν τύχην νά συνυπάρξῃ μετά τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀγνοῦ, ἀλλά «ταχὺ πάλιν πίπτει εἰς ἄλλο σῶμα», ἀνάλογον δέ πρός τὰ χαρακτηριστικά τοῦ προτέρου βίου. Οι ἐπιρρεπεῖς εἰς τὴν γαστριμαργίαν, τὴν φι-

λοποσίαν καὶ τὴν ἀναισχυντίαν γεννῶνται δνοι καὶ θηρία· οἱ ἀδικοι καὶ τύραννοι γίνονται λύκοι, ιέρακες καὶ ἱκτίνοι· οἱ ἔχοντες ἐπιδείξει δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην μεταπηδοῦν εἰς τὸ ἡμερον γένος τῶν μελισσῶν, ἵσως καὶ σφηκῶν, μυρμήκων, ἢ ἐπιστρέφουν εἰς ἀνθρώπινον πάλιν σῶμα εύθέως.

Κατά ταυτόσημον τρόπον δημιλεῖ πρός τὸν Ἀρξούνα ὁ Κρίσανα εἰς τὴν «Μπαγκαβάδ Γκιτά»: «Καθώς κυλοῦνε ἀδιάκοπα τὰ νερά στὸν ὥκεανό καὶ ὁ ὥκεανός δὲν ἀναταράζεται ποτέ, ἔτσι καὶ ὁ σοφός δὲν ταράζεται ἀπό τὸν ροῦν τῶν ἐπιθυμιῶν. Μακάριος εἰς τὸ Ατταν, τίποτε ἄλλο δὲν χρειάζεται. Ἐχει ἀπαρνηθεῖ τίς ἐπιθυμίες πού βασανίζουν τὴν καρδιά. Δὲν λαχταρᾶ τὴν εὔτυχια, οὔτε λυγίζει ἀπό τὴν ἀντιδοσήτητα. Εἰν' ἔλευθερος ἀπό τὸν φόβο, ἀπό τὴν ἀνησυχία, ἀπό κάθε ἐπιθυμία, ἔλευθερος ἀπό τὴν ὑπερηφάνεια, ἔλευθερος ἀπό τὸ ἔγω - ἐκεῖνος πού φωτισμένον τὸν ἀποκαλῶ».

Καὶ ἐπανέρχεται ὁ Πλάτων εἰς τὴν «Πολιτεία» του, διά νά παρεμβάλῃ, κατ' ἀφήγησιν φονευθέντος πολεμιστοῦ καὶ ἐπισκεφθέντος τὰ τάρταρα καὶ ἐπανελθόντος, τὸν λόγον τῆς Ἀνάγκης, θυγατρός τῆς κόρης Λαχέσεως: «Ψυχαὶ ἐφήμεροι, ἀρχή ἀλλης περιόδου θνητοῦ γένους θανατηφόρου... ἔκαστος ἀνθρωπος ἐκλέγει τὸν νέον του

βιον, άναλόγως πρός τόν νόμον...θεός δέ άναιτιος». Έπομενως, και εις αύτήν τήν ζωήν, δοσα δ' ἀνθρωπος ύποφέρει δεινά είναι «αύθαίρετα», τά έδιάλεξε δ' ίδιος, εις κάποιαν προηγουμένην ζωήν του.

Ἐτσι, τεκμηριώνεται από κείμενα θρησκευτικά, μυσταγωγικά και φιλοσοφικά, άλλα και λαϊκάς παραδόσεις, πού τοποθετοῦνται εις βάθος πενήντα αιώνων και φθάνουν μέχρι τῆς Χριστιανικής ἐποχῆς. ή ίδεα τῆς μετενσαρκώσεως ως λειτουργίας τῆς θείας δικαιοσύνης.

Τεκμήρια περί κυκλοφορίας τῆς ίδεας τῆς μετενσαρκώσεως μεταξύ τοῦ Ἐβραϊκοῦ λαοῦ ύπάρχουν εἰς τήν Παλαιάν Διαθήκην. Εις τήν Σοφίαν Σολομῶντος: «Παῖς δέ ἡμην εὐψυχής, ψυχής τε ἔλαχον ἀγαθής, μᾶλλον δέ ἀγαθός ὡν ἥλθον εἰς σῶμα ἀμίαντον». Ο Προφητάναξ Δαυΐδ ψάλλει: «Ηύφρανθη καρδία μου, και ἡγαλλιάσατο ἡ γλώσσα μου, ἔτι δέ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἑλπίδι· δτι οὐκ ἔγκαταλείψει τήν ψυχήν μου εἰς ἄδην, ούδε δώσεις τόν ὅσιόν σου ίδειν διαφθοράν». Ἐπέστρεψον, ψυχή μου, εἰς τήν ἀνάπauσιν σου, δτι Κύριος εὐηργέτησέ σε».

Και θρηνεῖ ὁ Ἰώβ: «Οὐκ ὄλιγος ἔστιν ὁ χρόνος τοῦ βίου μου: «Ἐασόν με ἀναπaύσασθαι μικρόν πρό του με πορευθῆναι δθεν οὐκ ἀνατρέψω εἰς γῆν σκοτεινήν και γνοφεράν, εἰς

γῆν σκότους αἰωνίου, οὐ οὐκ ἔστι φέγγος, ούδε δρᾶν ζωῆν βροτῶν».

Ἔχομεν δέ τεκμήρια και εἰς τήν Καινήν Διαθήκην. Ἐκτός από τήν γνωστοτάτην περικοπήν τοῦ κατά Ἰωάννην Εύαγγελίου, διά τήν περίπτωσιν τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ, διά τήν δποίαν οι μαθηταί τοῦ Ἰησοῦ ἔζητησαν διευκρίνησιν, ἔάν ἐπλήρωνεν ἀμαρτίας τῶν γονέων του ἡ Ιδικάς του (εύλόγως, διαπραχθεῖσας εἰς πρότερον βίον), ύπάρχουν αι μαρτυρίαι τοῦ Ματθαίου και τοῦ Λουκᾶ περί τοῦ δτι ὁ λαός ἔθεώρει τόν Ἰησοῦν ως ἐνσάρκωσιν ἐνός τῶν ἀρχαίων προφητῶν ἡ τοῦ Ἱερεμία ἡ τοῦ Ἡλία ἡ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, άλλα και περί τοῦ ἐνδιαφέροντας τοῦ Ἰησοῦ διά τάς λαϊκάς περί αύτοῦ ύποθέσεις, καθώς και περί τοῦ ύπαινιγμοῦ του δτι ὁ Ἡλίας εἶχεν ἔλθει (διά τοῦ Ἰωάννου) ἀλλ' οι ἀνθρωποι «οὐκ ἐπέγνωσαν αύτόν».

Τήν ἔκδοχήν τῆς μετενσαρκώσεως ύπεστήριξαν και δύο ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἐκπροσώπων τοῦ Χριστιανισμοῦ, κατά τούς πρώτους αἰῶνας: Ὁ «χαλκέντερος» σοφός Ὁριγένης και ὁ ἅγιος Αύγουστινος.

Εις τό «περί ἀρχῶν» σύγγραμά του, ὁ Ὁριγένης, ἀφοῦ παραθέτει μίαν ὀλόκληρον γενεαλογίαν περί τῶν ούρανίων ταγμάτων, γράφει διά τά λογικά δητα, ἦτοι τούς ἀνθρώπους:

«Άμαρτήσαντα και διά τοῦτο ἐκπεσόντα τῆς ἐν ἥ ἡσαν καταστάσεως, κατά τὴν ἀναλογίαν τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων, τιμωρίας χάριν σώμασιν ἐνεβλήθη και καθαιρόμενα πάλιν ἀνάγονται ἐν ἥ πρότερον ἡσαν καταστάσει, παντελῶς τὴν κακίαν ἀποτιθέμενα και τὰ σώματα και πάλιν ἐκ δευτέρου και τρίτου και πλειστάκις διαφόροις ἐμβάλλονται σώμασι πρὸς τιμωρίαν· εἰκός γάρ-διαφόρους κόσμους συστῆναι τε και συνιστασθαι, τοῦτο μὲν παρελθόντας, τοῦτο δὲ μέλλοντας». Ἀναφερόμενος δέ εἰς τὸν Ψαλμόν περὶ ἐπιστροφῆς τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ἀνάπαιδιν τῆς τὸν συσχετίζει μὲν τὸ τέρμα τῶν ἐπαναγεννήσεων.

Ο δέ ἄγιος Αύγουστινος, ὁ διοῖος ἔλεγεν διτὶ ὁ Πλωτῖνος ἡτοῖσας ὁ Πλάτων μετενσαρκωμένος, εἶχεν ἴδιαιτέρως ἐγκύψει εἰς τάς περιπτώσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας, πού χαρακτηρίζεται εἴτε ἀπό λεγόμενον «θείον δῶρον» ἢ ἀπό μεγάλην ἐπιβάρυνσιν ἡ ἀκόμη ἀπό τάς περιπτώσεις τῶν θανάτων κατά ἡ μετά τὴν γέννησιν των. «Θάλητο βλασφημίᾳ, γράφει, νά ἐδεχόμουν διτὶ ὁ Θεός ἀποστέλλει καθημερινῶς χιλιάδας ψυχῶν, πού ἀναχωροῦν ἀμέσως δίχως νά πραγματοποιούν ἔνα δρατόν σκοπόν τῆς ἐνσαρκώσεως ἢ διτὶ προορίζει διά τούς μὲν τὴν εὐτυχία και διά τούς δέ τὸ μαρτύριο. Δέν εἶναι δυνατόν νά ἔθε-

σε ὁ Θεός μία ψυχὴ ὑπό τετοιες δύνηρες συνθῆκες ὅνευ λόγου». Και ἀπέκλινε εἰς τὴν ἀποψιν προγενεστέρας ζωῆς εἰς ἄλλο σῶμα.

Και ὁ Συνέσιος, ὁ ἐπιχειρήσας τὸν συμβίβασμόν τοῦ Πλατωνισμοῦ μὲ τὸν Χριστιανισμόν, δέχεται πλήρως τὴν μετενσάρκωσιν, λέγων διτὶ διά τῆς ἐπαφῆς μὲ τὴν ὕλην και τοὺς διαδοχικούς βίους ἐπιτελεῖται ὁ ἐξαγνισμός τῆς ψυχῆς. Ἀλλά, ἡ θεωρία τῆς μετενσαρκώσεως, δημοσιεύεται και τοῦ Ωριγένους ἐπεκρίθησαν και δέν ἐπέζησαν ἐντός τοῦ Χριστιανισμοῦ μετά τὸν 4ον περίπου αἰώνα.

Ἐφθασεν, δημοσιεύεται και εἰς τὸν Μωαμεθανισμόν ἡ ίδεα τῆς μετενσαρκώσεως. Λέγει τὸ Κοράγιον: «Ο Θεός ζωοποιεῖ τὰ δυντα και τὰ στέλλει πάλιν και πάλιν, ἐως διτὶ ἐπιστρέψουν εἰς Αὔτόν».

Ἐξ ἀλλού, ἡ σύγχρονος φιλολογία εἶναι διάσπαρτος ἀπό τὴν ίδεαν τῆς μετενσαρκώσεως.

Ο Σπινόζα ἐδέχετο τὴν ίδεαν αὐτήν και ἔξηγοῦσε γιατί δέν διατηρεῖ ὁ ἀνθρωπος τὴν ἀνάμνησιν προτέρων ὑπάρξεων. «Αὔτό, ἐνραφε, εἶναι ἀδύνατον, διότι ἡ αἰωνιότης δέν μπορεῖ νά δρισθῇ μὲ τὰ μέτρα τοῦ χρόνου». Ο νοῦς μας ἔχει τὴν αἰσθησιν τῆς αἰωνιότητος, ἀλλά αι αἰσθήσεις τοῦ σώματος, μεταξύ τῶν ὅποιων και ἡ

μνήμη, ἀδυνατοῦν ν' ἀναφερθοῦν εἰς ἔνα ἄλλο σῶμα, τοῦ δοπίου δέν σώζεται κανένα ἴχνος.

‘Ο Σαΐξηρος εἰς τρία ἔργα του («Οπως ἀγαπᾶτε», «Ἐμπορος τῆς Βενετίας», «Δωδέκατη Νύχτα») ἀναφέρεται εἰς τὴν μετενσάρκωσιν καὶ εἰδικῶς εἰς τὸν Πυθαγόραν. Καὶ ἀρχίζει ἔτσι ἔνα ἀπό τὰ «Σονέτα» του:

Νέο ἄν δέν εἶναι τίποτε στον κόσμο κι' ὅσα ὑπάρχουν
ἔχουν ὑπάρξει καὶ ἄλλοτε, δονοῦς μας θά πλανιέται
μὲν μπνευση νά κουράζεται καὶ
νά μοχθῇ νά βλέπῃ
πλάσμα πού κι' ἄλλοτε ἔξησε,
καὶ πάλι νά γεννιέται.

‘Ο Μπαλζάκ γράφει: «Ποιός ξέρει πόσες σάρκινες μορφές προσέλαβε ὁ κληρονόμος τοῦ οὐρανοῦ προτοῦ φθάση νά κατανοήσῃ τὴν ἀξία τῆς σιωπῆς καὶ τῆς μοναξιάς τῶν γαλαξιῶν, πού δέν εἶναι παρά ὁ προθάλαμος τῶν Πνεύματικῶν Κόσμων; Αἰσθάνεται νά βαδίζῃ ἀνάμεσα στόν κενόν, λαμβάνει συναίσθησι τῆς μηδαμινότητος καὶ τότε μόνον πέφτει ἡ ματιά του πάνω στήν Ἀτραπό. Τότε ἀκολουθοῦν ἄλλες ὑπάρξεις, πού πρέπει νά τίς ζήσῃ ὅλες γιά νά φθάσῃ στό μέρος δησού λάμπει τό Φῶς. ‘Ο Θάνατος εἶναι ἔνας ἐνδιάμεσος σταθμός τοῦ ταξιδιοῦ. Μιά δλόκληρη ζωή θαως ἀπαιτεῖται πρός ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν, πού θά ἀκυρώσουν τά

λάθη μιᾶς προηγούμενης ἀνθρώπινης ζωῆς. Αἱ ἀρεταὶ πού ἀποκτοῦσε, πού ἀναπτύσσομε ἀργά ἐντός μας, εἶναι οἱ ἀδράτοι δεσμοί πού δένουν κάθε μιά προηγούμενη ὑπαρξία μας μέ τίς ἄλλες ὑπάρξεις πού μόνον τό πνεύμα ἐνθυμεῖται, διότι ἡ ‘Υλη δέν ἔχει μνήμη γιά ύλικά πράγματα. ‘Η ἀτέλειωτη κληροδοσία τοῦ παρελθόντος στό παρόν εἶναι ή μυστική πηγή τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος... Καὶ δῆλα τερματίζουν στόν Θεό, μέσ' ἀπό πολλούς δρόμους, πού ἀνοίγονται μπροστά μας...».

«Είμαι μία ψυχή! ἔγραφε ὁ Βίκτωρ Ούγκω, ἐνθυμίζοντας τίς τελευταῖς στιγμές τοῦ Σωκράτους, ὁ δοποῖς διατύπωσε μιά χαριτωμένη διαμαρτυρία, διότι ὁ Κρίτων δέν μποροῦσε νά καταλάβῃ δτι ἐκεῖνο τό σώμα, πού θά τό, ἔβλεπε σέ λιγο νεκρό, δέν ἦτο ὁ ἀγαπημένος του διδάσκαλος -καὶ ρωτοῦσε πῶς θά ἦθελε νά «τόν» θάψουν-. Είμαι μία ψυχή! Καί ξέρω καλά δτι ἐκεῖνο πού θά παραδώσω στόν τάφο δέν εἶναι ὁ ἑαυτός μου. Αύτό πού εἶναι ὁ ἑαυτός μου θά πάγι ἄλλοι. Γῆ, δέν είσαι ἡ δβυσσάσος μου! ‘Η δῆλη πλάσις εἶναι μία διηγεκής ἀνοδος, ἀπό τό κτήνος στόν ἀνθρωπο, ἀπό τόν ἀνθρωπο στόν Θεό. Τό γδύσιμό μας δλο καὶ περισσότερο ἀπό τήν ςλη, τό ντύσιμό μας δλο καὶ περισσότερο μέ πνεύμα, αύτός εἶναι ὁ νόμος. Κάθε φορά πού πεθαίνομε

κερδίζομε περισσότερη ζωή. Ή ψυχή περνάει από μία σφαιρά σε άλλη χωρίς άπωλειαν πρωσπικότητος, γίνεται διοένα και λαμπρότερη, άκαταπαύστως προσεγγίζει πλησιέστερα πρός τόν Θεόν.

Χαρακτηριστικόν είναι τό έπιτύμβιον έπιγραμμα που έγραψε ο Βενιαμίν Φραγκλίνος γιά νά έχαράσσετο στό μνήμα τοῦ σώματός του:

Ἐνθάδε κεῖται
τροφή τῶν σκωλήκων
τὸ σῶμα τοῦ Βενιαμίν Φραγκλί-
νου, τυπογράφου,
σάν κάλυμμα βιβλίου παλαιοῦ,
πού τό περιεχόμενόν του ἔχει
ἀποσπασθῆ
και τά Γράμματα και τά Χρυσώ-
ματα τριφτήκαν.
Ἄλλα τό ἔργον δέν θά χαθῆ
τελείως,
διότι, καθώς ἐπίστευε, θά κυ-
κλοφόρηση πάλι
σε μία ἔκδοσι νεώτερη και τε-
λειότερη

διορθωμένη και βελτιωμένη
ἀπό τόν Συγγραφέα του.

Σὲ πόσες «έκδόσεις» ὀραγέ τό «ἔργον» κυκλοφορεῖ; Ο διά-
σημος Ἀμερικανός ποιητής Ούωλτ Ούιτμαν τραγουδάει γιά «τόν ἑαυτό του»:

Ἐσένα, Θάνατε, μέ τό πικρόν
ἄγκαλιασμα, τοῦ κάκου νά μέ
σκιάζουνε πασχίζουν οι κραυ-
γές σου.

Σκύφτω μπράσ στό κατώφλι τῆς

λυγερῆς τῆς θύρας τῆς ἀσύγ-
κριτης.

Κι' ἀτενίζω τό διάβα και τήν ἔ-
ξοδο και βλέπω τό ξανάσσασμα
και τήν ξελευτεριά.

Γιά σέ, Κουφάρι, συλλογιέμαι
πώς κάνεις μόνο γιά καλό φου-
σκί, μ' αύτό δέν μέ πικραίνει.
Μυρίζομαι τά κάτασπρα τριαν-
τάφυλλα τά μοσκομυρουδάτα,
πού φυτρώνουν,

Ἄγγιζω σ' ἀνθοπέταλα - δμοια
χείλια - κι' ἀγγιζω τήν γυαλι-
στερή τοῦ πεπονιοῦ τή ράχη.
Κι' δσο γιά σένα, Ζωή, λογιάζω
πώς θέ νάσαι τ' ἀπομεινάρια
ἀπό κάμποσους θανάτους.

(Σίγουρα θά χω ἔγω πρίν ἀπό
τώρα μύριες φορές πεθάνει).
Σᾶς ἀγροικά πού μουρμουρί-
ζετε ἔκειδά, Ὡ ουράνια ἀστέ-
ρια,

Ὦ ήλιοι, Ὡ χλόη τῶν κιβου-
ριών, Ὡ ἀδιάκοπες μεταφορές
και προαγωγές,

Ἄν ἐσεῖς δέ λέτε κάτι, πώς νά
μπορέσω νά τό εἰπω ἔγω;

.....
Τό βλέπετε, ἀδελφοί μου κι'
ἀδελφές;

Μήτε και χάος είναι, μήτε θά-
νατος αύτό είναι φόρμα σμίξι-
μο και σχέδιο κι' ἀκόμα εἰν'
αιώνια ζωή. κ' εἰν' Εύτυχια.
Τό παρελθόν και τό σήμερα
σκουριάζουνε. Τάχω γιομίσει
ξέχειλα και τάχω μεταδειάσει,
Και τώρα πάω μπροστά γιά νά
γιομίσω και τό κατοπινό μου
ὅπουναι διπλωμένο μέσ' στό
μέλλον...

Ό Ούαλλός βάρδος τοῦ θου αἰώνιος Ταλίζιν -έκφράζων τάς παραδόσεις τῶν Δρυιδῶν, πού και αύταὶ ἡσαν ἐπηρεασμέναι ἀπό ἔνα Πυθαγορικόν πανθεῖσμόν- γράφει ἔνα μεγάλο ποίημα, ύποτιθεται αὐτοβιογραφικόν, διά νά κηρύξῃ τὴν ἐνότητα τοῦ Παντός:

Στοῦ βασιλῆ Ἐλφίνου εἰμ' ἄρχιτραγουδιστής
καὶ κάθε βασιλῆς Ταλίζιν μέκαλεῖ,
ἄλλα ποιός εἶμαι λιγοστοί τὸ ξέρουν...

Στὴν κούρσα τῶν ἀμέτρητων αἰώνων,

Ἐξησα σ' ἀναρίθμητες μορφές!
Ὑπῆρχα κοφτερό σπαθί καὶ μιά σταγόνα καταρράκτη.

Ἄστερι ὑπῆρχα λαμπερό καὶ σὲ βιβλίο μιά λέξη.

Ἐξησα ἔνα χρόνο καὶ μισό σὲ φανάρι φῶς.

Γεφύρι στάθηκα σὲ τρία ποτάμια

κι' ἔξησα χρόνια σάν ἀετός.
Ὑπῆρχα ἀσπίδα ἀμυντική καὶ μουσικοῦ δργάνου χορδή.

Σὲ τί μορφές δέν ἔξησαι
Καὶ ψάρι ὑπῆρχα καὶ λέμβος ἀλιευτική
καὶ δένδρο καρποφόρο καὶ λουλούδι...

Σὲ μιά ἄκρη ἡμουν κι' ἔγω τὴν ἐποχή τῆς πτώσης τοῦ Ἐωσφόρου.

Ὑπῆρχα σημαιοφόρος τοῦ Ἀλεξάνδρου

κι' εἴδα τό φόνο τοῦ Ἀβεσαλώμ.

Ἔμουνα μάστορας σάν χτίζανε τὸν πύργο τοῦ Νεμρώδ καὶ εἴδα τὸν δλεθρο στά Σόδομα καὶ Γόμορα.

ΟΤΑΝ χτιζότανε ἡ Ρώμη ἡμουν στὴν Ἰνδία

ἔχοντας γεννηθεὶ ἐκεὶ μετά τῆς Τροίας τὴν πτώση

Ἔμουν δίπλα στὸν Μωϋσῆ καθώς περνούσαμε τὴν Θάλασσα τὴν ἐρυθρᾶ,

καὶ βρέθηκα στὸν Γολγοθᾶ διτὸν ἐσταύρωναν

τὸν Γυιό τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἀνθρώπου.

Ἐξησα σὲ παλάτια καὶ σὲ φυλακές δεμένος μ' ἀλυσίδες, ὑπῆρχα σκλάβος σὲ τυράννους καὶ ἀρχηγός λαῶν.

περνώντας ἀπό τίς μυστηριώδεις μῆτρες.

Σ' ἐκαποντάδες πύργους ἔξησα καὶ ἀμύνθηκα σὲ φρούρια ἄλλα τόσα...

Μά τι σᾶς κουράζω:
Δέν εἶμαι παρά ὁ Ταλίζιν, ὁ ποτέ βοσκός,

στοῦ βασιλῆ Ἐλφίνου, τῷρ' ἀρχιτραγουδιστής.

Εἶναι μόνον ἔνα ἀπόσπασμα ἀπό τό ἐπικό τραγούδι γιά τὴν ζωή μέσ' ἀπό τὰ βασίλεια τῆς ὑπάρχεως. Ἀπό τὴν ίδια πηγή, τὸν θεοσοφικό πανθεῖσμό - καθώς ὁ ἴδιος τό ἔχει ἀφηγηθῆ - ὁ μεγάλος μας ποιητής Κωστής Παλαμᾶς ἐτραγούδησε τὸν «Θάνατο τῆς κόρης», μὲ λυρικήν διάθεσιν.

«-Γνωρίζω κάποια μυστικά, πού δέν τά ξέρουν ἄλλοι!-,» ἀρ-

χίζει ὁ ποιητής. Τά «μυστικά» είναι η διαδοχή τῶν μορφῶν τῆς ψυχῆς: ἀπό τά ὄρυκτά, στά φυτά, στά ζῶα, στόν ἀνθρωπό, καὶ ἀπό τὸν ἀνθρωπό στὴν λύτρωσι τῶν ἐνσαρκώσεων. Ἡ κόρη, πού τὸν θάνατό της θρηνεῖ ὁ ποιητής, ἔξεχώρισε κάποτε, πρό ἀνυπολογίστων αἰώνων, «ἀπὸ τὴν ἀγκάλη τοῦ Παντός» καὶ «ἀπ' τὴν γαλήνην τῆς ἀνυπαρξίας», γιά ν' ἀρχίσῃ τὴν μεγάλη Πορεία τῆς Θείας οὐσίας στὸν χῶρο τῆς Ὑλῆς. Πρώτα ἐνεφανίσθη σάν πολύτιμο πετράδι, πού ἔσκόρπισε «λευκή φεγγοβολία». Επειτα ἀνέβηκε ἔνα οκαλοπάτι «στὴν ακάλα τὴν τεράστια, τὴν Ζωὴν» καὶ ἔγινε κρίνος ὅλολευκος. Ἐν συνεχείᾳ ἔλαβε ἄλλη μορφή «άκριβώτερη, μὲ πιὸ σοφά απολίδια, ἔγινε κύκνος πού δταν πέθανε, «άνοιχτηκαν ἄλλοι οὐρανοί μπροστά του» καὶ ἔγινε ἡ κόρη, ἡ «δλόφωτη παρθένα». Ὁ ποιητής ἔρωτά:

«Ψυχή, ποιό σχῆμα σὲ προσμένει ἄκομα,
ποιός κόσμος ἐντελέστερος.
Παρθένα, σὲ καλεῖ!»

Άλλα, ὁ Ποιητής, ὁ ὅποιος γνωρίζει τά μυστικά, «πού δέν τὰ ξέρουν ἄλλοι», προλέγει γιά τὴν ἀγνή κόρη τὴν λύτρωσιν ἀπό τὸν ἐγκόσμιον στίβον, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπό τὸν «τροχόν» τῶν γεννήσεων, διότι ἡ συμβολίζομένη, διά μέσου τῶν διαφόρων μορφῶν, ἀγνότης ἔχει κα-

ταστήσει ἀνίσχυρον τὴν Μοῖραν. Καὶ τραγουδάει:

Δέν ἀρμενίζεις πλέον γλυκά-
γλυκά,

δέ σὲ τραβάει κανένα περιγιάλι,
δέν ἔχεις πιά καρδιά, εύωδιά
καὶ ἀκτῖνες καὶ φθορά,
καὶ δέ σὲ ξεχωρίζει πιά θωριά,
όμορφιά καμμία,

δέ σε μεθάει τοῦ κόσμου πιά ἡ
χαρά,

τοῦ κόσμου δέ σὲ δέρνει ἡ τρι-
κυμία.

Τίποτε πλέον τ' ὄνειρο τοῦ
κόσμου-ὄνειρο πλάνο-
τίποτε πλέον στά μάτια σου δέν
θά το ξαναφέρει.

Καὶ πιά ν' ἀπλώσῃ δέ μπορεῖ,
ψυχή, σ' ἔσενα ἐπάνω,
ἡ Μοῖρα σιδερένιο χέρι.

Τό ποίημα αὐτό ἐγράφη τὸ 1892 καὶ ὁ Ποιητής, μιλώντας τὸ 1917, ἔξομολογήθη διτὶ εἶχε ἐπιχειρήσει, ἐπηρεασμένος ἀπό βιβλία Θεοσοφικά, νά δώσῃ μία ποιητικὴ δραματικὴ ἐρμηνεία τῆς μετενσαρκώσεως, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν Δαρβινικὴ Θεωρία περὶ ἔξελιξεως τῶν ειδῶν. Αποδεικνύεται, δημως, διτὶ τὸ πρόβλημα τῆς μετενσαρκώσεως τὸν ἀπασχολοῦσε μέχρι καὶ τῶν τελευταίων ἑτῶν τῆς ζωῆς του. Στά «Δεκατετράστιχα», πού ἔξεδόθησαν τὸ 1919, διερωτάται:

«Ω μυστικὴ ἐσύ πλάστρα, οὐ-
σία, αἴτια,

πού κρατᾶς μου ὀξεχώριστα δε-
μένα
κορμί, ψυχή, καρδιά, νοῦ, τά
στοιχεῖα
πού μὲ κάνουν τά δυό τὸν ἔνα,
ἔμένα
καὶ ἡ βυθίζεις με στὴν ἀνυπαρ-
ξία
καὶ ἡ μὲ μ' ἀργοπᾶς πρός μίαν
ἀλλότρια γέννα:

Καὶ ὁκόμη:

Γιά στερνή φορά τάχι μὲ περ-
νάτε
στούς τροχούς σας, δρμές, βα-
σανιστήρια,
κ' ἐσεῖς, ἐπιθυμίες, πού σάν ξε-
σπάτε
(καὶ εἰστε μουλάρια καὶ εἴστε
τρεχαντήρια)
στά τραχιά μονοπάτια, στ'
ἀκρωτήρια
τοῦ συντριμοῦ καὶ τοῦ γκρε-
μοῦ μὲ πᾶτε,

Καὶ στίς «Νύχτες τοῦ Φῆ-
μιου», τοῦ 1935, ὑπάρχουν ση-
μάδια τοῦ προβληματισμοῦ τοῦ
Ποιητοῦ, δὲ όποιος -πρέπει νά
σημειωθῇ- ἔκφράζει τὴν φρίκη
τοῦ ἀνθρώπου ἐνώπιον τῆς
προοπτικῆς διαδοχικῶν βίων,
κατά τὴν διάρκεια τῶν δοπίων
ὄφειλει ἡ ψυχή νά ἔκτιση τὰ
συναφθέντα χρέη, διότι -ἄν θυ-
μηθοῦμε τὸν Ναζωραϊο- «Θεός
οὐ μυκτηρίζεται»... Τὴν μετεν-
σάρκωσιν, δὲ Ποιητής τὴν θεω-
ρεῖ βαρύτατο φορτίο, περισσό-
τερο βαρύ ἀπό τὸ ἔργον τοῦ
Σισύφου. «Κάλιο -λέγει- στόν

ὑπὸ τῶν μνημάτων, κάλλιο τῆς
Χριστιανῆς κόλασης τό καμί-
νι... παρά φωτιά τῶν πειρα-
σμῶν καὶ τῶν κριμάτων... πνοή
ψυχῆ, πού τελειωμό δέν ἔχει
καὶ δέν ἔχει ἀρχή». Καὶ αὐτή ἡ
προτίμοις τοῦ Ποιητοῦ μᾶς
ἔξηγει διατί δευτικός κόσμος, δὲ
ὑπὸ τὴν χριστιανικήν ἐπιρροήν
-ή όποια, εἰς τὴν ἑκκλησιαστι-
κήν της μορφήν, ἀφθόνως δια-
δίει τὴν συγχώρησιν, καὶ μὲ
ποίαν διαδικασίαν!- διατί αὐτός
δὲ κόσμος ἀπορρίπτει τὴν Ιδέαν
τῆς μετενσάρκωσεως...

Ίδού πῶς ἔχαρακτήρισεν
αὐτήν τὴν πραγματικότητα δὲ
Σοπεγχάσουερ: «Ἐάν ἔνας
Ἄσιάτης -λέγει- μοῦ ἔζητο ὃσε
ἔνα δρισμόν τῆς Εύρωπης, θά
ῆμουν ἀναγκασμένος νά τοῦ
ἀπαντήσω ώς ἔξης: Εἶναι ἔνα
μέρος τοῦ κόσμου, τό δοποῖον
κυριαρχεῖται ἀπό τὴν ἀπίστευ-
τον φρεναπάτην, δτι δὲ ἀνθρω-
πος ἐπλάσθη ἐκ τοῦ μηδενός
καὶ δτι ἡ παροῦσα τῷ γέννησις
είναι καὶ ἡ πρώτη εἰς τὴν ζωὴν
εἰσοδός του».

Ἡ προσοχὴ τῶν Εύρωπαιών
εἰς τὴν Ιδέαν τῆς μετενσάρκώ-
σεως περιορίζεται -πλήν, βε-
βαίως, μικροῦ ἀριθμοῦ μελετη-
τῶν τῆς Θεοσοφίας καὶ γενικώ-
τερον τοῦ Ἔσωτερισμοῦ- εἰς ἔ-
να ἀξιόλογον ἀριθμόν συγγρα-
φέων, ξένων καὶ Ἑλλήνων.
Ἐκτός ἀπό τούς ἥδη ἀναφερ-
θέντας, ἔχουν ἀφιερώσει σελί-
δας τῶν εἰς τὴν Μετενσάρκω-
σιν δὲ Θωμᾶς Καρλάūλ, δὲ Τέν-

νυσον, δ Ἀρνολδ, δ Ἐμερσον, δ Σέλλευ, δ Ταγκόρ, δ Βολταϊρος, δ Όσκαρ Ούαίλδ και δεκάδες άλλων πεζογράφων και ποιητών, έκ δέ τῶν Ἑλλήνων κυρίως δ Σικελιανός, τοῦ δποίου μᾶλλον ἐκφραστικόν ποίημα είναι δ «Ιερά Ὁδός». Περιγράφεται ἔκει, εἰς τῆς Ἐλευσίνος τά ιερά χώματα, ἡ συνάντησις τοῦ Ποιητοῦ μ' ἔνα ἀτοίγγυον, διηγούντια δύο ἀρκούδες. Θά ἔλθῃ ποτέ δ ὥρα - ἔρωτά-

πού δ ψυχή τῆς ἀρκούδας και τοῦ Γύφτου,
κι δ ψυχή μου, πού Μυημένη τηνε κράζω.

Θά γιορτάσουν μαζί:»

.....
Ἐνα μούρμουρο ἀπλώθη ἀπανθέ μου

Ἐνα μούρμουρο, κι ἔμοιος εἶλε:
«Θά ρτει...»

Και ἐπειδή τό πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ είναι δ βαθμιαία ἀνδοῖς τῶν ψυχῶν εἰς ἀνώτερα πεδία -ἀντιθέτως πρός τάς περιγραφάς τῶν φιλοσόφων περί παλινδρομήσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς μορφάς ζώων -θά ἐπρεπε ν' ἀναφερθῆ δτι δ Πυθαγόρας τουλάχιστον ἔξ δσων οι βιογράφοι του ἔξιστορούν, ἐδέχετο δτι είναι θεμιτόν νά είσερχεται ψυχή ἀνθρώπου εἰς σῶμα ζώου, ἔξαιρουμένων μόνον τῶν ζώων, τά δποία ἔχρησιμοποιούντο εἰς τάς θυ-

σίας διό και -κατά τόν Ιάμβλιχον- ἐπέτρεπεν δ Διδάσκαλος νά καταναλίσκεται τό κρέας τῶν θυσιαζομένων ζώων, ἄλλου δέ μηδενός ζώου, διότι «εἰς μόνα τῶν ζώων οὐκ είσερχεται ἀνθρώπου ψυχή, δ θέμις ἔστι τυθῆναι». Κατά τόν Ξενοφάνην, δ Πυθαγόρας ὑπερησπισθή κάποτε ἔνα σκῦλον, πού τόν ἐκτυπούσαν, ἀναγνωρίσας ἀπό τάς ύλακάς του, τήν φωνήν προσποβιώσαντος φίλου του. Και κατά τόν Φιλόστρατον, δ Απολλώνιος δ Τυανεύς, εύρισκόμενος εἰς τήν Αἴγυπτον, ἀνεγνώρισε τόν Ἀμασιν, ἄλλοτε βασιλέα τῆς Αιγύπτου, ἐνσαρκωμένον εἰς ἔνα ἡσυχο λιοντάρι, πού ἔνας ἐπαίτης τό ἔχρησιμοποιούσε ὡς βοηθόν του.

Άλλα, δ ιεροκλῆς εἰς τά σχόλια διά τά «Χρυσᾶ Ἐπη» τοῦ Πυθαγόρου, λέγει δτι δ διδάσκαλος ἔγνωριζε καλῶς δτι δ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου μετά θάνατον δέν μεταβαίνει εἰς ζῶον δ φυτόν, δπερ ἀποτελεῖ χονδροειδές λάθος. Ή ούσιώδης ποιότης τῆς ψυχῆς δέν μεταβάλλεται, ἐπομένως δ ἀνθρώπινη παραμένει ἀνθρώπινη, και μόνον μεταφορικῶς δύναται νά γίνεται λόγος περὶ τοῦ ἐλαττώματος, τό δποίον μεταβάλλει τόν ἀνθρωπον εἰς κτῆνος, δπως δ ὅρετή τόν ἔξυψώνει εἰς ἄγγελον. Και σύγχρονοι, ἐπίσης, σπουδασταί φρονοῦν δτι δσα ἀναφέρονται περὶ τοῦ Πυθαγό-

ρου -άλλως τε μή καταλιπόντος ούδεν σύγγραμμα- και δσα δ Πλάτων ἔγραψε και άλλοι ἀρχαῖοι, δέν πρέπει νά ἐκλαμβάνωνται ως ἐπιστημονικαί πραγματεῖαι, διότι είναι ἔργα φιλοσοφικά, ἐκπαιδευτικά, κατ' ἀνάγκην, ἐν πολλοῖς, ἀλληγορικά. Ἐπίσης, ὁ Σίννετ εἰς τὸν «Ἐσωτερικὸν Βουδισμόν» καὶ άλλοι θεόσοφοι συγγραφεῖς ἀπορρίπτουν τὴν ὅποψιν περί ὄπισθιδρομήσεως εἰς τὴν Ἀτραπὸν τῆς Ἐξελίξεως καὶ τονίζουν δτὶ ή αὐθεντική πορεία, τὴν ὅποιαν ή ίδεα τῆς Μετενσαρκώσεως χαράσσει είναι σταθερῶς καὶ ἀναλλοιώτως ἀνοδική καὶ προοδευτική.

Ἐν κατακλεῖδι, καὶ ἐπειδή ή ἐνδιαφέρουσα οὐσία οἰασδήποτε γνώσεως είναι ή ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουμσα ἡθική ἐπιταγή, αὐτῇ προκύπτει ἀπό τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν Μετενσάρκωσιν

διήγημα τοῦ Οὐέλλς, «Τό δνειρο» -ἔνα δνειρο διαρκείας μιᾶς δλοκλήρου ζωῆς, πρό δύο χιλιάδων ἑτῶν- πού τό διέκοψεν θάνατος.

«-Ἐπιστοφή στή ζωή! εἶπε η Ήλιαχτίδα.

Καὶ ἀπήντησε ή ψυχή:
-Ἐπιστροφή στήν ἀγάπη!».

Τό ιδιο ούρανιο καταστάλαγμα ἔρχεται νά δροσίσῃ τὴν ψυχή μας ἀπό ένα ποίημα τοῦ Παλαμᾶ, πού ἀπευθύνεται σέ κάποιον ξένο σοφό, γιά νά πη, μαζί μέ τὴν ἔκφρασιν τοῦ θαυμασμοῦ του, πώς «τά συστήματα τῶν φιλοσόφων, κάθε τρανό τοῦ νοῦ φεγγοβόλημα καὶ κάθε ἐπιστήμη.

«...δέν ἀξιζουν τίποτε
τά πάντα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη,
ὅσο ἀξιζει ένα φίλημα,
ὅσο ἀξιζει ένα δάκρυ!»

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ

Εἰρήνη

“Ολοι σέ τραγουδοῦν, Εἰρήνη,
στούς δρόμους, στίς πλατείες,
στίς αφιλόξενες κι ανήλιαγες
τοῦ κόσμου πολιτείες.

“Ολοι σέ τραγουδοῦν, Εἰρήνη,
μά κρύβεσαι. Γιατί
νά λάμπει μόνο τό χαμόγελό σου
στούς στίχους τοῦ ποιητῆ;

Ρωμύλος Κ. Βαμβακόπουλος

‘Ο Μωάμεθ καί τό Ισλάμ

(Συνέχεια από τό προηγούμενο τεύχος)

Μέρος Δεύτερον

Στό πρώτο μέρος διατρέξαμε τήν Ιστορία καὶ τή ζωή τοῦ Ιδρυτοῦ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ καὶ δώσαμε μιά περιγραφή τοῦ βασικοῦ Ιεροῦ βιβλίου τῶν πιστῶν του, τοῦ «Κορανίου».

Εἰδομε πώς δὲ Μωάμεθ δέν εἶναι δὲ συγγραφεύς του· κάθε δέ δρθόδοξος μουσουλμάνος θά θεωροῦσε βλασφημία καὶ τήν ἀπλή σκέψη ἀκόμη, διτό τοῦ «Κοράνιο» τό ἔγραψε δὲ τοῦ Προφήτης.

Κατά τούς πιστούς, τοῦ «Κοράνιο» εἶναι ή ἀποκάλυψις τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τήν υπαρξή τοῦ ὁποίου καὶ προυποθέτει ἐνός Θεοῦ πού ἔχει κάτι νά πῆ καὶ πού παίρνει τήν πρωτοβουλία νά τό πῆ.

Μὲν αὐτή τήν ἔννοια, δὲ Ισλαμισμός, ως θρησκεία, δέν εἶναι ἔρευνα γιά τήν ἀνακάλυψη τοῦ Θεοῦ, εἶναι δὲ τοῦ Ιδίου δὲ Θεός πού δρᾶ καὶ γίνεται γνωστός τόσο μόνο, δσο δὲ τοῦ Ιδίου ἀποφασίζει νά ἀποκαλυφθῇ, καὶ διαλέγει δὲ τοῦ τρόπο καὶ τόν χρόνο τῆς ἀποκαλύψεώς του, δπως π.χ. διάλεξε τόν 7ον αἰώνα καὶ τόν Μωάμεθ στήν Αραβία γιά νά μεταδώσῃ τό «Κοράνιο» στήν ἀνθρωπότητα.

Μιά ἀπό τις αἰώνιες Ιδιότητες τοῦ Ἀλλάχ εἶναι νά μιλᾶ στούς ἀνθρώπους. Στήν Χριστιανική θρησκεία δὲ Θεός ώμιλησε καὶ ἐδίδαξε μέσω τοῦ ιεροῦ του. Κατά τή Μουσουλμανική θρησκεία δὲ Θεός ἀποκαλύπτει αὐτός δὲ τοῦ Ιδίου, μέσω τοῦ Μωάμεθ δ.τι ἐπιθυμεῖ νά γνωρίσῃ στόν ἀνθρωπο.

Ἐτσι, γιά τους Μουσουλμάνους τοῦ «Κοράνιο» εἶναι τό «Ipsissima Verba» (δὲ μέγιστος λόγος) τοῦ Θεοῦ, πού μιλᾶ ἀπό τήν αἰώνιότητα σέ κάθε ἀνθρωπο σ' ὅλο τόν κόσμο.

Εἶναι τό αἰώνιο, πού ἔρχεται νά λάμψη μέσα στό χρόνο, τό ἀγνωστο πού ἀποκαλύπτεται, τό προϋπάρχον, πού εἰσέρχεται στήν Ιστορία τοῦ κόσμου καὶ παραμένει στή διάθεση τῶν θνητῶν, γιά νά τό συλλάβουν καὶ νά τό κάνουν βίωμά τους....

Τό νά ἀποστηθίζῃ δὲ πιστός τοῦ «Κοράνιο» καὶ νά χειρίζεται περικοπές του στήν προσευχή του, εἶναι σάν νά ἔρχεται σέ ἐπικοινωνία μὲ τήν ὑπερτάτη Ἀλήθεια. Τό νά ὑποτάσσεται εἰς τά προστάγματα τοῦ «Κορανίου» εἶναι σάν ν' ἀποχωρίζεται τή φύση καὶ νά εἰσέρχεται σέ σφαιρες δπου τά ἐγκόσμια ἔγγιζουν τό ὄπειρον.

Γιά νά γνωρίση έπομένως κανείς εις βάθος τόν Ισλαμισμό, δηπως κάθε δλλη θρησκεία, δέν άρκει νά μελετήσῃ τό «Κοράνιο», πρέπει νά έμβαθύνη στή διδασκαλία του και νά έρευνήσῃ τί σημασία έχει αύτή γιά τόν πιστό και τί έννοια τής δίδει αύτός δ ίδιος.

Τό έξωτερικό σχήμα μιᾶς θρησκείας είναι άπλως τό παράθυρο, μέσω τού δποίου δ όπαδός προεκτείνει τό βλέμμα του σέ βαθύτερους δρίζοντες και άποκαλύπτει γιά τόν έαυτό του τό σκοπό τής ζωῆς, τήν τελολογικήν του τοποθέτηση και τίς σχέσεις του μέτούς δλλους δμόθρησκούς του.

Ως πρός τούς τρόπους συμπεριφορᾶς τών πιστῶν μιᾶς θρησκείας, δέν άρκει νά προσέξη κανείς μόνον τί πράπτουν και πώς συμπεριφέροντα, άλλα τί θεωροῦν δι τί πιστεύουν δτι άξιζει τόν κόπο νά πράξουν και γιατί.

Απαραίτητο έπομένως νά προσπαθήση κανείς νά είσδύση στό πεδίο δράσεως πού προσφέρει τό παράθυρο.

Έκείνο πάντως πού θά μποροῦσε κανείς νά πη μέ σιγουριά είναι δτι, τό Ισλάμ δέν θά έφθανε μέσα στό χρόνο νά συγκαταλέγεται μεταξύ τών μεγάλων θρησκειών και νά έχη τόσους πιστούς, έάν δέν είχε νά πρασφέρη κάτι τό βαθύ και τό προσωπικώς άποδεκτό άπό έναν εύρυ κύκλο λαών και άνθρωπων, μέ ξεχωριστές παραδόσεις, μέ διαφορετική μόρφωση και ίδιοσυγκρασία, και μέ ποικιλή κοινωνική και πνευματική έξελιξη.

Και είναι πραγματικά τό Ισλάμ μιά προσωπική ζωντανή πίστη άνανεούμενη κάθε πρωΐ στήν καρδιά κάθε μουσουλμάνου.

Δέν είναι άπλως μιά θρησκεία είναι μιά ειδική θρησκεία μέ δλη τή σημασία τής λέξεως, διότι άνοιγει άφ' ένός τό δρόμο πρός τό άπειρο μεγαλείο τού θείου, και άφ' έτέρου πρός τίς άμετρητες ποικιλίες τού άνθρωπίνου.

Ο Άλ. Τζατζόπουλος στό 1ο Παράρτημα τού Τεκτ. Δελτίου τού 1964, τό άναφερόμενο στό θέμα «Η Έκκλησία τής Έλλάδος και δ Τεκτονισμός», παραθέτει ώς κυρίους χαρακτήρας τής θρησκείας, τούς έξης:

- α) τή σχέση τού άνθρωπου πρός τόν Θεόν,
- β) τό βίωμα τής θρησκευτικότητος, τής δποίας κύριον στοιχείον είναι δ πόθος πρός άπολύτρωσιν.
- γ) τή βεβαιότητα τής άποκαλύψεως τής θεότητος,
- δ) τή συνάντηση τού άνθρωπου μετά τού Απολύτου Όντος, μέ τή βοήθεια τής προσευχῆς.
- ε) τήν άπόλυτο έξάρτηση τού άνθρωπου άπό τού Υψίστου Όντος και τήν προσαρμογή τής βουλήσεως στό θέλημα Αύτοῦ,

στή τήν πίστη πρός τό 'Υψιστον Όν, ώς καὶ τήν λατρεία Τούτου σάν ἐκδήλωση πίστεως.

Νομίζω διτι βρίσκομε στόν Μωαμεθανισμό ως θρησκεία τούς χαρακτήρες αύτούς, δχι μόνο στό περεχόμενο τοῦ «Κορανίου» ἀλλά και στόν τρόπο τῆς θρησκευτικής συμπεριφορᾶς τῶν πιστῶν. Ι-ΣΛΑΜ σημαίνει «έγκατάλειψη στό Θεό, ύποταγή στή θέλησή Του», ἡ δέ λέξη Μουσουλμάνος, πού πρέρχεται ἀπό τήν ἀραβική ΜΕΣΛΕΜΟΥΝ, σημαίνει «άφιερωμένος στό Θεό».

Ἡ δμολογία πίστεως, τό Credo (τό «Πιστεύω») τοῦ Ἰσλάμ είναι: «Δέν ύπάρχει ἄλλος Θεός ἀπό τὸν Ἀλλάχ, καὶ ὁ Μωάμεθ είναι ὁ Προφήτης Του».

Κατά τό Κοράνιο, ὁ Θεός είναι αιώνιος, δέν γεννήθηκε καὶ δέν ἔγεννησε. Είναι ἀδρατος, παντοδύναμος, καὶ δημιουργός τῶν πάντων. Αύτός ἐδημιούργησε τό Σύμπαν (τό Ἐφερε ἀπό τό Χάος στήν υπαρξη μέ τό δημιουργικό του λόγο. Υπάρχει (ιστά) Ἀραβικά ΚΑ-ΝΑ). Αύτός ἔθεσε τούς Νόμους τοῦ Σύμπαντος, τούς ὅποιους καὶ ἐλέγχει, καὶ ὥρισε τά πρώτα καὶ τήν τάξη στήν όποια ἡ Φύση ὑπακούει καὶ ύποτάσσεται.

Δημιούργησε ἐπτά οὐρανούς καὶ ἐπτά γαῖες. Οι οὐρανοί είναι τοποθετημένοι ὁ ἔνας πάνω στόν δλλο καὶ πάνω ἀπ' αύτούς ύπάρχουν ἀκόμη ἐπτά ώκεανοί ἀπό φῶς καὶ πολλές αἰθέριες περιοχές. Τέλος ἔρχεται ὁ Παράδεισος μέ ἐπτά διαιρέσεις. Κάτω δέ ἀπό τήν Γῆ βρίσκονται ἔξη Καλάσεις.

Αύτή ἡ θεωρία πλουτίστηκε μέ πολλές ἄλλες ἀργότερα, πού ἔκαναν ἀποδεκτή τήν ἔχηγηση διτι πρίν ἀπ' δλα αύτά πού τελείωσαν σέ ἔξη μέρες, ὁ Θεός δημιούργησε πρώτα ως ἀρχικό Φῶς Γνώση (ΙΔΜ) ἡ Λογικό (ΑΚΙΛ). Μ' αύτό τό ἀρχικό φῶς παρωμίασαν ἔξ ἄλλου καὶ τόν Μωάμεθ.

Ἀπό αύτό τό Φῶς ἔκαμε ὁ Ἀλλάχ νά πηγάσουν δλα. Ἐτοι στό ἔρωτημα γιατί ὁ Ἀλλάχ δημιούργησε τόν κόσμο, δόθηκε μέ μιά νεοπλατωνική ἔννοια ἡ ἀπάντηση «ἡμούσιν ἔνας κρυμμένος θησαυρός καὶ δμως ἡθελα νά γίνω γνωστός».

Ο ἀνθρωπος είναι ὁ ἀμεσος σκοπός τής θείας τοῦ Θεοῦ δημιουργίας.

Τό πρώτο ἀνθρώπινο ζευγάρι, ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὔα μετάνοιοσαν γιά τό λάθος τους καὶ ἡ ἀνθρωπότης δέν είναι διά τής πτώσεως ύποταγμένη στό προπατορικό ἀμάρτημα.

Ὀπως διά τό Σύμπαν ύπάρχει ἔνα προκαθωρισμένο σχέδιο καὶ νόμος, Ἐτοι καὶ διά τόν ἀνθρωπο ύπάρχει ἔνας προκαθωρισμένος τρόπος ζωῆς, πού είναι ύποχρεωμένος ὁ ἀνθρωπος ν' ἀκολουθήσῃ.

Ό ανθρωπος δημαρχός, σάν κορυφή της δημιουργίας, είναι πλασμένος με συνείδηση, και είναι έλευθερος, άλλα όφειλει νά γνωρίσῃ ότι πρέπει νά κάνη καλά και θεάρεστα έργα. Οι πράξεις πού είναι δυνατόν νά κάνη δη μουσουλμάνος χωρίζονται σέ πέντε δημάρχους:

1 – δ.τι είναι έντολή	ἡ ἀποχή ἀπ' αὐτή τιμωρεῖται
2 – δ.τι είναι θεάρεστο	ἡ τήρησή του ἀνταμείβεται
	ἡ ἀποχή ἀπ' αὐτό δέν
	τιμωρεῖται
3 – δ.τι είναι ἀπηγορευμένο	ἡ διάπραξη του τιμωρεῖται
4 – δ.τι είναι ἀποκηρυγμένο	ἡ ἀποχή ἀπ' αὐτό ἀνταμείβεται
	ἡ διάπραξη του δέν τιμωρεῖται
5 – δ.τι είναι ἀδιάφορο	οὔτε τιμωρεῖται, οὔτε ἀνταμείβεται

Μ' όλα ταῦτα, ἡ πίστη, πού σύμφωνα μ' αὐτήν, δη 'Αλλάχ προσδιώρισε ἕκ τῶν προτέρων δλες τίς ἀνθρώπινες πράξεις ἀπό τὴν ἀρχή, και ἡ διδοχή ότι δη Θεός δημιουργεῖ δλο και νέα πράγματα, καταλήγει σέ μια βαθειά μοιρολατρεία και δη μουσουλμάνος αισθάνεται κάπως σάν μια μαριονέτα στά χέρια τοῦ Κυρίου.

Αύτό έχει σάν συνέπεια τὴν πίστη στό λεγόμενο ΚΙΣΜΕΤ, πίστη πού είναι δίκοπο μαχαίρι, ἀνάλογα με τίς διαθέσεις αυτῶν πού πιστεύουν στό «Κισμέτ».

Μπορεῖ νά γίνη ἔνα διεγερτικό γιά μεγαλειώδη κατορθώματα ἡ ἀφετηρία γιά μία τέλεια ἀδιαφορία.

Ο Θεός δημαρχός, πού είναι και δη δημιουργός κάθε πράξεως, δέν δένεται με κανένα νόμο και δίνει χάρη και δικαιοσύνη σ' ὅποιον θέλει, άλλα δη ανθρωπος, πού ἡ ψυχή του είναι ἀθάνατη, όφειλει γιά τή σωτηρία του ν' ἀφοσιωθῇ με πίστη στό σκοπό και στό έργο πού ἔταξε δη Θεός γι' αὐτόν και γιά τό 'Ισλάμ.

Όταν κατά τὴν τελευταία «Κρίση» πού θά γίνη στό τέλος τῶν ἡμερῶν, δη καθένας θά πάρη τό βιβλίο του, στό όποιο οι ἀγγελοι θά έχουν καταγράψει τίς πράξεις τοῦ καθενός ἡ πίστη στόν 'Αλλάχ και μτό θέλημά Του θά είναι τό ἀντίβαρο τῶν ἀμαρτιῶν.

Προϋπόθεση γιά νά ἀνήκη κανείς στόν 'Ισλαμισμό είναι νά πιστεύη στόν 'Αλλάχ τό μοναδικό Θεό, τούς ἀγγέλους του, τούς ἀπεσταλμένους του, τά βιβλία πού έχουν ἀποκαλυφθῆ, και στὴν τελευταία «Κρίση» Όσον ἀφορᾶ τά θρησκευτικά καθήκοντα, πού ἀποτελοῦν τούς πέντε στύλους τοῦ 'Ισλάμ, αὐτά είναι τά ἔξης:

- 1 — ή δόμολογία πίστεως, ἀπαγγελομένη τουλάχιστον ἄπαξ ἐν τῇ ζωῇ
- 2 — ή τελετουργική προσευχή (τό ΣΑΛΑ), πέντε φορές τὴν ἡμέρα
- 3 — ή νηστεία (τά ΡΑΜАЗΑΝ), δύο φορές τὸ χρόνο
- 4 — ή φορολογία (τό ΧΑΚΑΤ). Ἐνα εἶδος φόρου ἔξαγνισμοῦ πού καθιστᾶ τὴν ὑπόλοιπο περιουσία θρησκευτικῶς καὶ νομικῶς θεμιτή. Ἀργότερα προσετέθη ἀπό τούς δογματικούς ή ἐλεημοσύνη (τό ΣΑΝΤΑΚΑΤ).
- 5 — τό προσκύνημα στή Μέκκα.

— Κατά τὴν ισλαμική σκέψη, ὁ Μωάμεθ δέν ίδρυσε μιά νέα θρησκεία, ἀλλά ἔδωσε τὴν ἀνώτερη καὶ δριστική μορφή σὲ μιά θρησκεία πού ὑπῆρχε ἀπό τὴν ἐποχή τοῦ Ἀδάμ.

Πράγματι, κατά τό Σουράχ VI, ὁ Ἀδάμ καὶ ὁ Λώτ, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσμαήλ, ὁ Ἰσαάκ καὶ ὁ Ἰακώβ, ὁ Μωυσῆς, ὁ Δαυΐδ καὶ ὁ Σολομών, ὁ Ἡλίας καὶ ὁ Ἐλιέζερ, ὁ Ἰωνᾶς καὶ ὁ Ζαχαρίας, ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἦταν δίκαιοι ἀνθρώποι καὶ προφήται πού πρετοίμασαν τὴν διδασκαλία τοῦ Μωάμεθ.

Σέ 124.000 ὑπολογίζονται ἐν ὅλῳ οἱ προφήτες οἱ λεγόμενοι Nabi (Ναμπι), ὑπῆρξαν δέ 313 «ἀπεσταλμένοι» (οἱ Razul — Ραζούλ), πού τούς ἐπεφόρτισε ὁ Θεός μὲ ιδιαίτερα ἀγγέλματα.

Ο Ἀβραάμ πρώτος διεκήρυξε τὴν ὑπαρξη ἐνός ὑπερτάτου καὶ μοναδικοῦ Θεοῦ.

— Ο Μωυσῆς ἐπεκύρωσε τό μήνυμα καὶ ἔδωσε τούς Νόμους τοῦ Θεοῦ στούς Ἐβραίους, οἱ διποῖοι δμως μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου διέφθειραν τό κήρυγμα πού τούς δόθηκε, γέμισαν τις Γραφές μὲ ἀνακρίβειες, κι' ἔκαναν τό βασικό λάθος νά νομίσουν δτι οι θεῖες ἐντολές δόθηκαν ἀποκλειστικά γι' αὐτούς καὶ μόνον.

Γιά νά διορθωθῇ τό λάθος, ὁ Θεός ἔστειλε τόν Ἰησοῦ ὡς ἀγγελιοφόρον του. Οι ὄπαδοι τοῦ Ἰησοῦ ἀντελήφθησαν μὲν τὴν παγκόσμια ἀποστολή τοῦ κηρύγματος κι' ἔδειξαν προθυμία καὶ ζῆλο γιά τὴν ἔξαπλωση τῆς διδασκαλίας σ' ὅλη τή γῆ, ἀλλά ἔκαναν καὶ αὐτοί ἔνα βασικό λάθος.

Ο Ἰησοῦς, πού ἦλθε μὲ δαπιλο γέννηση, ὑπῆρξε ὡς προφήτης ἔνας ἀνώτερος ἀνθρωπος καὶ τό ἀπέδειξε μὲ τά θαύματά του καὶ τόν βαθειά ὑποδειγματικό χαρακτῆρα του. Οι ὄπαδοι του δμως, καταπάστηκαν περισσότερο μὲ τή λατρεία τοῦ Ἰησοῦ, ἀντί αὐτῆς τοῦ Ἀλλάχ, σὲ βαθμό πού κατέληξαν νά τόν θεοποιήσουν.

Ἐκαλλιέργησαν τὴν εὐλάβεια, ἀλλ' ἀφησαν τὴν κοινωνική δικαιοσύνη νά ξεφύγῃ ἀπό τούς αἰώνιους νόμους τοῦ Θεοῦ, στά χέρια κοσμικῶν δυνάμεων.

Ἀκόμη μιά φορά γλύστρησε ὁ ἀνθρωπος ἀπό τό σωστό δρό-

μο τῆς σωτηρίας καὶ ἀμέλησε νά ἐκτελέσῃ τό θέλημα τοῦ Ἀλλάχ, πού εἶναι ἡ ἔνωση τῆς ἀνθρωπότητας σέ μιά μοναδική οἰκογένεια ὑποταγμένη στίς ἐντολές του, γιά ἔνα τελικό θεόθεν καθοδηγούμενο θρίαμβο.

‘Ο Θεός δημαρχός, πού ἔχει ἀπέραντη καλωσύνη κι εύσπλαχνια, ἀπεφάσισε καὶ διάλεξε τό λαό πού θά κρατοῦσε ἀναλλοίωτο τό μήνυμα καὶ θά τό ἐφήρμοζε σ’ δλη τή γῆ.

Ἐτσι ἔστειλε τό Μωάμεθ, τόν μεγαλύτερο καὶ τελευταῖο Προφήτη, ώς ἀπεσταλμένο Του, ὅχι σ’ ἔνα μόνο λαό, ἀλλά γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους.

Κατά τό Κοράνιο, ἡ ἔλευση τοῦ Μωάμεθ εἶχε προαγγελθῆ ἀπό τήν Πεντάτευχο, ἀλλά οἱ Ἐβραῖοι κινούμενοι ἀπό φόβο τήν ἀπέκρυψαν.

Εἶναι δέ χαρακτηριστικό ὅτι οἱ μυστικιστικές θεωρίες πού ἀνεπύχθησαν γιά νά Ικανοποιήσουν συναισθηματικά τούς πιστούς, πού εἶχαν πολύ πιό βαθείες θρησκευτικές ἀνάγκες, τοποθέτησαν τόν Μωάμεθ στήν Θεία σφαῖρα, κι’ ἐπικαλούνται σάν απόδειξη αὐτό πού τοῦ ἀποδίδουν ὅτι εἶπε: «ἡμούν ήδη Προφήτης ὅταν δὲ Ἀδάμ βρισκόταν ἀκόμη ἀνάμεσα στό νερό καὶ τό χῶμα». (δηλ, πρίν δημιουργηθῆ δὲ ἀνθρώπος).

Μ’ αὐτή τήν ἔννοια τό ΙΣΛΑΜ προϋπήρχε καὶ δέν ἔχει μόνο θρησκευτική ἀποστολή, ἀλλά καὶ Ιστορική, δηλ. ἔνα ἐπίγειο προορισμό μέσα στήν πορεία τῆς Ιστορίας.

Μία συγκριτική παραβολή μέ τις ἀντίστοιχες ἀντιλήψεις τριῶν ἄλλων δοξασῶν — τοῦ Ἰνδοϊσμοῦ, τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ τοῦ Μαρξισμοῦ — μᾶς βοηθεῖ ἵσως νά σχηματίσουμε μιά πιό συγκεκριμένη ίδέα γιά τό πῶς τοποθετεῖ τό ΙΣΛΑΜ ἐαυτό μέσα στήν πορεία τῆς Ιστορίας τοῦ κόσμου.

‘Ο ΙΝΔΟΪΣΤΗΣ, π.χ. δέν δίδει σημασία στήν Ιστορία καὶ δέν ἀπασχολεῖται, μέ τήν πορεία της. Τήν ἔχηγει ἀπλῶς μέ τόν νόμο τού «Κάρμα». Γι’ αὐτόν ἡ Ιστορία (τό Samsara) εἶναι κάτι τό ὑπερβατικό ἐφ’ δσον δὲ Κόσμος εἶναι μιά αύταπάτη (Maya).

Διά τόν ΧΡΙΣΤΙΑΝΟ, η πορεία τῆς Ιστορίας ἔχει μέν σημασία, ἀλλ’ ὥχι ἀποφασιστική. ‘Ο Σταυρός φωτίζει τά ὕψη καὶ τά βάθη τῆς ἀνθρωπίνης ἔξελιξεως καὶ συμβολίζει τόν τραχύ δρόμο πού ἔχει ν’ ἀκολουθήσῃ ἡ ἀνθρωπότητας καὶ τίς ἀπογοητεύσεις πού καλεῖται ν’ ἀναγνωρίσῃ, προερχόμενες, ἀπό τήν ἀτέλεια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

‘Η πορεία τῆς Ιστορίας τόν ἐνδιαφέρει ἐν τῷ μέτρῳ πού ὀφείλει νά ἔνωση τίς προσπάθειες του μέ ὅλους τούς ἀνθρώπους γιά ἔνα καλλίτερο τρόπο ζωῆς καὶ τήν ἔξυψωση τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει: ‘Η σωτηρία του δημαρχός ἔξαρτάται ἀπό αὐτόν τόν ίδιο.

Διά τούς ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΥΣ, ή πορεία μέσα στό χρόνο και ή διαμόρφωση της ιστορίας άποτελεῖ τό κεντρικό μοτίβο κι' ένα βασικό σκέλος του σκοπού πού άκολουθούν.

Οι Μουσουλμάνοι, δημοκρατία και οι ΜΑΡΞΙΣΤΑΙ, έχουν ώς σκοπό τή διάπλαση τής ιστορικής πορείας: άποβλέπουν δέ και οι δύο στή δημιουργία ένός καθωρισμένου τρόπου ζωής και σχέσεως πάνω σ' δλη τή γῆ.

Ο ΜΑΡΞΙΣΤΗΣ δίχως καμμιά θρησκευτική έφεση, προσκόλλημένος άπολυτα στά έγκόσμια, άδιαφορεῖ διά τήν έκμετάλλευση, τόν βασανισμό και τήν θανάτωση άκομα άνθρωπίνων ύπάρξεων, έφ' δσον τούτο συντείνει εἰς τήν έξέλιξη τής ιστορικής έπικρατήσεως τού σκοπού.

Ο ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΣ κινείται και δρᾶ ένιοτε κατά τον ίδιο τρόπο άλλα μέ βάση τήν θρησκευτική και ήθική δικαιωσύνη και τό συναίσθημα τής εύθύνης άπεναντι στόν αἰώνιο Θεό, πρός τόν δποιο θά λογοδοτήσῃ. Έχει καθήκον νά έκτελεσῃ δχι πρόγραμμα ή προσταγές κόμματος, άλλα τό θέλημα τού Θεοῦ γιά τήν πραγματοποίηση τής βασιλείας τών Ούρανών πάνω στή Γη, πού μόνον τό ΙΣΛΑΜ μπορεῖ νά προσφέρει. Έπιδιδεται στό έργο του μέ ένθουσιασμό και κάποτε μέ μανία.

Η πίστη του παίρνει συχνά μά πολὺ έντονη και άκορεστη τροπή.

Αύτός ο έπιθετικός χαρακτήρας τού ΙΣΛΑΜ έχει τήν άφετηριά του στό περιεχόμενό τού «Κορανίου». Ενδεικτικά είναι τά άκολουθα άποσπάσματα άπό διαφορετικά κεφάλαια, πού έχουν ώς έξης:

III/61 – Ό Θεός είναι ο άρχηγός τών πιστών

VIII/12 – Ό Θεός είπε: Θά είμαι μαζύ σας ένθαρρύνετε τούς πιστούς

Θά τρομοκρατήσω τούς άσεβείς. Βαρύνετε τά χέρια σας πάνω στά κεφάλια τους κτυπήστε τους νά μή λυπηθήτε κανένα.

IV/101 – Ό πιστός πού άφινοντας τήν οικογένειά του γιά νά ταχθῇ κάτω άπό τίς σημαίες τού Θεοῦ και πού θά πεθάνη. Θᾶχη τήν άνταμοιβή του άπό τό χέρι τού μακρόθυμου και πολυελέου Θεοῦ.

II/186 – Καταπολεμήστε τούς έχθρούς σας στόν πόλεμο πού γίνεται γιά τή θρησκεία.

II/189 – Καταπολεμήστε τους ωσπου νά μήν έχετε πιά νά φοβάστε τόν πειρασμό, και ωσπου ν' άποκατασταθῇ ή θεία λατρεία.

- III/194 – Θ' ἀπαλύνω τ' ἀνομήματα ἔκείνων πού θά πολεμήσουν καὶ θά πεθάνουν γιά μένα.
- III/200 – Ὡ πιστοί! ἐγκαρτερεῖτε· πολεμᾶτε μὲ σταθερότητα γιά ν' ἀπολαύσετε τήν εὐδαιμονία.
- XXII/77 – Πολεμᾶτε μὲ θάρρος· εἰσθε οἱ ἑκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ.
- III/105 – Εἴσθε ὁ ἔξοχώτερος λαός τοῦ σύμπαντος.
- VIII/17 – Δέν τούς σκοτώσατε σεῖς· πέσανε ἀπό τήν ρομφαία τοῦ Παντοδυνάμου.
- VIII/41 – Νά σκεφθῆτε πῶς ὁ Θεός εἶναι Κύριος σας, καὶ πῶς πρέπει νά ύπολογιζετε στήν Ισχυρή προστασία Του.
- XXII/57 – Οι μάρτυρες τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, δσοι πεθάνουν ἡ σκοτώθοῦν κάτω ἀπό τίς σημαῖες του, θά δεχθοῦν ἀπειρά ἄγαθά .
- XXXIV/27 – Ὑπηρέτη τοῦ Ὑψίστου, σέ στείλαμε σ' δλους τούς ἀνθρώπους γιά ν' ἀναγγείλης καὶ νά ἀπειλήσης.
- IX/14 – Ὡ πιστοί! Πολεμήστε τούς ἀπίστους γείτονές σας.
Νά βροῦν ἀλύγιστους ἔχθρούς στό πρόσωπο σας.

Είναι δμως ἀναμφισβήτητο γεγονός, δτι αύτό τό μέρος αυγ-κεντρώθηκε στήν ἀρχή κυρίως κατά τῶν εἰδωλολατρῶν, ἀργότερα δέ καὶ κατά τῶν ἔβραίων. Ὁ Προφήτης θεωροῦσε τότε τούς Χρι-στιανούς σάν φίλους τῶν δικῶν του ὅταν ἐλεγε: «Θά βρήτε μέσα στούς Χριστιανούς φιλανθρώπους καὶ προσκολλημένους ἀνθρώ-πους στούς πιστούς, γιατί αύτοὶ ἔχουν ἱερεῖς καὶ μοναχούς ἀφιε-ρωμένους στήν ταπεινωσύνη».

Όταν δμως μέ τήν πρόδοτοῦ χρόνου, διαπιστώνει δλο καὶ πιό καθαρά τήν δβυσσασ πού χωρίζει τή δική του διδασκαλία ἀπό ἔκείνη τῶν Χριστιανῶν, τούς θεωρεῖ πλέον καὶ αὐτούς ως «ἀπί-στους» (Γκιαβούρ) διότι προσβάλλουν, δπως λέγει, τόν Ἀλλάχ, βε-βαιώνοντας δτι γέννησε ἔνα γυιό.

Πάντως, ὁ Μωάμεθ, δίνει μιά ξεχωριστή θέση στόν Ἰησοῦ, πού γεννήθηκε ἀπό τή Μαρία χωρίς τήν ἐπέμβαση ἐνός γηίνου πατέρα. Ὁ Θεός – μᾶς λέγει ὁ Προφήτης – τόν ὑψωσε κοντά του καὶ τήν ἡμέρα τῆς «Κρίσεως» δ Ἰησοῦς θά παραστή μπροστά στόν Ἀλλάχ, σάν μάρτυρας ὑπερασπίσεως τῶν πιστῶν.

Τότε ὁ ΡΙΖΑ (ὁ Χριστός) πού ἀνελήφθη (γιατί ο! ἔβραϊοι δέν σκότωσαν αύτόν ἀλλά κάποιον ἀλλον) καὶ παραμένει στόν Ούρα-νό. θά δηλώσῃ δτι ποτέ δέν ἐδίδαξε δτι αύτός καὶ ἡ μητέρα του είναι θεότητες δίπλα στόν Ἀλλάχ, καὶ θά παραδεχθή τόν Ἰσλαμι-σμό· θά παντρευθῇ καὶ θά κάνη παιδιά καὶ θά λέη τήν Ισλαμική προσευχή.

Ἐπάνω σ' αύτό οι Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Χριστιανοί θά τεθοῦν μπρός στό δίλημμα νά διαλέξουν τὸν Ἰσλαμισμό ἢ τὸν πόλεμο.

Βλέπουμε ἐδῶ, ἀκόμη μιά φορά, τὴν σαφῆ ἐκδήλωση ὅτι, μόνο ἡ κυριαρχία τοῦ ΙΣΛΑΜ θεωρεῖται σάν κυριαρχία τοῦ δικαίου καὶ ὅτι οἱ πιστοί πρέπει νά πολεμοῦν τούς ἀπίστους μέχρι νά ἀσπασθοῦν τὸν ισλαμισμό.

Αὐτὴ ἡ ἐκδήλωση πῆρε μέσα στὸ χρόνο τῇ μορφῇ τοῦ «**αἰλεροῦ πολέμου**», πού πρέπει νά ἐπεκτείνῃ τὴ διάδοση τῆς θρησκείας τοῦ Προφήτη μὲ τό ξῆφος.

Ἐτσι ἔχειται δὲ μεγάλος φανατισμός καὶ δυναμισμός πού ὠδήγησε τούς Μουσουλμάνους μὲ τόση δρμητικότητα κατά τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Δύσεως. Αὐτὴ ἡ δρμητικότης πού τούς ὥθει, μέχρι σήμερον, ἐνάντια σὲ κάθε ἀντιφρονοῦντα, ἐνίστε δέ σὲ κάθε μὴ μουσουλμάνο ἢ ξένο πού ζεῖ μεταξύ τους καὶ πού φθάνει κάποτε μέχρι καὶ τὴν ἡδονὴ γιά καταστροφές καὶ βανδαλισμούς.

Πρέπει δημας καὶ νά ἀναγνωρίσουμε, ὅτι οἱ πιστοί πού θεωροῦν καὶ ἐπιδιώκουν τὴν κυριαρχία τοῦ Ἰσλάμ, σάν θέλημα τοῦ Ἀλλάχ, εἶναι κατά βάθος ἐπιεικεῖς, καὶ δέν ενοχλοῦνται παρά μόνον τὴν στιγμή πού ἡ δραστηριότης τῶν ἄλλων τούς γίνεται ἐπικίνδυνη.

Κάθε ἐκδήλωσὴ τους πηγάζει ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ Μουσουλμάνοι θεωρούν τὴν κυριαρχία τοῦ Ἰσλάμ σάν κυριαρχία τοῦ δικαίου καὶ σάν θέλημα τοῦ Θεοῦ. Όλες οἱ ἄλλες σχηματίζουν τὴν κυριαρχία τοῦ πολέμου.

Ἐπ' αὐτοῦ δὲ **ΣΚΑΪΝΤΕΡ** γράφει:

«Στήν βαθύτερη φύση τους, πού πρέπει συνεχώς νά ἀνανεώνεται, δὲ μεγάλος καὶ δυναμισμός, εἶναι θρησκείες μὲ ἔξαιρετικές ἀπαιτήσεις.

Καὶ οἱ δύο ἔδρασαν καὶ δροῦν μὲ τὴν ἀρνησὴν τοῦ φυσικοῦ κόσμου καὶ τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου πού βρίσκεται σ' αὐτὸν.

Καὶ στίς δύο αὐτές θρησκείες τό Πνεῦμα καὶ ἡ ἔξουσία, τό πολιτικό καὶ θρησκευτικό πεδίο εἶναι ἀπομακρυσμένα μεταξύ τους.

Στὸν Ἰσλαμισμό τουναντίον αὐτοί οἱ δύο πόλοι συμπίπτουν.

Σ' αὐτὴ τὴν φαινομενική ἐνωση τῶν ἀντιθέτων ὄφειλεται τό διτὶ δὲ Ἰσλαμισμός δέν γνώρισε τίς συγκρούσεις καὶ τίς κρίσεις πού γνώρισε δὲ Χριστιανικός κόσμος.

Ἀγνόησε δημας δὲ Ἰσλαμισμός τὸν δημιουργικό κι' ἐλεύθερο ἀγῶνα γιά τὸν καθορισμό τοῦ τί εἶναι Πνεῦμα, τί ἔξουσία καὶ τί ἀγωνιστικός βίος, πρᾶγμα πού παρ' δλες τίς ταλαιπωρίες πού προκάλεσε, ἀποτελεῖ τό μεγαλεῖ τῆς Δύσεως».

Ἡ διδασκαλία τοῦ Μωάμεθ, τὰ καθήκοντα καὶ αἱ ἀπαγορεύ-

σεις πού έπιβάλλει, έδιναν βέβαια διέξοδο στίς περιωρισμένες πνευματικές άνάγκες τῶν τότε ἀραβικῶν φυλῶν καὶ τοῦ πλήθους τῶν νεοφωτίστων. Καὶ ἡ ἱστορία ἔδειξε ὅτι, οἱ καινούργοι συνδιασμοὶ πού δημιούργησε ὁ Προφῆτης μὲ βάση τὰ πνευματικά δεδομένα πού ύπηρχαν, στάθηκαν ἀρκετά γόνιμοι, ὅπως γόνιμοι στάθηκαν καὶ οἱ διδασκαλίες τῶν Κινέζων Σοφῶν πού δίδαξαν ξεκινώντας καὶ αὐτοὶ ἀπό βάσεις πνευματικῶν δεδομένων πού ύπηρχαν.

‘Οπωσδήποτε δημως, ἡ Μουσουλμανική θρησκεία ὥπως καὶ κάθε ὅλῃ θρησκείᾳ, εἶναι πρῶτ’ ἀπ’ ὅλα μιά προσωπική ὑπόθεση, πού ἀγγίζει τὴν καρδιά τοῦ ἀτόμου καὶ προξενεῖ, μιά λαχυρή εύλαβεια.

Ἐν τούτοις, κάθε θρησκεία σπρώχνει στὴν ἐπικοινωνία καὶ τελικά στὴ διαμόρφωση μιᾶς κοινότητας. Αὐτή τὴν τάση τὴν βλέπουμε νά ύπάρχῃ στὸν Ἰσλαμισμό ἀκόμα πιὸ ἔντονα, διατυπωμένη μέσα στὸ περιεχόμενο τοῦ «Κόρανιου», πού δίνει στὴ θρησκεία τοῦ Μωάμεθ κάποιο ἐπιθετικό ύπόβαθρο καὶ μιά διάθεση νά τὴν ἐπιβάλλῃ μέ τὸ ξῖφος.

Νομίζω δημως, ὅτι θά καταληγαμε σὲ λανθασμένα συμπεράσματα, ἔάν γιά νά κρίνουμε καὶ νά συγκρίνουμε τίς βαθύτερες ἀξίες τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, θά θεωρούσαμε ώς ταυτόσημα τὸ ἔξωτερικό περίβλημα μὲ τὸ ἔσωτερικό του περιεχόμενο, πού στὸ βάθος προεσβεύει τὸν «χρυσοῦν κανόνα», γενική διευθύνουσα ἀρχή γιά ὅλες τίς βασικές πράξεις καὶ δέχεται ὅτι δὲ θρωπός δογματίζεται στὴ σωτηρία χάρις στίς δικές του προσπάθειες καὶ μέ τὴ βοήθεια τῆς θείας χάριτος.

Ἡ θεολογία καὶ τὸ δόγμα τῆς ἀθανασίας πού δίδαξε ὁ Μωάμεθ δέν μπορούσαν βέβαια, μέ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, νά Ικανοποιήσουν τίς ἀπαιτήσεις αὐτῶν πού ἤταν ἔσοικειωμένοι μέ τίς θρησκείες καὶ τίς ἐπιστῆμες πιὸ ἀνεπιτυγμένες σὲ γειτονικά ἔθνη καὶ λαούς ύποταγμένους. Ὁ πόθος δέ ποὺ εἶχαν πολλοὶ νά φθάσουν σὲ μιά στενή ἔνωση μέ τὸν Θεό γέννησε — στοὺς κόλπους τοῦ ρεαλιστικοῦ Ἰσλάμ, τοῦ ρασιοναλιστικοῦ καὶ τοῦ προσανατολισμένου πρός τὸν κόσμο — ἔνα Μυστικισμό πού δέχθηκε τίς Ἑλληνικές καὶ νεοπλατωνικές ίδεες καὶ ίδεες Ινδικές.

Ἐτσι, μέ πρώτυπα τὸν Χριστιανισμό καὶ τὸν Βουδισμό, σχηματίσθηκε ἔνας Μουσουλμανικός ἀσκητισμός, πού ἔτεινε νά φθάσῃ σὲ μιά ἔνωση μέ τὸ θεῖο, μέ ταπεινώσεις, μέ ἄρνηση τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν, μέ πνευματικές ἀσκήσεις καὶ μέ καταστάσεις ἐκστάσεως.

‘Αντιπρόσωποι αὐτῆς τῆς τάσεως ύπηρξαν οἱ ΣΟΥΦΙ (αύτοὶ

πού ντύνονται σέ μάλλινα), οι ΔΕΡΒΙΣΗΔΕΣ και οι ΦΑΚΙΡΕΣ. Αι άντιληψεις των ποικίλουν από τόν θεισμό (πού βλέπει τήν σωτηρία στήν μέ άγαπη λατρεία τοῦ Ὑψίστου) μέχρι και τόν πανενθεισμό (πού τείνει στήν θλοκληρωτική άπορρόφηση μέσα στό θεῖο, δμοια μέ τό Βράχμα ἢ τή Νιρβάνα τῶν Βεδαντινῶν).

Ο Ισλαμικός Μυστικισμός καλλιεργείται κυρίως στίς τάξεις τῶν Δερβισηδών σέ διάφορες χώρες πού περιλαμβάνουν τούς ΜΕΣΛΕΒΙ, τούς ΜΠΕΚΤΑΣΙΤΕΣ (σ' αύτή τήν κατηγορία άνηκαν και οι Γεννιτσαροί), τούς ΝΑΚΣΜΑΝΤΙΣ κλπ.

Όπωσδήποτε δμως, τό θέμα τοῦ Μουσουλμανικοῦ μυστικισμοῦ είναι άρκετά πλατύ, δπως και τό θέμα τοῦ μυστικισμοῦ αύτού καθ' έσυτό.

Θά ήτο βεβαίως δυνατόν νά έφευνηθῇ ὁ Ισλαμισμός και ἀπό τήν πλευρά τῶν Θρησκευτικῶν συλληψεων, ἐν παραβολῇ μέ τίς ἄλλες Θρησκείες, ἀκόμη και ἀπό τῆς μεταγενέστερης φιλοσοφικῆς του πλευρᾶς, δσον ἀφορᾶ τό μέτρο και τό ποσοστό τῆς Ἀλήθειας πού περιέχει, και νά έξετασθούν αι διαφοραι τρόπου σκέψεων και μεθόδου, ώς και αι πλευραι, δπου πιθανῶς συναντῶνται ώρισμένοι μεταφυσικοί συλληψεις του, ἀλλά και αι βασικοί ὅρχοι τῆς ἡθικῆς, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀδελφοσύνης, τῆς ιασότητος, και τῆς ἀγάπης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Mohamed Marmaduke Pickthall., *The meaning of the Glorious Koran* (with introduction).
2. Wilfred Cantwell Smith., *Islam in Modern History*.
3. Walker T. Stace, *Islamic Mysticism* (The teachings of the Mystics).
4. M. Ζωγράφου Μερανοίου, ΤΟ ΚΟΡΑΝΙΩΝ,
5. Βλαδιμήρου Μιρρόβλου, ΟΙ Δερβισσοι
6. Helmuth de Glastonbury (μεταφρ. Ν. Βρετάκου), ΟΙ Πέντε Μεγάλοι Θρησκείαι.
7. A. Τζατζόπουλου, 'Η Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας και ὁ Τεκτονισμός 'Ελληνικοί Εγκυκλοποιίδειοι Encyclopaedia Britannica.

Τὸ περιοδικὸ ἑλευθέρας σκέψεως

"ΙΑΙΣΟΣ"

Χαρ. Τρικούπη 26, α' δροφος, Κωδ. 106 79 Τηλ. 362.0702
Ώραι 9.30-12.30 πλήν Σαββάτου

'Εκδίδεται ἀπὸ τὸ ἔτος 1956 Διευθυντὴς Κωστῆς Μελισσαρόπουλος

Οἱ τόμοι 1956 - 1970 ἔχουν ἔξαντληθεῖ.

Ἐχουν δῆμως ἐκδοθῆ ἐπιλογαὶ Περιεχ. τόμων, ὡς ἔξῆς:

Α' Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1956 - 1958

Β' Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1959 - 1961

Γ' Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1962 - 1965

Ἐκαστος τόμος ἐπιλογῆς, δεμένος δρχ. 400

Δ' Τόμος ἐπιλογῆς πενταετίας 1966 - 1970 δεμένος δρχ. 500

» » » » χαρτόδετος δρχ. 400

Συνιστῶμεν εἰς ῥασοὺς ἀγαποῦν τὸ ἔργον τοῦ ΙΑΙΣΟΥ νὰ ἀγοράσουν τοὺς τόμους τῶν Ἐπιλογῶν, εἴτε ἔχουν εἴτε δὲν ἔχουν τοὺς τόμους τοῦ ΙΑΙΣΟΥ, διότι μὲ τὶς ἐπιλογές θὰ ἔχουν εὐχρηστὴ καὶ συγκεντρωμένη πολύτιμη πνευματικὴ τροφὴ.

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1965, 1971, 1973,

1974, 1976 ἐκαστος δρχ. 200

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1972, 1975, 1977,

1978, 1979 ἐκαστος δρχ. 300

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1980, 1981, 1982, 1983 ἐκαστος δρχ. 400

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1984 ἐκαστος δρχ. 500

Οἱ διαφορές τιμῶν τόμων δὲν ὀφείλονται στήν ποιότητα τοῦ περιεχομένου ἢ στὸ πολυσέλιδον, ἀλλὰ στήν ἐπάρκεια ἢ μὴ τῶν ὑπαρχόντων τόμων.

Τόμος ἔτους 1981 σελίδες 336

»	»	1982	»	400
---	---	------	---	-----

»	»	1983	»	456
---	---	------	---	-----

‘Ο όραματιστής Μάρτεν Λοῦθερ Κίγκ

‘Αποσπάσματα από δημιλίες του.

‘Αλαμπάμα 1955: “Αν διαμαρτυρηθείτε γενναϊα, άλλα μέ αξιοπρέπεια και Χριστιανική άγάπη, σάν θά γράφονται τά Ιστορικά βιβλία στίς μέλλουσες γενιές, οι Ιστορικοί θά στα ματούν και θά λέν «έκει έζησε ένας μεγάλος λαός, ένας μαυρος λαός, πού μετήγγισε νέο νόημα και αξιοπρέπεια στίς φλέβες της άνθρωποτητος». Αυτός είναι ο άντικειμενικός σκοπός μας και ή πρωταρχική εύθυνη μας.

Γεωργία 1962: Μπορεί νά σταυρωθῶ, μπορεῖ νά πεθάνω. Άλλα θέλω νά είπωθή, κι' άν άκόμη πεθάνω στόν άγωνα, πώς πέθανε γιά νά μᾶς κάνη λεύτερους.

Ούάσιγκτον 1962: Τό μήσος είναι πάντα τραγικό. Είναι βλαβερό γιά κείνον πού μισεῖ, δσο και γιά κείνον πού μισεῖται. Παραμορφώνει τήν προσωπικότητα και σημαδεύει τήν ψυχή... Σάν ράτσα πρέπει νά δουλέψουμε παθιασμένα κι' άσταμάτητα, γιά ιθαγένεια πρώτης τάξεως, άλλα δέν πρέπει ποτέ νά χρησιμοποιήσουμε μεθόδους δευτέρας τάξεως γιά νά τήν κερδίσουμε. “Αν συμβῇ αύτό, οι άγεννητες γενιές θά γίνουν δέκτες μιᾶς μακριάς κι' έρημης νύκτας πικρίας και τό κύριο κληροδότημά μας γιά τό μέλλον θάναι μιά άτελειωτη βασιλεία χάους χωρίς νόημα.

Ούάσιγκτον 1963: ‘Ονειρεύομαι πώς μιά μέρα τό ξθνος τούτο θά έγερθη και θά ζήση τό άληθινό νόημα τού πιστεύω του «παραδεχόμαστε τίς άληθειες αύτές σάν αύταπόδεικτες, πώς δλοι οι άνθρωποι είναι πλασμένοι ίσιοι».

‘Ονειρεύομαι πώς μιά μέρα στούς κόκκινους λόφους τής Γεωργίας οι γιοι τῶν πρώην σκλάβων και οι γιοι τῶν πρώην μφεντάδων θά μπορέσουν νά καθίσουν μαζί στήν Τράπεζα τής άδελφοσύνης.

‘Ονειρεύομαι πώς μιά μέρα άκόμη και ή πολιτεία τού Μισσισιπή, μιά πολιτεία πού άσφυκτια άπ' τήν θέρμη τής καταπίεσης, θά μετατραπή σέ μιά δαση έλευθερίας και δικαιοσύνης.

Όνειρεύομαι πώς τά 4 μικρά παιδιά μου θά ζήσουν μιά μέρα σ' ένα έθνος, δηπου δέ θά κρίνονται άπ' τό χρώμα τοῦ δέρματός τους, άλλα άπ' τό περιεχόμενο τοῦ χαρακτῆρα τους.

Όνειρεύομαι πώς μιά μέρα δλες οι κοιλάδες θά ύψωθούν και κάθε λόφος και βαυνό θά χαμηλώσῃ, οι άποκρημνοι τόποι θά γίνουν λεῖοι και οι στραβοί τόποι ίσιοι και ή δόξα τοῦ Κυρίου θά φανερωθῇ και πᾶσα σάρκα θά τήν δη μαζί άδελφωμένη.

Άλαμπάμα 1963: Κουραστήκαμε νά ζοῦμε στά κάτεργα τῆς φτώχειας, τῆς άγνοιας, τῆς άνάγκης. Φτάσαμε στή μέρα που ένα κομμάτι λευτεριάς δέν είναι άρκετό γιά μᾶς σάν άνθρωπινα δύντα... "Αν οι άνεκφραστες σκληρότητες τῆς σκλαβιάς δέν μπόρεσαν νά σβήσουν τήν ύπόστασή μας κι' ή άντίσταση πού τώρα συναντοῦμε άσφαλῶς θά άποτύχη. Αισθανόμαστε πώς είμαστε ή συνείδηση τῆς Αμερικῆς.

Όσλο Νορβηγίας 1964: Συνειδητοποιώ καλά τίς άδυναμίες, τίς άποτυχίες πουύ ύπάρχουν, τίς άμφιβολίες γιά τήν άποτελεσματικότητα τῆς μή βίας... Άλλα είμαι πάλι πεπεισμένος πώς ή άποφυγή τῆς βίας είναι και πρακτικά ό πιο στέρεος και ήθικά ό καλλίτερος τρόπος νά καταπιαστοῦμε μέ τό αιώνιο πρόβλημα τῆς φυλετικῆς άδικίας.

Πορεία Σέλμας 1965: Ξέρω πώς ρωτάτε σήμερα πόσος χρόνος θά χρειασθῇ; Πόσος; "Όχι πολύς γιατί και τώρα καρπούσθε κείνο πουύ σπείρατε... γιατί ό βραχίονας τοῦ-ήθικοῦ σύμπαντος είναι μακρύς άλλα κάμπτεται πρός τήν δικαιοσύνη.

Μέμφις Τεννεσύ Μάρτιος 1968: 'Ο κόσμος άλλάζει κι' δηποιος νομίζει πώς μπορεὶ νά ζήση μόνος κοιμάται τήν ώρα τῆς έπανάστασης... Πρέπει νά μάθουμε νά ζοῦμε μαζύ σάν άδελφια, άλλοιως θά χαθοῦμε μαζύ σάν τρελλοί... 'Η φυλετική άδικία είναι άκόμη τό βάρος τοῦ μαύρου και ή ντροπή τοῦ λευκοῦ... 'Η κυβέρνηση άσφαλῶς πρέπει νάχη μερίδιο στήν ένοχή, τό άτομο πρέπει νάχη μερίδιο στήν ένοχή κι' άκόμη ή έκκλησία πρέπει νάχη μερίδιο στήν ένοχή.

Μέμφις Τεννεσύ 3 Απριλίου 1968: Καί νά ήρθα στή Μέμφιδα και μερικοί άρχισαν νά... μιλούν γιά άπειλές... 'Η γιά τό τί

Θά μποροῦσε νά συμβῇ σέ μένα ἀπό μερικούς ἀπ' τούς ἀρωαστους ἄσπρους ἀδελφούς μας. Δέν ξέρω τί μπορεῖ νά συμβῇ τώρα. Ἐχουμε μερικές δύσκολες μέρες μπροστά μας ἀλλά δέν μέ νοιάζει πιά, γιατί ἀνέβηκα στήν κορφή του βουνοῦ και δέν μέ νοιάζει. Σάν κάθε έναν θάθελα νά ζήσω πολλά χρόνια· ἡ μακροζωία ἔχει τή χάρη της. Ἀλλά δέν μέ ἀπασχολεῖ πιά αύτό. Θέλω μόνο νά κάμω τό θέλημα του Θεοῦ. Κι' αύτός μέ ἀφησε ν' ἀνέβω πάνω στό βουνό κι' ἀπό κεῖ ψηλά κύπταξα και εἶδα τή γῆ τῆς ἐπαγγελίας... Ἰσως δέν φτάσω ἑκεῖ μαζύ σας ἀλλά ἀπόψε θέλω νά ξέρετε πώς σάν λαός θά φτάσουμε στή γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Ἔτσι είμαι εύτυχι-σμένος ἀπόψε... δέν ιτεναχωρέμαι γιά τίποτα... δέν φοβᾶμαι κανέναν ἀνθρώπο... Τά μάτια μου εἶδαν τή δόξια τῆς Ἐλεύσεως του Κυρίου.

Ἡ προειδοποίηση ἦταν ἀπόλυτα ἀκριβής. Ἡ ὁμιλία του αύτή ἦταν ἡ τελευταία. Τήν σλλή μέρα, ὥρες πρίν νά δολοφονηθῇ, νοιώθοντας τίς ἀμφιβολίες τῶν βοηθῶν του γιά τή μή βία, τούς εἶπε «ἡ μόνη ἐλπίδα νά λυτρώσουμε τήν ψυχή σύτου τού ἔθνους είναι νά βροῦμε τή δύναμη ν' ἀποφύγουμε τή βία» τούς μίλησε γιά τό Χριστό και γιά τόν Γκάντι και τούς εἶπε «έγώ κατέκτησα τό φόβο του Θανάτου». Στιγμές ἀργότερα μια σφαῖρα στό λαιμό του πήρε τή ζωή.

Ἀπόδοση Π.Α. Μακρῆ

Ένα πολύτιμο βιβλίο

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

άνθολογία από τις δημιλεξ και τα βιβλία του

1926 - 1966

Επιλογή ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο φιλόσοφος της έσωτερικής
άπελευθερώσεως τοῦ άιδου

ΟΥΔΕΜΙΑ ΟΡΙΕΚΕΙΑ ΥΙΕΡΤΕΡΑ ΤΗΣ ΛΛΗΘΕΙΑΣ

Αποστέλλεται έλευθ. ταχ. τελῶν
άντι δρχ. 200

•

Ο Κρισναμούρτι ύποδεικνύει τὴν δόδο τῆς Ἀλήθειας

ΛΟΥΛΟΥ ΚΑΡΑΒΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

'Αναζήτησις

Πεζεύω μιά χρυσή τοῦ Ἡλίου
άχτιδα,
τίς τροχιές τῶν ἀστρων
νά διαβῶ!
Στά νεφελώματα καὶ γαλαξίες
Θεέ θά ψάξω νά σέ
βρῶ.
Και ταπεινά μπρυστά στόν Θρόνο σου
θά γονατίσω·
τῆς Γῆς μας τό παράπονο
ν' ἀφήσω...

ΠΟΠΗ ΑΝΤΩΝΙΟΥ-ΣΦΑΛΑΓΚΑΚΟΥ

'Έγκατάλειψη

Η ἔγκατάλειψη
εῖν' ἔνας ἀνέμος πικρός
πού σεργιανάει μές τίς ψυχές μας.
Μία καμπάνα μέ δακρυσμένη τή φωνή·
Η ἡχώ της στίς ἐρημιές κυματίζει λυγμούς.

Στοχάσου

Στοχάσου
πόσους θανάτους
κρύβει ή ζωή.
Κι ἀντεξε
σ' ξναν ἀκόμη
καθημερινό.

"Όταν

"Όταν
τό θάνατο ἀγγίζεις,
βαφτίζεσαι
τήν Αίωνιότητα...

ΑΙΔ. ΖΑΝΟΥ ΓΟΥΓΟΥΤΑ, Detroit, Mich.

Γιατί οι όλιγοι;

"Οσο αξίζει ό ΕΝΑΣ δέν αξίζουν οι πολλοί!
 Ποιός σφάλει γιά τήν άδικία και ψυχοπνευματική άνισότητα;
 'Άν μελετήσετε τήν Ιστορία των πολιτισμών μέ θυμόν θά έρωτή-
 σετε τόν έαυτόν σας — ΓΙΑΤΙ ΤΟΣΟΙ ΟΛΙΓΟΙ ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ
 ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ;
 Οι πολλοί δέν έχομε ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΥΠΕΡΔΥΝΑΜΕΙΣ;
 Μόνον είμεθα βιολογικά δύντα μέ τής δεκάρας Λογικήν;
 Μικρά κηρία και όχι Λαμπάδες φωτεινές. Γιατί;
 Ποιός μᾶς έκαμε τέτοιους, άφοῦ όλοι είμεθα παιδιά τοῦ ΘΕΟΥ;
 Μήπως έχομε μέσα μας ίκανότητας, άλλα δέν ξεύρομε νά τάς άξιο-
 ποιήσαμεν; Ποιός θά μᾶς διδάξῃ;
 Μεταξύ τριακοσίων έκατομμυρίων ΙΝΔΩΝ ένας βρέθηκεν, Ο ΜΑ-
 ΧΑΤΜΑ ΓΚΑΝΤΙ, πού περισσότερον μέ τήν παθητικήν του σιωπήν
 και σύνεσιν συνεκλόνησε τά θεμέλια τής Βρετανικής αύτοκρατο-
 ρίας, πού έκμεταλευόταν και τήν ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥ.
 Ο ΓΚΑΝΤΙ ήταν θρησκευτική φύσις-προσωπικότης — Η ΑΓΑΠΗ
 ΚΑΙ ΥΠΟΜΟΝΗ ΉΣΑΝ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ.
 Γεννήθηκε 1869 — τόν δολοφόνησαν 1948. ΗΡΩΑΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙ-
 ΔΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΑΝΩΡΩΠΙΣΜΟΥ.
 ΠΟΣΟ ΧΡΕΙΑΖΟΜΕΘΑ ΤΕΤΟΙΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ!!
 Πώς μπορούμε νά γίνουμε όλοι μας άνθρωποι άξιοι και ποιός εύ-
 θύνεται γιά ό.τι είμεθα:

Για άναγγελια τής έκδόσεως να στέλνετε ένα αντίτυπο. Για βιβλιοκρίσια, χωρίς να δεσμευεται το περιοδικό, να στέλνετε δύο αντίτυπα.

Σημειώσεις Νίκου Τέντα

Παναγιώτη Βλαχοπούλου: «ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 666» Μελέτη

Ο Τζών Ασπιναλ, βρετανός ζωολόγος έχει δώσει παραστατικά τη διαφορά του ανθρώπου από τα άλλα ζώα: «Πιστεύω ότι ο άνθρωπος είναι το χειρότερο κακό που απόκτησε η γη. Η τιγρης και το τσακάλι είναι πολύ ανώτερα από μας. Αποκτήσαμε νοημοσύνη, πανουργία και πείσμα. Εκείνο που μας λείπει είναι φρόνηση και χωρίς αυτήν ότι κάνουμε στερείται εννοία». Και δικαιολογείται απόλυτα η δοξασία του άγγλου επιστήμονα μονάχα απ' το γεγονός ότι το φαινόμενο του βασανισμού του ανθρώπου από τον ανθρώπο είναι το μοναδικό μέσα στο ζωικό κόσμο. Γιατί; Την απόντηση βρίσκομαι στον στοχασμό του Πασκάλ: «η αντιφατικότητα του ανθρώπου πρέρχεται από την υπαρξιακή του αγωνία για γνώση» ή την κρίση του ηθικολόγου Λούις Λήκυ: «Έγινε βιαίος ο ανθρώπος όταν ανακάλυψε τη φωτιά, τον λόγο, την αφηρημένη σκέψη και τη μαγεία».

Ο Παν. Βλαχόπουλος καταφεύγει στο αίτιο για να προσδιορίσει με προφητική λιτότητα το αναμενόμενο τραγικό αποτέλεσμα, από την πολιτιστική μας ανέλιξη: «Και φτάσαμε σήμερα στο σημείο το θεριό των αιώνων να ξεσκώσει την απέραντη θύελλα που είναι οι πέντε απειλές της ανθρωπότητας: α. το πυρηνικό ολοκαύτωμα. β. Η εξάντληση των πλουτοπαραγωγικών πηγών, γ. Η μόλυνση του περιβάλλοντος, δ. Η διεθνής τρομοκρατία και ε. Η πληθυσμιακή έκρηξη». Δηλ. το θεριό της Αποκάλυψης το γνωστό ενάριθμα ως 666 ή ταυτίζεται με τον ίδιο τον ανθρώπο ή έχει υποδέστερη απ' αυτόν ισχύ!... Φυσικά δεν πρόκειται για συμβολή στην αποκρυπτογράφηση του μαγικού αριθμού και της ιδιαίτερης σημασίας του.

Αλλά για κάτι πιο σημαντικό: την ιστόρηση της υφιστάμενης απειλής κατά της ανθρωπότητας από τα πολιτιστικά της επιτεύγματα. Και ξέρει ο Παν. Βλαχ., νά δώσει τον κοσμικό κραδασμό που προέρχεται απ' τον Φόβο (τον πέμπτο καβαλλάρη), με την πειθώ της μαθηματικής βεβαιότητας: ο νόμος των που προέρχεται απ' τον Φόβο (τον πέμπτο καβαλλάρη), με την πειθώ της μαθηματικής βεβαιότητας: ο νόμος των πιθανοτήτων μας διδάσκει ότι όσα περισσότερα όπλα υπάρχουν τόσο περισσότερη πιθανότητα υπάρχει να πυροδοτηθούν.

Αλλά και την ακονισμένη στην πραγματικότητα ακέψη: η τρομοκρατία της εξουσίας στις μέρες μας, είναι πιο επικίνδυνη από κάθε άλλη μορφή. Γιατί λόγω ιδεολογικών προσανατολισμών διεθνοποιείται.

Τι πρέπει να γίνει για να μη χάθουν οι ελάχιστες φωτεινές ελπίδες στην απέραντη νύχτα του 666: Να αλλάξουμε την μορφή του αριθμού. Να τον μετατρέψουμε με γρήγορη συνείδηση και φιλάλληλη αγωνιστική διάθεση σε 7: «όπως τα επτά χρώματα της Ιριδας συνθέτουν το λευκό φως της αγάπης και της ειρήνης», για να πάρει ο πολιτισμός μας την εφτάχτινη δημιουργική του αποστολή: ανύψωση ως τ' άστρα — επιστροφή στη θεία φωτοπηγή: Αρκεί όλη η ανθρωπότητα να χειροδέσει σε κύκλο μυατικό την αγάπη. Εκείνη που οδήγησε τον συγγραφέα σε μιά γόνιμη καταγραφή της αγωνίας μας, για να μας ενσταλάξει ελπίδα απ' την ενδεχόμενη μεταβολή μας. Ο αληθινός λόγος πάντα σώζει...

Άννα Δ. Μαχαιροπούλου: «ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΕΣ» Ποιήματα

...Έζησαν και πέθαναν
σαν δύο ευθείες παράλληλες
χωρίς στην ζωή τους τομή

Αν η έλλειψη τομής είκονίζει την ευθεία πορεία της μοναξιάς στην παράλληλη κατεύθυνση των ανθρώπων, οι τεθλασμένες φλέβες των ποταμών, αιχμάλωτες της συνήθειας και της πικρής σιγουριάς, οριοθετούν στην έκταση των δακρύων την ιστορία του κόσμου. Για να σκιαγραφηθεί με της τέχνης την αλκή ο θάνατος πάνω στην πέτρα προσδοκία ή άρνηση ζωής. Αλλά και στις δύο περιπτώσεις ο εμπνευσμένος λόγος αντιμάχεται το βδελυρό πρόσωπο της βίας και ηρωποεί τον μαχητή του δικαίου και της αγάπης που

στην καρδιά του χωρούσε
όλους τους δυστυχισμένους της γης.

Είναι η ποίηση της Αν. Μαχ. η μουσική που μεταβάλλει τον τίμιο αγώνα σε νίκη του ταπεινού. Εκείνου που έχει ολοκληρωθεί πολεμώντας, ανεξάρτητα αν ο κάτινος τον στεφανώνει εδώ η σε διάσταση του ουρανού.

ΝΙΚΥ ΠΑΡΑΣ: «Ο ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ» και «ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ» Μελετήματα.

Ίσως η μυστική γνώση της Ν.Π. να πρέρχεται απ' το επίπεδο που έμμεσα ομολογεί ότι βρίσκεται ή τουλάχιστο εκεί ανέρχεται με οδηγητή κυρίως τον Ισαάκ τον Σύρο.

Τον μοναχό που κήρυξε πως «ο λόγος είναι όργανον του κόσμου και η σιωπή το μυστήριο του μέλλοντος αιώνος». Φυσικά και του παρόντος! Γι' αυτό «ο τετραγωνισμός του κυκλού» δεν προσφέρει τίποτε παραπάνω στη γνωστή ερμηνεία των τεσσάρων (ταύρος – λέων – αετός – ἄγγελος) συμβόλων της εξελίξεως. Εκτύς απ' την αλήθεια: «Σώζεσθε με την εκμηδένιση» (άκρα ταπείνωση).

Αντίθετα στο «Γνώθι σαυτόν» η φιλοσοφοθεολογική σκέψη, της Ν. Πάρας διδάσκει το μυστικό της σιωπής πώς οδηγεί.

«Η αληθινή γνώσις είναι η γνώσις πέραν των υλικών πραγμάτων, όπου γίνεται το αδιανόητο νοητό, το ακατάληπτο καταληπτό. Είναι η συνάντησις Πνεύματος-Θεού, η γνώσις της θεωρίας της θεώσεως. Η ανωτέρα μῆδση».

Χωρίς προκαταλήψεις ή κομπορρημοσύνη και λόγο διαλεκτικό αποσαφηνίζει βασικές έννοιες της ύπαρξης και προσδίδει στο Ον το μεγαλείο του δημιουργού: «Γνωρίζοντας τον ευατόν σου γνωρίζεις τον Θεόν και γίνεται Θεός κατά χάριν». Άλλα για να μείνει ο άνθρωπος ισόθεος χρειάζεται πνευματικός αγώνας με όπλο τη σιωπή που σώζει. Την αρετή του μοναχού.

«Όσοι θέλουν να μάθουν το θέλημα του Κυρίου να σκοτώσουν το δικό τους» ή «Ο κόσμος είναι ότι είσαι εσύ και για να αλλάξεις τον κόσμον πρέπει να αλλάξεις πρώτα εσύ». Δηλ. να νικήσεις τον κόσμο: «Έγώ νενίκηκα τον κόσμον!».

Με εσωτερικό φως η Ν.Π φωτίζει το Νου. Για να νικήσουμε τη σκέψη με τη μυστικιστική αλήθεια. Γιατί σύμφωνα, με τη διδαχή του Θεόκλητου Διονυσιάτη: «Ο Μυστικισμός αποτελεί την μοναδική οδόν γνώσεως και ενώσεως μετά του Θεού».

Η Ν.Π. πείθει με την ειλικρίνεια του στηριγμένου στην αγάπη λόγου.

**R.C. Wilkinson: «ΕΠΙΛΟΓΗ». Μετάφραση ΔΙΟΝΥΣΗ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑ-
ΝΟΥ**

Τρία του νου τ' αστέρια:
 Αλήθεια, Καλοσύνη, Ομορφιά.
 Διάλεξα σαν πρώτο το στερνό.

Επιλογή απ' τη συλλογή «GEMS WITHIN» της Αμερικανίδας ποιήτριας R.C. Wilkinson είναι η τελευταία μεταφραστική εργασία του ποιητή Διον. Κουλ., που με τρόπο σαφή καταγράφει στις κατακτήσεις της ανθρώπινης διανόησης τον επιγραμματικό στοχασμό της.

Οι πλούσιες εμπειρίες ανθρωπιάς της μεγάλης λυρικής δημιουργού, καθιστούν την σφριγγλότητα του στίχου της πειστική, για ένα ειρηνικό μέλλον:

Ολος ο κόσμος
 χώρος παρκαρίσματος
 για τους ερωτευμένους

Ποίηση με της ανατολής την ανατριχίλα στη σύντομη δομή της και με του ευρωπαϊσμού τον θείο κραδασμό στην υψηπετή ακολουθία της.

Άθλος η μεταφορά στη γλώσσα μας του ρίγους ενός έργου πλημμυρισμένου στα ευγενέστερα οισθήματα.

Βασίλη Φωτεινάκη: «ΠΡΟΚΡΟΥΣΤΕΣ» Ποιήματα

Πάντα κάποιος άλλος φταίει.
 Έτσι πλανεμένοι και ζαλισμένοι
 Τριγυρνάμε στους αιώνες
 Μοιρολογήτρα η μοίρα μας που κλαίει
 Μαύρες σκιές σε κάτασπρες κολώνες,

Ξεπερνά ο μεστωμένος λόγος τα δικτατορικά δεσμά της τέχνης και τις σύγχρονες δημόσιες σχέσεις (ευφημισμός της προπαγάνδας) που τόσο βάναυσα βιάζουν την αλήθεια, για να διακηρύξει με εμπνευσμένη ιαχή: δουλεύουμε με τα είδωλα της παρακμής γιατί ξεχάσαμε τη μαγεία της μουσικής και των στίχων! Και θα σωθεί τούτος ο τόπος της φωτιάς σαν φτάσει τιμωρία η αλήθεια:

Έχω μέσα στο αίμα
 της φυλής το σαράκι
 Κάνω αλήθεια το ψέμμα
 και το γέλιο φαρμάκι.

Η εξυπνάδα του νεοέλληνα μετατρέπει το «πολύτροπο» σε ξεγνιασιά και την ελπίδα πίστη σε κομματικούς κανονισμούς που δεν τον αφίνουν ελεύθερα να συλλογιστεί, με ανταμοιβή το πρόσκαιρο βόλεμα και την ολοκληρωτική υποταγή στο σκότος.

Ο Βασ. Φωτ. δεν καταπολεμά μονάχα την άγνοια (χρόνια ασθένεια του νεοέλληνα) και την παιδιεία που νεκρώνει το πνεύμα, αλλά και τη νυχτιά του αιώνα με λόγο της καρδιάς:

Δεν θέλω μέσα σε μακάρια αδράνεια
τους συμπαίκτες μου να προδώσω!

Η αδράνεια ισοδυναμεί με προδοσία γιατί επιτρέπει να εγκλωβισθεί ο ουρανός μας στα όρια άγνωστου απείρου. Και μαζί του ο ανθρωπός

Ποίηση αληθινή στην τραγική της εκτύλιξη.

Νίτσας Φριλίγκου: «ΣΤΗΝ ΑΚΡΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ» Ποιήματα

Στην εποχή μας η σεισμική δόνηση προέρχεται απ' το λείζερ του Ποσειδώνα για να πάρει η ανθρωπότητα το ξέφρενο τρέξιμο του κατακιού στα βράχια. Οι τσακιαμένες ώρες ξεψυχούν το απομεσήμερο και η ελπίδα τραμπαλίζεται κρεμασμένη δίπλα στις φαγωμένες σκούπες του κόμματος:

Στον ήχο του νυχιού που σπάει
στέκει βομβαρδισμένη η Πολιτεία.

Καθησμένοι σιωπηλοί στην άκρη της μεγάλης νύχτας επιδιώκουμε να βολευτούμε κάτω απ' τον γυμνό ουρανό με το τραγικό ερώτημα στα βραχνά χείλη:

Άρχισα ήδη να αναρωτιέμαι
αν θα φτάσουν εγκαίρως
οι πτηνοτροφές με το καΐκι
πριν πεινάσουν οι γύπες
και αναζητήσουν τον Προμηθέα.

Η βόλεψη μας δεν πρόκειται να διασωθεί στους χίλιους στρουθοκαμηλισμούς μας. Οι γύπες καραδοκούν. Έτσι στον κάθε σπασμό του ανέμου θα τρέμουμε περισσότερο τον φόβο που έχουμε περάσει!

Ποίηση συμβολική στον πολιτικό της προσανατολισμό. Άλλα και λυρική στις απλές ανθρώπινες στιγμές της:

Τα μάτια σου
προεκτάσεις των Κυθήρων
στο Σεπτέμβρη.

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Τόμος Α'

**'Από τὴν Προϊστορία
μέχρι τὴν Ἀναγέννηση**

**'Από τὴν Ἀναγέννηση
ώς τοὺς σημερινοὺς**

A' Τόμος δρχ. 250

B' Τόμος » 200

**Εύρετήριον
Όμιλων και "Αρθρων
εις Τεκτονικόν Δελτίον
(1950-1974)**

Άδ. Αηδονόπουλος

Τό πνεῦμα τοῦ Τεκτονισμοῦ	1958 σ. 417
Προέλευσις τοῦ Τεκτονισμοῦ	1958 σ. 468
Άρχαιοελληνικαὶ ἐπιρροαὶ εἰς τὸν Ἐλευθεροτεκτονισμόν	1960 σ. 191
Τέκτονες και Τεκτονισμός	1961 σ. 819

Θεμ. Αλευρόπουλος

Τό πρόβλημα τῆς άθανασίας τῆς ψυχῆς	1967 σ. 330

Γ. Αναγνωστόπουλος

Ιστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ	1950 σ. 9
Τεκτονισμός και Ἑλληνισμός	1953 σ. 427, 452, 1954 σ. 567, 615

Ι. Αναγνωστόπουλος

Η 25η Μαρτίου 1821	1961 σ. 803

Κ. Αναγνωστόπουλος

Ο Μόζαρτ μέσ' ἀπό τά ἔργα του	1973 σ. 150

Δῆμος Αναστασόπουλος

Περὶ τοῦ «Ἐνδιαθέτου Λόγου»	1951 σ. 235
Περὶ Ἐλευθερίας κατά τὸν Ἰούλιον Σίμωνα	1960 σ. 668

Αἰμ. Ἀρτελάρης

'Η ψυχή

1959 σ. 611,
1960 σ. 684**Ρωμ. Βαμβακόπουλος**Μερικαί απόψεις ἐπί τοῦ Μυστικισμοῦ
Τι κοινόν μεταξύ μας; Ἀλήθειά της
Τά χειρόγραφα τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης1970 σ. 105
1973 σ. 14
1974 σ. 51,
99, 142, 218**Θεοφ. Βαρούνης**

Ταυτότης καὶ ποικιλία ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ Κοινωνίᾳ

1951 σ. 193

Χρ. ΒασιλείουΤό ήθικοφιλοσοφικόν νόημα τῶν μύθων καὶ
τῆς καθ' Ἡσίοδον κοσμογονίας

1970 σ. 67

Ίω. Βασιλῆς

Τά σύγχρονα ίδεολογικά ρεύματα καὶ δ Τεκτονισμός

1950 σ. 11, 70

'Από τό ἔργον ἐνός Τέκτονος Μύστου

1950 σ. 103,

1951 σ. 139

'Αναγκαῖαι διευκρινήσεις

1955 σ. 33

Τά τριάντα χρόνια τοῦ Ἀρχαιοφίλου Ὁμίλου

'Εκδρομῶν

1958 σ. 408

'Ο εύσυνείδητος Τέκτων

1961 σ. 781

Τά βάθρα τῆς Τεκτονικῆς Ἡθικῆς

1961 σ. 835

'Αν. Βερνάρδος

Σπουδή διά μίαν βιοθεωρίαν

1969 σ. 126

Θρ. Βλησίδης

'Ο Τεκτονισμός εἶναι θρησκεία;

1950 σ. 2

Jean BossuΟι Γάλλοι Ἐλευθεροτέκτονες εἰς βοήθειαν τῆς
ἔξεγερθείσης Ἑλλάδος

1974 σ. 113

Τιμ. Βρατσάνος

Άληθεια 1950 σ. 107

Άπ. Γαλάτης

Ἡ δοξασία περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς 1960 σ. 713

Άνδρ. Γαλιατσάτος

Ο συμβολισμός εἰς τὴν οἰκοδόμησιν πόλεων παρ' Αἴγυπτοις 1959 σ. 534

Γ. Γαραντζιώτης

Ἡ αἰώνια Ἑλλάς 1962 σ. 957

Γ. Γεωργανᾶς

Εισαγωγή εἰς τὴν Τεκτονικήν φιλοσοφίαν 1950 σ. 52,89

Ο ἄνθρωπος ὑπό τὸν φακόν τοῦ τεκτονισμοῦ 1952 σ. 298

Ἐλευθερία 1953 σ. 461

Άνδρ. Γεωργιάδης

Τό σύμβολον τῆς Βηθλεέμ 1961 σ. 811

Μερικά ἐπὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τοῦ τεκτονισμοῦ 1967 σ. 275

Γ. Γεωργόπουλος

Αἱ μέλαιναι ϕῆφοι 1968 σ. 232

Κων. Γιαννακόπουλος

Σιγή 1950 σ. 49,82

Πέτρος Γλέζος

Βιβλιοκρισία «Διὰ τὴν κατάρτισιν Μαθητοῦ Τέκτονος» 1952 σ. 276

Οἱ ἔργάται εἶναι εὐχαριστημένοι καὶ Ικανοποιημένοι 1965 σ. 200

Ἡ αἰσιοδοξία ὡς δημιουργική δύναμις 1968 σ. 70

Ά. Γλυκός

Σιγή ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν ἡμῶν 1973 σ. 34

Ἡ ἀλληλεγγύη ἐν τῷ Τεκτονισμῷ 1973 σ. 77

Δ.Γ.Δ.

Διονύσιος Π. Καλογερόπουλος 1950 σ. 59

Νίκ. Δασκαλόπουλος

· Ή έσωτερική διάρθρωσις τῆς Τεκτονικῆς φιλοσοφίας	1950 σ. 42
Περὶ εύτυχίας	1951 σ. 169
Έντυπώσεις παλαιοῦ τέκτονος	1952 σ. 329
Περὶ Ὀρφικῶν καὶ Ὀρφισμοῦ	1957 σ. 303
Περὶ τῶν Μυστηρίων τῆς Ἰσιδος καὶ τοῦ Σεράπιδος	1966 σ. 84
· Ο πνευματικός ἄνθρωπος ἐναντί τοῦ γήρατος καὶ τοῦ θανάτου	1968 σ. 163

Νίκ. Δοντᾶς

Σκέψεις καὶ στοχασμοί 1971 σ. 154

Νίκ. Δοῦρος

· Η Τεκτονική ἀνοχή καὶ ἡ ἔξεύρεσις τῆς Ἀληθείας	1957 σ. 368,
· Η ἀνοχή καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψεως	1958 σ. 442
	1958 σ. 457

Ίω. Ἐξάρχου

· Ο φίλος 1961 σ. 882,
1962 σ. 942

Άλεξ. Ζερβουδάκης

· Ο Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρύσανθος	1965 σ. 71
Φώτιος ὁ Ἀλεξανδρείας	1966 σ. 167
Χρῆστος Σγουρίτσας	1966 σ. 215
Μελέτιος Μεταξάκης	1967 σ. 25
Τό χρονικό τοῦ «Τεκτονικοῦ Δελτίου»	1968 σ. 305

Ε.Κ.Θ.

Καλονέρη 1950 σ. 111

Ν. Θανόπουλος

· Ο Λόγος 1966 σ. 274

Χρήστος Θηβαῖος

- ‘Η Τεκτονική φιλοσοφία 1953 σ. 442
 Σχέσεις Τεκτονισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ 1954 σ. 552,
 578, 619

Π. Ιθακήσιος

- Τό Τεκτονικόν περίζωμα 1964 σ. 83

Δημ. Ιωαννίδης

- ‘Ο Διδάσκαλος Ἀλέξ. Καλλιόστρο 1955 σ. 78, 107
 ‘Η φιλοσοφία τῶν Πυθαγορείων 1956 σ. 197, 228,
 1957 σ. 298
 Παράδοσις-Ἀλληγορία-Σύμβολον 1959 σ. 532
 ‘Η ἑλληνική παράδοσις 1960 σ. 681
 Ἰωάννης Βασιλῆς 1962 σ. 995
 Δημήτριος Μαργαρίτης 1969 σ. 201

Νικ. Κακαβελάκης

- Ἐργασία καὶ Τεκτονισμός 1966 σ. 349
 Τεκτονική Ἀγάπη 1967 σ. 12
 ‘Η Μύησις ἀπό γενικῆς ἀπόψεως ἔξεταζομένη 1969 σ. 140

Άλ. Καλλές

- ‘Η Θεωρία τῶν ἴδεων τοῦ Πλάτωνος 1973 σ. 177

Χαρ. Καλογερόπουλος

- Περὶ τοῦ φιλοσόφου Βολταίρου 1960 σ. 698, 728

Π. Καμαρινέας

- Συμβολή τοῦ Τεκτονισμοῦ εἰς τοὺς ἄγῶνας τῆς
 ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἕθνους 1968 σ. 297
 Τεκτονικάι μαρτυρίαι ἀπό 17ου καὶ 18ου αἰώνα
 · ος 1972 σ. 20

Ί. Καραγκιοζίδης

- ‘Ο Ποὺσκιν ὡς Τέκτων καὶ Φιλικός 1972 σ. 28

Π. Καρανίκας

- Συμβολή εἰς τὴν Ιστορίαν τοῦ Τεκτονισμοῦ 1951 σ. 176

'Ο άδ. Γκαϊτε	1953 σ. 403
'Ο άδ. Φρειδερίκος δ Μέγας τῆς Πρωσσίας	1953 σ. 497
'Επαγγελματικά Συντεχνίαι καί Τεκτονισμός	1955 σ. 23,54,88 114, 1956 σ. 153, 1956 σ. 175, 216 241, 1957 σ. 286, 339
Σκότους άπολογία	1968 σ. 294
'Η τελετή τῆς Μυήσεως	1972 σ. 76
Αι 12 Θεωρίαι περί τῆς καταγωγῆς τοῦ 'Ελευθεροτεκτονισμοῦ	1972 σ. 141
'Η λεγομένη «αύθεντική» Θεωρία καταγωγῆς τοῦ 'Ελευθεροτεκτονισμοῦ	1973 σ. 81, 177
I. Κατσαμπῆς	
'Η σιγή	1951 σ. 205
Μυστικισμός καί φιλοσοφία	1952 σ. 340
Γ. Καψωμένος	
'Η φύσις τοῦ κακοῦ	1968 σ. 274
'Η 'Ορθόδοξος Έκκλησία καί δ Τεκτονισμός	1970 σ. 151
Κων. Κιτρινιάρης	
Τό Δελφικόν «Γνῶθι σαυτόν»	1952 σ. 293
Πλατωνική Μύησις καί Τεκτονισμός	1960 σ. 663
'Ηθικαί ἀξίαι καί ήθικός νόμος	1961 σ. 876
Τό νόημα τῆς 'Ελληνικῆς 'Ελευθερίας καί δ Τεκτονισμός	1962 σ. 910
Γεώργιος Καστριώτης-Σκενδέρμπεης	1966 σ. 112
'Ορθολογισμός καί Τεκτονισμός	1967 σ. 185
Πλατωνική Μύησις καί Τεκτονισμός	1968 σ. 213
'Ηθικαί ἀξίαι - 'Ηθικός νόμος	1969 σ. 310
'Επιφανεῖς ξένοι Χριστιανοί 'Ελευθεροτέκτονες	1970 σ. 286
Συμβολή εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῆς 150ης ἐπετείου τῆς 'Εθνεγερσίας	1971 σ. 149
Παπῶν δεσποτεία καί κάθαρσις	1972 σ. 129
Σωτ. Κογχολάκης	
'Ο 'Ελ. Βενιζέλος περί σχέσεως Τεκτονισμοῦ καί Θρησκείας	1971 σ. 54

Fr. Condit

Έκκλησια καὶ Στοά 1953 σ. 494

Σπ. Χ. Κονιδάρης

Ο Τεκτονισμός καὶ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821 1957 σ. 311

Παν. Κρητικός

Περὶ τὴν Ἰδρυσιν τῆς Ἑλληνικῆς Μεγ. Ἀνατολῆς	1963 σ. 20
Ἐλληνικαὶ Τεκτονικαὶ Στοῖ κατὰ τὴν Ἑλληνικήν Ἐπανάστασιν	1963 σ. 58,113, 1964 σ. 154,227
Ὑπαρξισμός καὶ Τεκτονισμός	1964 σ. 215
Φιλική Ἐταιρεία καὶ Τεκτονισμός	1965 σ. 36,127
Ο Ἰωάννης Καποδίστριας Τέκτων κανονικός Φυτά, ιστορία καὶ συμβολισμός των	1965 σ. 206 1966 σ. 5,64,139,193
Τά ἔγκαινια τοῦ νέου Τεκτονικοῦ Μεγάρου Νικάνωρ Κανελλόπουλος	1967 σ. 66 1967 σ. 142
Μία ἀγνωστος πρώιμος Στοά εἰς τὴν περιοχήν μας	1969 σ. 68
Ο βασιλεύς τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος ὁ Β'	1971 σ. 9
Οι Τέκτονες καὶ ἡ συμβολή των εἰς τοὺς ἔθνοαπελευθερωτικούς ἀγώνας	1971 σ. 408

Παν. Κρητικός - Γ. Κούγιας

Ἐλληνικαὶ Τεκτονικαὶ Στοῖ πρὸ καὶ κατὰ τὴν
Ἐπανάστασιν 1970 σ. 89

Παν. Κρητικός - Κ. Μπάλλας

Τά Θεοσοφικά Ἀμπελάκια καὶ ὁ Τεκτονισμός 1968 σ. 365

Παν. Κρητικός - Αν. Παπαναστασάτος

Ἐλληνικαὶ Τεκτονικαὶ Στοῖ πρὸ καὶ κατὰ τὴν
Ἐπανάστασιν 1970 σ. 225

Βασ. Κριμπᾶς

Περὶ τῆς οὐσίας τοῦ Τεκτονισμοῦ 1957 σ. 290

Άνδρ. Κωνσταντόπουλος

- Περί τῶν δύο τρόπων γνώσεως 1959 σ. 551
 'Η γυναίκα καὶ τά Μυστήρια 1960 σ. 722
 'Η Ἑλληνική Μυθολογία καὶ ὁ ἐσωτερισμός
 τῆς 1961 σ. 811
 'Θηική - 'Αγάπη - 'Αρμονία 1966 σ. 157

Ζαχ. Κωτσίκης

- 'Ιδού τί ἔννοοῦμεν διά τῆς λέξεως 'Ἐλευθερία 1967 σ. 15
 'Η ἀξία τοῦ συμβολισμοῦ εἰς τὸν Τεκτονισμόν 1967 σ. 207

Π. Λαγόπουλος

- 'Η Ἑλληνική καταγωγή τοῦ Τεκτονισμοῦ 1969 σ. 145

Ι. Λαδᾶς

- Δύο σημαντικά γεγονότα εἰς τὸν Ἐλευθεροτεκτονισμόν 1962 σ. 919

Νέστωρ Λάσκαρις

- 'Η ἐπέτειος τῆς 25ης Μαρτίου 1821 1950 σ. 19

Δημ. Λεμπέσης

- 'Η μύησις φαινόμενον μοναδικόν καὶ παγκόσμιον 1967 σ. 290

Κων. Λιβανός

- Περὶ Τεκτονισμοῦ 1958 σ. 432
 'Ο Τεκτονισμός ἐν Αιγύπτῳ 1963 σ. 165

Λουκᾶς Λιναρᾶς

- Περὶ Μυήσεως 1970 σ. 219

Γ. Α. Λογοθέτης

- 'Αρετή 1968 σ. 147

Μηνᾶς Λογοθέτης

- 'Εκ τῆς ιστορίας τοῦ Τεκτονισμοῦ 1966 σ. 321
 'Η Στοά τῶν «Τεσσάρων ἐστεμμένων» 1967 σ. 216

Τά άρχαία Landmarks	1967 σ. 281
Τά άρχαία καθήκοντα	1967 σ. 317
Τό Τάγμα τῶν πεφωτισμένων	1970 σ. 276
Τό σύστημα τῆς «Αύστηρᾶς τηρήσεως»	1974 σ. 77

Σταμ. Μακρῆς

Άνθρωπιστική κοινωνία καί Τεκτονισμός	1969 σ. 327
Τεκτονικός Μυστικισμός	1970 σ. 173
Ο δρόμος πρός τό Θεό	1971 σ. 337
Η άνθρωπινη αύτονομία	1972 σ. 46
Από τοῦ φωτός πρός τὴν Θεάτητα	1974 σ. 93

Σ. Μακρυμίχαλος

Η φιλανθρωπία	1961 σ. 806
---------------	-------------

Στεφ. Μακρυμίχαλος

Από τὴν δρᾶσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Τεκτονισμοῦ ἐν Τουρκίᾳ	1954 σ. 556, 594
Ο πρώτος Ἑλλην ἀπολογητής τοῦ Ἐλευθέρου Τεκτονισμοῦ	1955 σ. 46

Κ. Μαντζουράνης

Τό θεῖον κατά τούς ἀρχαίους Ἕλληνας	1956 σ. 232
Η άνάγκη καὶ ἡ δύναμις τῆς προσευχῆς	1957 σ. 361
Τό πρόβλημα τῆς Ἀληθείας	1959 σ. 545
Η φύσις ὑπερθαυμαστὸν τοῦ Δημιουργοῦ	
Ἀριστούργημα	1960 σ. 656
Τό Ἀγαθόν	1960 σ. 737
Ο ἄνθρωπος, λειτουργός καὶ Ἱεροφάντης ἐν τῷ Ναῷ τῆς Δημιουργίας	1963 σ. 54

Α. Μαράτος

Αδελφότης-Θάνατος εἰς τὸν ἔγωισμόν	1962 σ. 932
------------------------------------	-------------

Ίω. Μαργαρίτης

Τό μυστικόν τοῦ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ	1952 σ. 335
-------------------------------------	-------------

Κ. Μελισσαρόπουλος

Ο σκοπός τῆς ζωῆς	1952 σ. 359
-------------------	-------------

'Η πραγματοποίησις τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς	1953 σ. 483
'Η θέσις τοῦ Τεκτονισμοῦ ἐναντὶ τῆς γυναικός	1954 σ. 590
Διατί εἶμεθα Τέκτονες;	1956 σ. 201
Γεώργιος Γεμιστός Πλήθων	1963 σ. 27
Βασικαί ἀπόψεις τοῦ Τεκτονισμοῦ	1963 σ. 50
'Η 25 Μαρτίου	1970 σ. 181

Ralph. Merriam

'Η δίκη τῆς Νυρεμβέργης	1962 σ. 952
-------------------------	-------------

Νικ. Μηλιώρης

Στοιχεῖα ἀπό τὴν ιστορία τοῦ Τεκτονισμοῦ εἰς τὴν Σμύρνην	1953 σ. 472,486
'Η ἔργασία ἀπό Τεκτονικῆς ἀπόψεως	1956 σ. 142,164
Mia ἔννοια τῶν Τεκτονικῶν συμβόλων	1956 σ. 235
«Ἐκ τῶν ἔργων»	1958 σ. 426
Ἀπόψεις ἐπί τῆς Ἀληθείας	1961 σ. 850,872
Τεκτονισμός καὶ Ἀνθρωπισμός	1963 σ. 11
Τά ἀνθρώπινα προβλήματα καὶ ὁ Τεκτονισμός	1963 σ. 149
Τό κάλλος, στοιχείον τοῦ Μυατηρίου	1965 σ. 59
'Η ισόρροπος κατεύθυνσις τοῦ Τεκτονισμοῦ	1966 σ. 129
Ἀπόψεις ἐπί τῆς ἔννοίας τοῦ χρόνου	1968 σ. 97
Στοιχεῖα ἀπό τὴν Ἰστορίαν τοῦ Τεκτονισμοῦ στή Σμύρνη	1969 σ. 52
'Η διαρκής δοκιμασία	1970 σ. 58
Ο Τεκτονισμός καὶ ἡ ἐποχή μας	1971 σ. 58

Δ. Μητάκης

Α-Ω	1950 σ. 7
Μ.Α.Τ.Σ.	1950 σ. 66

Μ. Μιχαηλίδης-Νουάρος

Πῶς οἱ πραγματικοί οἰκοδόμοι ἔγιναν οἱ σημερινοί Τέκτονες	1950 σ. 34, 78
Περὶ τῆς Ἀρετῆς	1951 σ. 145
Βιβλιοκρισία «Διά τὴν κατάρτισιν Μαθητοῦ Τέκτονος»	1951 σ. 156
Πῶς ἐμυοῦντο εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν οἱ μαθητευόμενοι τῆς ἀδελφότητος τῶν οἰκοδόμων	1953 σ. 418

Χ. Μιχαηλίδης

Έπανοδος εἰς τήν Στοάν 1967 σ. 51

Χάρης Μουζενίδης

Ποία ἡ Θέσις τῶν Τεκτόνων ἔνωντι τῆς κατά τοῦ Τεκτονισμοῦ πολεμικῆς 1971 σ. 179
 Ἐντυπώσεις καὶ πληροφορίαι περὶ τοῦ ἐν Αύστριᾳ Τεκτονισμοῦ 1973 σ. 164
 Σύμβολα, Ἀλληγορίαι, Παραδόσεις καὶ ἀναγκαιότης αὐτῶν 1974 σ. 41

Μιχ. Μπακούρης

Διά νά ειμεθα Μύσται 1955 σ. 73
 Ἀλληλεγγύη 1956 σ. 171
 Ἐμπρός λοιπόν ἐπί τό ἔργον 1956 σ. 305

Παν. Μπελούσης

Ο ρόλος τῆς Ἀλχημείας, Ἀστρολογίας, Μαγείας εἰς τήν ἀφύπνισιν τοῦ μεσαιωνικοῦ ἀνθρώπου 1971 σ. 236
 Δοξασίαι τῶν ἀνθρώπων διά τήν ὑπαρξιν ζωῆς 1972 σ. 355

Φ. Μπουμπουλίδης

Σκέψεις γύρω ἀπό τις Τεκτονικές ἕρευνες 1966 σ. 34

Νικόδημος

Τό πρός τό Τεκτονικόν "Ιδρυμα Ἑγγραφον τοῦ Μητροπολίτου Ἀπτικῆς κ. Νικοδήμου 1970 σ. 371

Ίω. Νικολόπουλος

Οι ἀδελφοί Ὑψηλάνται καὶ ὁ Τεκτονισμός 1964 σ. 35

Γρηγ. Νώτας

Γνῶσις - Ζωή - Ἀθανασία 1951 σ. 232
 Ἡ ἐπιστήμη τῆς ζωῆς 1952 σ. 325
 Συνοπτικά πορίσματα ἀπό τάς διδασκαλίας
 Σπυρ. Νάγου 1956 σ. 148

Μυστήρια - Ἐπιστήμη τῆς ζωῆς	1956 σ. 166
Βιονομία ἡ Βιωτική	1956 σ. 207,
	1957 σ. 331,
	1958 σ. 435,463
	1959 σ. 561
Ἐσωτερική ἐπιστήμη τῆς ζωῆς	1960 σ. 744
Βασ. Οίκονομόπουλος	
Προέλευσις τοῦ Τεκτονισμοῦ	1952 σ. 289
Ἡ Τεκτονική φιλοσοφία	1952 σ. 355
Νικ. Οίκονομόπουλος	
Σχέσεις Τεκτονισμοῦ καὶ Ἀρχαίων Μυστηρίων	1965 σ. 301
Όλιγα τίνα περί τῶν θεμελιώδων ἀρχῶν τοῦ	
Τάγματός μας	1966 σ. 193
Φωτ. Ούλκερογλου	
Ἱστορία Σ. Στ. Ὑψηλάντης	1969 σ. 210
Ούνέσκο	
Τό δικαίωμα νά είσαι ἄνθρωπος	1972 σ. 274
Σ. Ἄ. Παϊπέτης	
Ἡλιακά σύμβολα ἐπί Ἀττικῶν ἀγγείων τῆς	
γεωμετρικῆς ἐποχῆς	1974 σ. 129
Ν. Παλαιολογόπουλος	
Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τοῦ Τεκτονισμοῦ καὶ αἱ	
ἐπιδιώξεις του	1957 σ. 271
Περὶ καλοῦ καὶ κακοῦ	1958 σ. 483
Περὶ Ἀρετῆς	1962 σ. 963
Β. Π. Παναγιωτόπουλος	
Οἱ Τέκτονες καὶ ἡ Φιλική Ἐταιρεία	1969 σ. 101
Π. Παπαδόπουλος	
Τό κρίσιμον τῆς Μεσημβρίας τῆς ἀνθρωπίνης	
ζωῆς	1969 σ. 320

Βαλ. Παπαθανασόπουλος

‘Ο Τέκτων ένώπιον τοῦ θανάτου 1973 σ. 143

Θ. Παπακωνσταντίνου

‘Επιστήμη - Φιλοσοφία - Τεκτονισμός 1964 σ. 145

Νικ. Παπαναργύρου

Χριστούγεννα... 1966 σ. 22

Χρ. Παπανικολάου

‘Ελευθ. Κ. Βενιζέλος 1962 σ. 944

Κ. Περράκης

Περὶ Ἀληθείας 1951 σ. 161

Αἱ περὶ ψυχῆς δοξασίαι 1952 σ. 322

Συμεών Πεσσάχ

Πῶς ἀντιλαμβάνομαι τὸν Τεκτονισμόν 1953 σ. 469

Λεων. Παλυμερόπουλος

Συμβολισμός 1959 σ. 590

Τά χειρόγραφα τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης 1964 σ. 42, 89

Ν. Πολυχρονόπουλος

‘Ο Ναός τῆς Ἀρετῆς 1966 σ. 342

Μιλτ. Πουρῆς

‘Ο συμβολισμός ἐν τῷ Τεκτονισμῷ 1963 σ. 7

Λ. Ρακόπουλος

‘Ελληνισμός καὶ Τεκτονισμός 1958 σ. 490

Γ. Δ. Ράλλης

Πυθαγόρας 1951 σ. 210, 226

Α. Ράμπος

Ποῖαι αἱ ἀρχαὶ καὶ οἱ σκοποί τοῦ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ 1950 σ. 18

‘Ανδρέας Ἀντύπας 1950 σ. 110

Χρ. Ρήγας

‘Αντώνιος Πελοπίδας 1966 σ. 283

Χρ. Ριζόπουλος

Τεκτονική Γενεαλογία	1965 σ. 108
Χειμερινόν Ἡλιοστάσιον	1966 σ. 333
‘Η Τεκτονική Ἐνωσις τῆς Κύπρου μετά τῆς Ἑλ- λάδος	1968 σ. 104
‘Η γλώσσα τῶν συμβόλων	1969 σ. 133
‘Η Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία καὶ ὁ Τεκτονι- σμός	1969 σ. 190
Διάστημα καὶ Τεκτονισμός	1969 σ. 265
Διάλογος Τέκτονος καὶ Ἱεροκήρυκος	1971 σ. 160
‘Ο Τσάρος Ἀλέξανδρος Α΄ καὶ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821	1971 σ. 209
‘Ο Τέκτων Σουλτάνος Μουράτ Ε΄ καὶ ὁ Κλεάν- θης Σκαλιέρης	1972 σ. 5
Τεκτονισμός - Φιλική Ἐταιρία καὶ σύγχρονοι ἀντιρρησίαι	1972 σ. 290
Γεώργιος Κάνιγγ	1973 σ. 38
Διάλογος περὶ Τεκτονισμοῦ εἰς Ἰταλίαν	1971 σ. 91

Βασ. Ρόζος

Ἐπιδράσεις ἐκ τοῦ Μυστικισμοῦ τῆς Ἀναγεν- νήσεως	1970 σ. 78
Συμβολή εἰς τὴν μελέτην τοῦ προβλήματος τῆς ψυχῆς	1970 σ. 154
Ἐπιστημονική καὶ φιλοσοφική διερεύνηση τῆς δομῆς τοῦ κόσμου	1971 σ. 278, 424
‘Ο κριτικός ὄρθολογισμός τοῦ Κάντ	1972 σ. 337

Θ. Ρόϋ

‘Απάντησις εἰς ἀντιτεκτονικήν θρησκευτικήν
προπαγάνδαν 1953 σ. 456

Σπ. Ρωμανιάς

Φιλοσοφικοί στοχασμοί 1973 σ. 109

Ε.Σ.Σ.

Συμβολισμοί τῶν Πυθαγορείων	1968 σ. 125
Τά Καβείρια Μυστήρια	1968 σ. 222

P. Chambarel

Papus	1959 σ. 595
-------	-------------

Μαρ. Σιγούρος

Έρευνα ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῆς Στ. Ἀστήρ Ζα- κύνθου	1972 σ. 42
---	------------

Σ. Σκοπετέας

Μουρατόροι καὶ Κονιάται	1954 σ. 535,558
Ο Τεκτονισμός καὶ ἡ Ἑλληνική Ἐλευθερία	1955 σ. 18, 41

Δημοσθ. Σολομωνίδης

Τό πῦρ	1966 σ. 209
--------	-------------

Γ. Σταυρίδης

Πῶς βλέπω τόν Τεκτονισμόν	1959 σ. 539
---------------------------	-------------

Δημ. Σταύρου

Τεκτονικά συμπόσια- Ἀγάπαι	1962 σ. 938
----------------------------	-------------

Ιω. Σταυροπόδης

Ο Ἡλιος ὡς Σύμβολον	1973 σ. 129
---------------------	-------------

Γεωργ. Στεργίου

Ο Ἐλευθ. Κ. Βενιζέλος καὶ ἡ κοινωνική Δια- θήκη του	1965 σ. 148
--	-------------

Κων. Στεφανίδης

Ἡ ἔννοια τοῦ Τεκτονισμοῦ	1967 σ. 53
--------------------------	------------

Πολ. Στεφανόπουλος

Ἀπάντησις τοῦ Τεκτον. Ἰδρύματος πρός τὸν Μητροπολίτην Ἀττικῆς κ. Νικόδημον	1970 σ. 382
---	-------------

Θεοδ. Τάσιος

Προλεγόμενα στήν Τεκτονική Μέθοδο	1967 σ. 295
‘Ο Τεκτονισμός, ή πειραματική μέθοδος και ή γνωστική διαδιακασία	1969 σ. 113
‘Ελληνικές Τεκτονικές και Παρατεκτονικές Έταιρίες	1971 σ. 35
Αι Εύρωπαικαί Τεκτονικαί Δυνάμεις καταγγέλουν τόν κοινωνικόν συγκεντρωτισμόν	1971 σ. 245
‘Η έννοιολογία τῆς ‘Ελευθερίας	1971 σ. 260
‘Αναφορά στούς ‘Ορφικούς	1972 σ. 195
Συνέντευξις δημοσιογράφου μέ “Ελληνα Τεκτονα	1972 σ. 251
Χ. Τρούμαν, ὁ ἄνθρωπος, ὁ πολιτικός, ὁ Τέκτων	1973 σ. 5
‘Ιστορικά στοιχεῖα ἀπό δύο αἰώνες Γαλλικοῦ Τεκτονισμοῦ	1973 σ. 54
‘Ο κεραμιστής τοῦ 1ου συμβολικοῦ βαθμοῦ Τό κάλλος, στοιχεῖο Μυσταγωγικό	1973 σ. 70
‘Ο Τεκτονισμός και ή ‘Ελευθερία	1974 σ. 13
	1974 σ. 177

Άλεξ. Τζαζόπουλος

‘Ο Τεκτονισμός ως φιλανθρωπικός	1955 σ. 98
‘Ο Μόζαρτ ως ἄνθρωπος και ως Τέκτων	1957 σ. 322, 353, 1958 σ. 399
‘Ο Τεκτονισμός είς τόν ἀγώνα ἀνυψώσεως τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου	1958 σ. 451
Δρᾶσις και ἐπίδρασις τοῦ Τεκτονισμοῦ πρός διάδοσιν τῆς ‘Άδελφοσύνης	1960 σ. 673, 705
‘Ο Τεκτονισμός και η σύγχρονος κοινωνία	1961 σ. 843
‘Ο Τεκτονισμός ως μέσον ἐνωσεως τῶν ἀνθρώπων καλῆς θελήσεως	1961 σ. 867
‘Εγκύκλιος	1963 σ. 3
‘Η παγκεσμιότης τοῦ Τεκτονισμοῦ	1963 σ. 92
‘Ελληνική ‘Εκκλησία και Τεκτονισμός	1963 σ. 137
‘Ἐπι τῆς σπουδαιότητος τῶν ἐργασιῶν ἐν ταῖς Στοαῖς	1963 σ. 141
Τό Τεκτονικόν ‘Ιδεῶδες	1964 σ. 204

· Ή Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ Τεκτονισμός	1964 παράρτ.
· Ἐπί τῇ ἔκθέσει πεπραγμένων τῶν 11 νυκτερινῶν σχολῶν	1966 σ. 51
· Ο «Μαγεμένος αὐλός» καὶ ὁ θάνατος τοῦ Μόζαρτ	1967 σ. 246
· Ατομικός αἰών καὶ Τεκτονισμός	1968 σ. 27
· Ἀπό τὴν Ἐκθεσιν πεπραγμένων Νυκτερινῶν Σχολῶν Στ. Μέλης	1968 σ. 81
Δεύτερον χρονικόν τῆς Σ. Στ. Μέλης	1969 σ. 32
Τινά περὶ τοῦ Τεκτονισμοῦ	1969 σ. 177
Τό πνεῦμα τοῦ Τεκτονισμοῦ	1969 σ. 345
· Ο Τεκτονισμός καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος	1970 σ. 209
Προορισμός καὶ προώθησις μιᾶς Στοᾶς	1972 σ. 66
Κων. Τσέλλος	
· Ἀμφικτιονία, γιορτὴ τῆς ἀγάπης	1966 σ. 279
Παν. Τσουλούφης	
· Ἡ μυστικότης εἰς τὸν Τεκτονισμόν	1971 σ. 98
Γ. Φακός	
· Ἀνθρωπισμός - Τεκτονισμός	1972 σ. 156
Φιλ. Φάλμπος	
· Ἡ Θεία Κωμῳδία τοῦ Δάντη	1963 σ. 98
Βασίλειος Γ'. Οικουμενικός Πατριάρχης, ὁ ἀπό Νικαιάς	1964 σ. 255
Τό χρονικόν τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ νέου Τεκτονικοῦ Μεγάρου	1965 σ. 190
Βόλφγκαν Άμαδέους Μόζαρτ	1966 σ. 260
Πρώτον χρονικόν τῆς Σ. Στ. Μέλης	1969 σ. 14
Θεόκ. Φιντικλῆς	
Συμβολή εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῶν ἀριθμῶν	1966 σ. 100
Άντ. Φωκᾶς	
Γυναικεῖος Τεκτονισμός	1974 σ. 28

Άλεξ. Χατζηαθανασίου

Χρονικόν ἐπί ταῖς ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων 1957 σ. 282

Άλεξ. Χατζημιχαήλ

Ἡθική - Ἀνηθικότης - Ἀμοραλισμός 1973 σ. 137

Ξεν. Χατζησαράντος

Ἐπί τῶν ἀρχῶν καὶ σκοπῶν τοῦ Τεκτονισμοῦ 1965 σ. 305

Ο μαγεμένος αύλος 1968 σ. 170

Λάζ. Χουμανίδης

Ὑλιστική καὶ Τεκτονική ἀντίληψις τῆς Ἰστορίας 1971 σ. 85

Παν. Χρονόπουλος

Ἡ συμβολὴ τοῦ Τεκτονισμοῦ εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 1968 σ. 182

Π. Ψαλτάκης

Αἱ συντεχνίαι τοῦ Μεσαίωνος ἔχουσιν Ἑλληνικήν προέλευσιν 1951 σ. 241,
195, 270

Γ. Ψηλός

Ἡ ἡθική φιλοσοφία καὶ αἱ Τεκτονικαὶ ἀρεταί 1967 σ. 1

Τῆς Συντάξεως

Στοχασμοί περὶ τῆς Ἑλλάδος 1962 σ. 973

Ἐπί τῇ 50 τηρίδι τῆς Στοᾶς Μέλης 1969 σ. 6

Συναυλία Τεκτονικῆς Μουσικῆς τοῦ ἀδ. F. Sibelius 1974 σ. 157

Γεν. Συνελεύσεις: 1951 σ. 130, 1952 σ. 257, 1953 σ. 390, 1954 σ. 513, 542, 1955 σ. 1, 31, 1956 σ. 130, 1958 σ. 385, 1959 σ. 515, 1960 σ. 643, 1961 σ. 770, 1962 σ. 898, 1963 σ. 33, 1964 σ. 2, 1965 σ. 1, 1965 σ. 257, 1967 σ. 134, 1968 σ. 13, 338, 1970 σ. 5, 333, 1971 σ. 355, 1972 σ. 305, 1973 σ. 193, 1974 σ. 193

Άρχαιοις Στοών: 1950 σ. 121, 1951 σ. 158, 246,
 1952 σ. 375, 1953 σ. 504, 1954 σ.
 631, 1955 σ. 118, 1956 σ. 160,
 1956 σ. 247, 1957 σ. 258, 375,
 1958 σ. 503, 1959 σ. 631, 1960 σ.
 758, 1961 σ. 887, 1962 σ. 1007,
 1963 σ. 170, 1966 σ. 39, 1967 σ.
 347, 1969 σ. 366, 1973 σ. 217.

ΠΕΤΡΟΥΛΑ Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ

Νειάτα μου όμορφα

Νειάτα μου όμορφα
 Νειάτα χαρούμενα
 Είσθε φευγάτα
 Και πόσο θάθελα
 πάλι νά ζούσα
 νά ξαναγύριζα
 στά άξέχαστα Νειάτα
 Ή κάθε ήμέρα
 Χαρᾶς προσκύνημα
 Όνειρα σχέδια
 δικά μας δύλα
 Θάλσσα
 λούλουδα σκόρπια
 από διάβα μας
 Νειάτα μου όμορφα
 Και τί δέ θά έδινα
 Νά σάς ξανάχα

Krishnamurti

Στά πόδια τοῦ Διδασκάλου

Δρχ. 100

Βενετοῦ - Ἰλαρίωνος

Φῶς στήν Ἀτραπό

Δρχ. 100

Κωστῆ Μελισσαροπούλου

Ο Κρισναμούρτι γιὰ τὸν Διαλογισμὸ

Δρχ. 100

Κωστῆ Μελισσαροπούλου

Ο Κομῆτης (Θέστρον ίδεων)

Δρχ. 100

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΙΗΣΟΥΣ

Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς: ● Αἱ διάφοροι περὶ αὐτοῦ ἀπόψεις ἐκτιθέμεναι ὀμερολήπτιως. ● Ο Ἰησοῦς κατὰ τὸν Ρενάν. ● Ο Ἰησοῦς κατὰ τὸν Συρέ. ● Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τὴν Καινὴ Διαθήκη.

TIMATAI MONON Δρχ. 150

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Το Γραφείο του «Ιλισού», Χωρ. Τρικούπη 26, ε' δροφος Κωδ. 106 79, είναι ανοικτά κιθμερινώς πλήν Σαββάτου 9.30 - 12.30
Τηλ. Γραφείων 3620.702

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμεν, αποστέλλετε με τα χυδροφικήν ή τραπεζικήν έπιπαγήν είς την διεύθυνσιν: «Κωστήν Μελισσαρόπουλον», Χωρ. Τρικούπη 26, ε' δροφος Κωδ. 106 79, Αθήνας». Αποστολή με τραπεζικός έντολος μάς δυσκολεύουν πολύ.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τευχή αποσταλεντα στους κατωτέρω συνδρομητας μας έπεστραψθον από τα Ταχυδροείδην με την απειλήν: «μετώκησε» η «άγνωστος» Παρακαλούνται διαίρει τους γνωρίζουν νά τους ειδοποιησάν ή να μάς δωσουν τους διευθυνσεις των:

ΑΘΗΝΩΝ

Θεοδ. Παπαδέης, Αθήναι
Κων. Στερνίου, Π. Φάληρο
Εύ. Τσεκουρίας, Καλλιθέα
Νικ. Φώτου, Καλλιθέα

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Βασ. Ίωαννίδης, Δράμα
Δημ. Μπούκης, Δράμα
Νικ. Φουσέκης, Κέρκυρα

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Ίωανν. Κρητικοῦ, Αθήναι

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ (Με τη σειρά ληψεως)

Λουλι Κωνσταντινίδου: Νίκος Καζιν-
τζάκης ο ποιητής ο πεζογράφος ο
φιλόσοφος. Αθηνα 1983

Λυκειο Ελληνίδων: Μνήμη Χριστουλίας
Κραλίτη.

Αγγελική Αρμυρα: Η ζωή και το έργο
της Λουλας Δ. Κωνσταντινίδου.
Αθηνα 1981

Λιτό Καβάκου Στρατηγού: Ανηφο-
ριές (ποιημάτ). Αθηνα 1984

Ελλη Ρόζου: Σαχάρα ή μολα. Αθηνα
1985

Χρήστος Κατσιγιάννης: Μαθητεία στη
Μονάχη (ποιημάτ). Αθηνα 1985.

Αιμιλία Ιβου: Ορειτ Κρύσταλλος και
Βραστής (ποιημάτ). Αθηνα
1985.

Γιώργος Β. Σιέττος: Μιθρικά Μυστη-
ρια. Πειραιάς 1985.

Σπαύρος Βασιλόπανης: Σκίτσο Μέγά-
λων. Αθηνα 1985.

Κωστής Μελισσαρόπουλος: Αρχιδελ-
ληνικά. Αθηνα 1985.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Κρητική Εστία: Διευθ. Εμ. Παπαγρι-
γοράκης (Μαΐος-Ιούν)

Προσφυγοτέλισμοι: Διευθ. Γιάννης Τζα-
νετάκος (Νοέμ. Δεκ.)

Χρονικά: Υπεύθ. Ιωα. Λοβιγγέρ (Ιαν.-
Φεβρ.)

Ιαραπλίνα Νέα: Εκδ. Δ. Νικολαΐδης
(Ιαν.-Φεβρ.)

Βορειοελληνικά: Διευθ. Φ. Τριαρχης
(Γεν.-Φλεβ.)

Δαυλός: Διευθ. Δημ. Λαμπρου (Φεβρ.)

Νέα Συνορα: Διευθ. Δ. Βαλασκοντής
(Γεν.-Μάρτ.)

Ο Φυσιολάτρης (Μαρτ.-Απρ.)

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΣΟΣ»
 τής Θεοσοφικής Έταιρίας
 ἐν Ἑλλάδι
 Χαρ. Τρικούπη 26-Αθήναι 106 79
 Ἐκδότης Διευθυντής:
 Κωστής Ν. Μελισσαρόπουλος
 Πλατ. Ἐθνικής Τραπέζης 3. Φιλο-
 θέη 152 37
 Τιμή τεύχους Δρχ. 100
 Μάρτ.-Απρ. 1985

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ
 ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ»

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος
 Δράμα: Φίλ. Τζάλλας
 Ζάκυνθος: Ἰππ. Καλογέρόπουλος
 Ἡράκλειον: Βασ. Βασιλείου
 Θεσ/νικη: Εύ. Ψαρός. Βιβλιοπωλείον
 Ἰπποδρομίου 10. τηλ. 265.042

Ίωάννινα: Μιχ. Πραπίδης
 Καβάλα: Πέτρος Φραγκίδης
 Κέρκυρα: Ἀλεξ. Λούβρος
 Κομοτίνη: Ἰω. Σαμουρκοσίδης
 Λαμία: Κ. Φαλίδας
 Λάρισσα: Ἀρ. Σοφίτης
 Μυτιλήνη: Δ. Ροδάκης
 Ξάνθη: Μάριος Κουτσουρίδης
 Πάτραι: Ἀθ. Κοντοσάκης
 Ρέθυμνο: Ἀντ. Βιστάκης
 Ρόδος: Σταύρος Βαφείδης
 Σέρραι: Ἀνέστης Σάββας
 Σύρος: Π. Ζαραφωνίτης
 Χαλκίδα: Γ. Λάμπρου
 Χανιά: Ἐμμ. Νοδαράκης
 Αμμόχωστος: Ἀνδρ. Τσόκκος
 Λεμεσός: Ἀνδρος Σωτηρίου
 Λευκωσία: Θεοφ. Παναγιώτου, 2 Ὁ-
 θωνος, Τ.Τ. 102, τηλ. 74815
 Πάφος: Κ. Καθητζιώτης
 Ταταμπούλ: Γ. Βακαλόπουλος

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΤΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΣΑΣ Δρχ. 600

Βιβλία Κρισναμούρτι

Στά πόδια του Διδασκάλου (Έκδ. 1966)	100
Έκλογοι ἀπό τὸν Κρισναμούρτι (Κ. Μελισσαροπούλου)	200
Ο Κρισναμούρτι γιὰ τὸν Διαλογισμό (Κ. Μελισσαροπούλου)	100
Ἐκπαιδευοι καὶ σημασία ζωῆς	— 1953 250
Ἐλευθερία, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος	— 1954 500
Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Α' σειρά)	— 1956 500
Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Β' σειρά)	— 1958 500
Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωὴ (Γ' σειρά)	— 1960 500
Ὀριλίες στὴν Εὐρώπη	— 1967 400
Στή σιγή τοῦ Νοῦ	— 1970 300
Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ὄλλογῆς	— 1970 300
Τὸ πέταγμα τοῦ δέοντοῦ	— 1971 300
Τὸ πρώτο βήματα τῆς μόθησης	— 1975 500

Έγγραψετε νέους συνδρομητὰς

Συνδρομὴ 1985 δρχ. 600

Έξωτερικοῦ \$ 10, άεροπορικῶς \$ 15

«Ἐπιλογαὶ» ΙΛΙΣΟΥ

Α' Τριετίας 1956–1957–1958

Β' Τριετίας 1959–1960–1961

Γ' Τετραετίας 1962–1965

Ἐκάστη δεμένη πρὸς δρχ. 400

Δ' Πενταετίας 1966–1970

Χαρτόδετη δρχ. 400, δεμένη δρχ. 500

Αἱ συνδρομαὶ ἡ ἀντίτιμον βιβλίων νὰ ἀποστέλλωνται μὲ ταχυδρόμικὴν ἢ
τραπεζικὴν ἐπίταγὴν· δχι μὲ ἔντολην· ἐπ' ὀνόματι Κωστή Μελισσαροπούλου
ἢ ΙΛΙΣΟΥ, Χαρ. Τρικούπη 26, α' φροφος Κωδ. 106 79, Τηλ. 3620-702

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Βασικὲς πληροφορίες περὶ Τεκτονισμοῦ
καὶ τὸ «περιβόλι» τοῦ Ἀντιτεκτονισμοῦ απὸ βιβλίο
ΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΣΤΟΩΝ Δρχ. 200

Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ

ΣΤΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ» Α.Β.Ε.Ε.

Τηλ. 9217513 - 9214820

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Σαράντος Παυλέας: 'Η σιωπή τοῦ Ἰησοῦ μετουσιωμένη σὲ λόγο	73
Αλμήλια Ἱβου: Τὰ παράθυρα	75
'Αντιγόνη Γαλανάκη-Βουρλέκη: Κόρινθος	76
'Ερνέστος Ρενάν: 'Η προσευχὴ πού ἔκαμα στὴν Ἀκρόπολι	77
Λουύλα Κωνσταντινίδου: 'Η φωτογραφία	82
Πόπη Ἀντωνίου-Σφαλαγκάκου: Μοναξιά	82
Χρίστος Ριζόπουλος: 'Η ἀπήχηση τῆς Μετενσαρκώσεως εἰς τὴν παγκόσμιον φιλολογίαν	83
Διονύσιος Κουλεντιάνος: Ειρήνη	98
Ρωμύλος Βαμβακόπουλος: 'Ο Μωάμεθ καὶ τὸ Ἰσλάμ	99
'Ο δραματιστής Μάρτεν Λούθερ Κίγκ	111
Λουλού Καραβᾶ-Νικολαΐδου: 'Αναζήτησις	115
Πόπη Ἀντωνίου-Σφαλαγκάκου: 'Έγκατάλειψη, Στοχάσου, "Όταν	115
ΑΙδ, Ζάνος Γουγουτάς: Γιατί αἱ ὄλιγοι;	116
Νίκος Τέντας: Τὰ Νέα Βιβλία	117
Εύρετήριον Όμιλων καὶ Ἀρθρων εἰς Τεκτονικόν Δελτίον (1950-1974)	123
Πετρούλα Παναγιωτίδη: Νειάτα μου δμορφα	141

Στά προσεχῆ τεύχη

- Εύρετήριον δημιών καὶ ἀρθρων εἰς Πυθαγόραν (1976-1981) καὶ εἰς Τεκτονικόν Δελτίον - Πυθαγόραν (1928-1984)
- Ρωμύλος Βαμβακόπουλος: 'Αλχημεία καὶ Ροδοσταυρισμός.
- Σπύρος Νάγος: Περὶ Ἐλευσινῶν Μυστηρίων.
- Γ. Φτέρης: 'Η ἐπίδρασις τοῦ Ὁρφέως ἐπὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ
- Κατίνα Χατζῆδημητρίου: Τὸ πνεῦμα τοῦ ὄρχαιοῦ Θεάτρου
- Θωμ. Κιουστελίδης: Κάθαρση - Ἀρετή - Ήθική
- Έλ. Μπαρμπαγιαννίδης: 'Εσπεράντο, ἡ γλώσσα τῆς Ειρήνης
- Μιά ποράξενη πρόγνωση τῆς H.P. Blavatsky